

บทที่ 4

ผลของการวิจัย

ผลของการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ทางสังคมขององค์กรชุมชนในชนบท นี้ ผู้วิจัยได้เสนอในรูปแบบของการบรรยาย โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้ง

ตอนที่ 2 รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมขององค์กรชุมชน

ตอนที่ 3 เงื่อนไขที่ส่งผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมขององค์กรชุมชนในชนบท

ตอนที่ 1 บริบทของชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้ง

บ้านเจดีย์เนิ้งเป็นหมู่บ้านชนบท ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านแม อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจากอำเภอสันป่าตองไปทางทิศตะวันตกประมาณ 6 กิโลเมตร เส้นทาง การติดต่อ กับอำเภอบนถนนเลียบบคลองชลประทาน ลาดยางตลอดเส้นทาง ทำให้การคมนาคมระหว่าง หมู่บ้านกับอำเภอมีความสะดวก รวดเร็วตลอดฤดูกาล การเดินทางจากอำเภอถึงหมู่บ้านใช้เวลา ประมาณ 15 นาที สภาพโดยทั่วไปของหมู่บ้านเป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก โดยอาศัยน้ำ จากฝายไม้ต้น น้ำจากลำน้ำแม่ขาน และชลประทานแม่แตง ชุมชนมีพื้นที่ทั้งหมด 282 ไร่ เป็นพื้นที่ ทำการเกษตร 213 ไร่ ที่อยู่อาศัย 69 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อทางทิศเหนือติดต่อกับบ้านแพะ หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำบ่อหลวง ทิศใต้ติดต่อกับบ้านท่าเตื่อ หมู่ที่ 12 ตำบลบ้านแม ทิศตะวันออกติดต่อกับบ้าน กัวแลน้อย หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านแม ทิศตะวันตกติดต่อกับบ้านแม หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านแม

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านเจดีย์เนิ้งนั้น มีตำนานเล่าว่าแต่เดิมมีมหาเศรษฐีได้อพยพ มาจากเมืองลพบุรีขึ้นมามาตั้งถิ่นฐานพร้อมบริวารที่บ้านแมและได้ตั้งชื่อว่า "เวียงแม" ซึ่งบริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ต่อมาก็มีผู้คนได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานใกล้เคียงบริเวณโดยรอบ เมื่อภรรยา ของมหาเศรษฐีตาย มหาเศรษฐีได้สร้างเจดีย์ขึ้นมาเพื่อบรรจุอัฐิของภรรยาทางทิศตะวันออกของ เวียงแม โดยให้ยอดของเจดีย์เนิ้ง (เอียง) ไปยังเวียงแม จากการสืบถามผู้อาวุโสหลายท่านในหมู่บ้าน ได้รับคำบอกเล่าว่าตระกูลบันทะวงศ์เป็นตระกูลเก่าแก่ในหมู่บ้าน สมัยพ่อกำนันสว่าง บันทะวงศ์

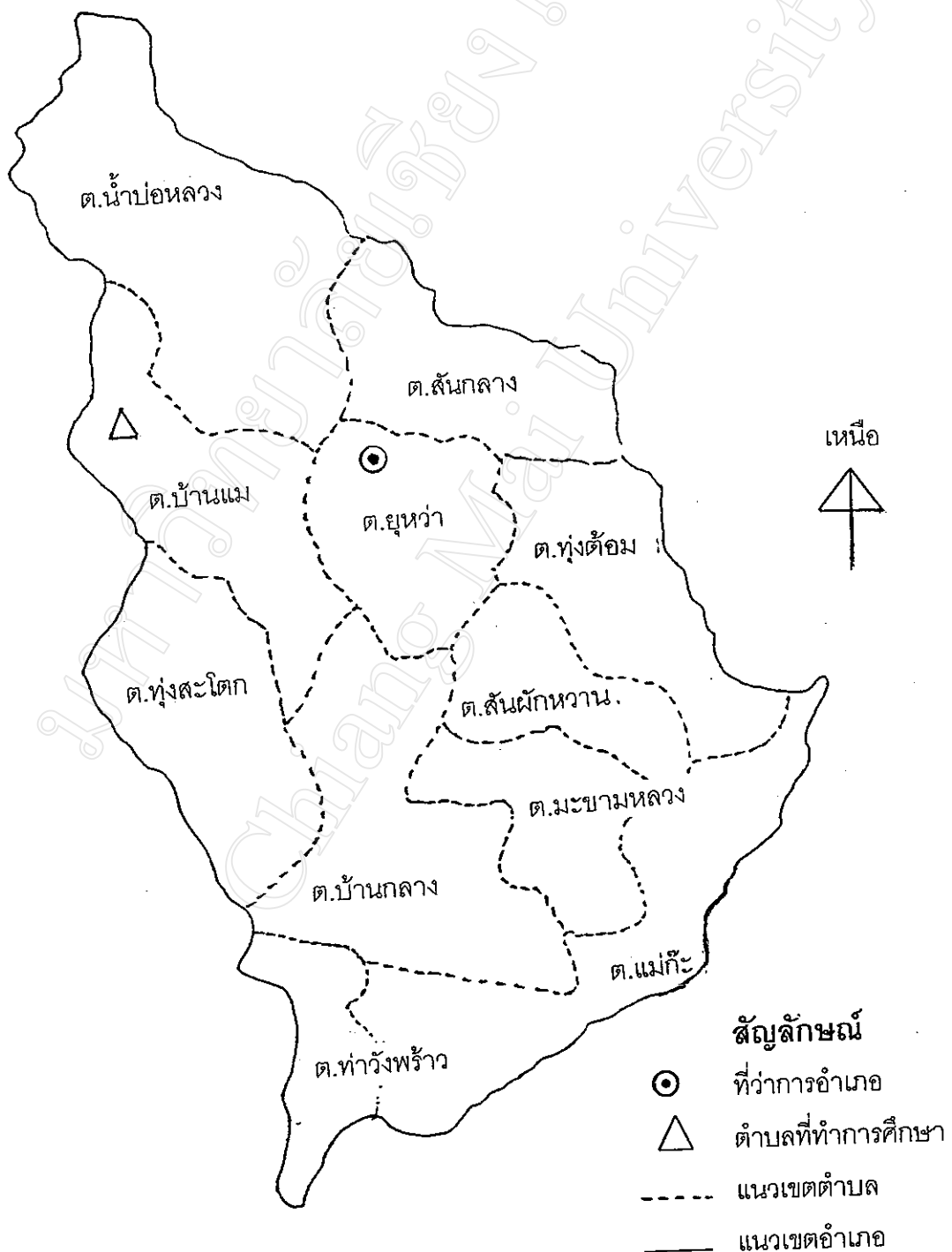
ยังมีชีวิตอยู่ได้เล่าให้ฟังว่า พ่อกำนันดิบซึ่งเป็นพ่อของตนเองและญาติพี่น้องได้มาตั้งถิ่นฐานกันอยู่เป็นกลุ่ม ๆ บริเวณทางทิศตะวันออกของเวียงแก้ว และต่อมาได้แยกตัวจากเวียงแก้วมาตั้งหมู่บ้านบริเวณเจดีย์และตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อของเจดีย์ว่า "หมู่บ้านเจดีย์เนิ้ง"

ปัจจุบันบ้านเจดีย์เนิ้งมีจำนวน 128 ครัวเรือน มีประชากร 452 คน เป็นชาย 221 คน และเป็นหญิง 231 คน ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักคือ เกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ปลูกข้าวเหลือง ทำสวนผลไม้ เช่น ลำไย มะม่วง เป็นต้น อาชีพรองคือ รับจ้างทั่วไป แกะสลัก รายได้เฉลี่ยของประชากรครอบครัวละ 16,260 บาทต่อปี (กชช. 2ค, 2539)

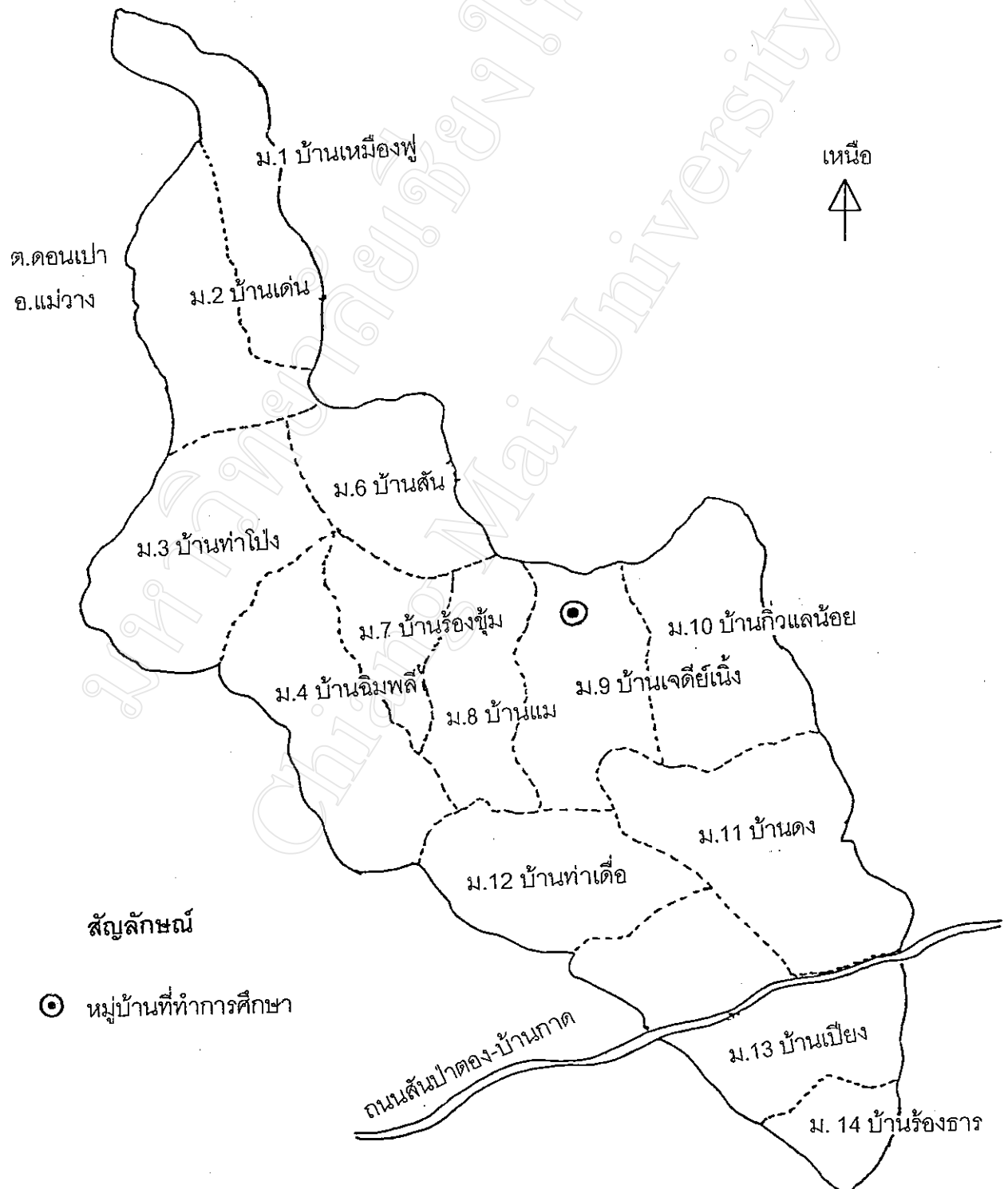
การตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้กันเป็นกลุ่มใหญ่สองฟากถนน มีสภาพคดเคี้ยว ไม่มีรั้วบ้านชัดเจน มีทางเดินระหว่างบ้านติดต่อกันแทบทุกบ้าน มีร้านค้า 2 ร้าน จำหน่ายของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักฟอก น้ำปลา อาหารแห้งต่าง ๆ และอาหารสดจากการปลูกเองในชุมชนและหาซื้อจากที่อื่น ร้านเหล่านี้เป็นที่พบปะพูดคุยหรือเป็นเวทีชาวบ้านในตอนเช้าและตอนเย็น เศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในระดับดี มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน และหลายครัวเรือนมีเครื่องใช้และสิ่งของอำนวยความสะดวก เช่น โทรทัศน์ พัดลม เตารีด วิทยุ หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ตู้เย็น และเตาแก๊ส น้ำดื่มน้ำใช้ของทุกครัวเรือนใช้ประปาหมู่บ้านซึ่งสร้างโดยงบประมาณของกรมพัฒนาชุมชน

บ้านเจดีย์เนิ้งมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง จำนวน 2 คน มีคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน เพื่อความสะดวกในการดูแลราษฎรอย่างทั่วถึง และเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ชุมชนจึงมีการแบ่งเขตการปกครองภายในหมู่บ้านออกเป็น 4 หมู่ แต่แต่ละหมู่มีหัวหน้าหมู่ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากราษฎรภายในหมู่นั้น ๆ เป็นผู้ปกครองดูแลแทนผู้ใหญ่บ้านเบื้องต้นภายในหมู่ ในแต่ละหมู่มีครัวเรือนประมาณ 30 ครัวเรือน ซึ่งแต่เดิมเมื่อมีเหตุการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะต้องปรึกษารือกัน ก็จะเรียกประชุมราษฎรทั้งหมู่บ้าน ปัจจุบันก็ได้มีการประชุมปรึกษารือเฉพาะหัวหน้าหมู่แล้วหัวหน้าหมู่แต่ละหมู่ก็จะนำไปปรึกษารือพูดคุยกับสมาชิกภายในหมู่ แล้วรายงานผลให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ ก็ถือว่าเป็นการกระจายอำนาจอย่างหนึ่ง และชาวบ้านได้ดูแลกันเองในละแวกบ้านด้วย

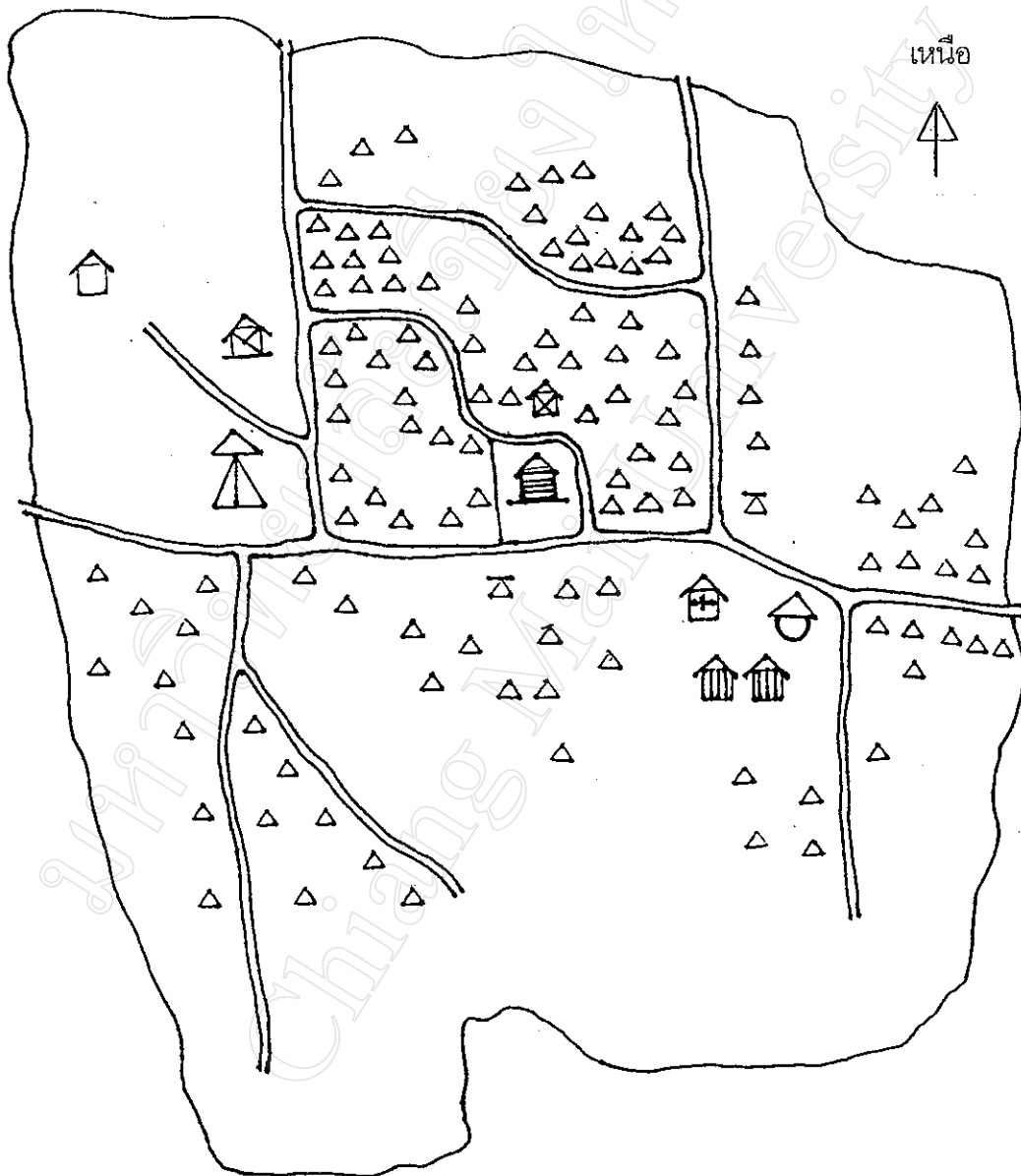
รูป 1 แผนที่แบ่งเขตตำบล อำเภอสันป่าตอง

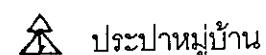
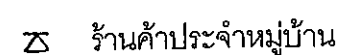
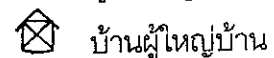
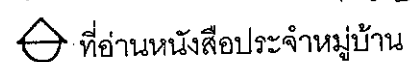
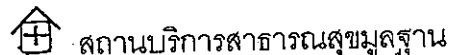
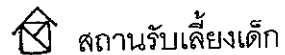
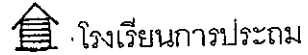
รูป 2 แผนที่ตำบลบ้านแม แสดงที่ตั้งหมู่บ้าน

รูป 3 แผนภาพแสดงที่ตั้งบ้านเรือนและสภาพทั่วไปบ้านเจดีย์เนิ้ง หมู่ที่ 9 ตำบลบ้านแม
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

สัญลักษณ์

หมู่บ้านมีสาธารณสมบัติที่ใช้ร่วมกันประกอบด้วย ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ศาลา เอนกประสงค์ 2 หลัง หลังหนึ่งใช้เก็บวัสดุอุปกรณ์ของส่วนรวม อีกหลังหนึ่งใช้เป็นศูนย์ข้อมูลชุมชน และเป็นที่พักชุมกลุ่มย่อยในการทำกิจกรรม ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน จำนวน 1 หลังไว้เป็นที่ทำการของผสส. อสม. มาปฏิบัติงานบริการสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชนที่มีความต้องการการพยาบาลเบื้องต้น มีวัดหนึ่งแห่งซึ่งวัดใช้ร่วมกับบ้านแม่ หมู่ที่ 8 คือวัดธรรมชัย มีโรงเรียน 1 แห่ง มีศูนย์เด็กเล็กก่อนวัยเรียน 1 แห่ง ในแต่ละแห่งก็ได้ใช้ประโยชน์และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมของชาวบ้าน และเป็นที่พักชุมกลุ่มต่าง ๆ

ประชาชนในหมู่บ้านเจดีย์เนิงมีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติกัน หลังจากแต่งงานแล้ว ฝ่ายชายจะไปอยู่บ้านฝ่ายหญิง ทำให้เครือญาติฝ่ายหญิงมีบทบาทและมีความสำคัญ ความสัมพันธ์มีความแน่นแฟ้น เห็นได้จากการช่วยเหลือกันในการทำมาหากิน การประกอบพิธีกรรม และงานบุญต่าง ๆ รวมถึงการช่วยเหลือกันในเรื่องกิจกรรมส่วนตัวด้วย คนในหมู่บ้านมีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันและปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

การนับถือผู้อาวุโสมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนมาตั้งแต่อดีต แต่ปัจจุบันนี้การนับถือผู้อาวุโสนั้นเปลี่ยนแปลงไป คราวเรือนให้ความสำคัญผู้อาวุโสน้อยลง เห็นได้จากบทบาทในการเป็นผู้นำด้านความคิดเห็นและการตัดสินใจของผู้อาวุโสนั้นได้ลดความสำคัญลง โดยเฉพาะในด้านอาชีพ อย่างไรก็ตามผู้อาวุโสก็ยังมีบทบาทในการเป็นที่ปรึกษาในด้านประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมอยู่ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกผูกพัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดมา ทำให้ทุกคนร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน นอกจากนี้แล้วผู้อาวุโสมีบทบาทเป็นผู้ไกล่เกลี่ย ประนีประนอมเพื่อคนในชุมชนจะได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขด้วย

ชุมชนบ้านเจดีย์เนิงได้พึ่งพาธรรมชาติในการทำเกษตรมาตั้งแต่อดีตกาล เช่น อาศัยน้ำฝน น้ำจากลำน้ำแม่ขาน น้ำไม้ต้น เพื่อปลูกข้าว พืชผัก เป็นต้น ชาวบ้านจึงมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติและมีการแสดงออกในลักษณะที่เป็นการเคารพทรัพยากรน้ำในรูปแบบพิธีกรรม การไหว้ผีผีเหมืองฝาย ก่อนที่จะเริ่มฤดูกาล ชาวบ้านเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายจะช่วยลดบันดาลให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล เอื้ออำนวยต่อวิถีการผลิตของชาวบ้าน เมื่อเสร็จสิ้นการเก็บเกี่ยวชาวบ้านก็จะมีพิธีเลี้ยงเจ้าที่ ผีเหมืองฝาย ทำให้ชาวบ้านอยู่อย่างสงบสุขตลอดไป พื้นที่นาของบ้านเจดีย์เนิงมีลำน้ำแม่ขานและลำน้ำไม้ต้นไหลผ่าน ทำให้เกิดระบบการจัดการน้ำในรูปของเหมืองฝาย มีการ

แบ่งน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกกันอย่างทั่วถึง สมาชิกเหมืองฝายจะร่วมกันขุดลอกลำเหมืองก่อนฤดูกาลทำนา เพื่อให้สามารถจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อถึงฤดูทำนาประมาณเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน ชาวบ้านจะหว่านกล้าซึ่งใช้เวลาประมาณ 30-35 วัน ก่อนจะถอนไปปักดำ ระหว่างที่คอยก็จะเตรียมที่ดินสำหรับปลูกนา (ปลูกต้นข้าว) พอดันกล้าโตเต็มที่แล้วก็ถอนต้นกล้าเพื่อนำไปปลูกในนาที่เตรียมเอาไว้ โดยการเอามือเอาร่างกัน ต่อจากนั้นการดูแลต้นข้าวในนา การให้น้ำ กำจัดวัชพืช ใส่ปุ๋ย เป็นเรื่องของเจ้าของนาจะต้องดูแลเอง ประมาณ 3-4 เดือน จนข้าวออกรวงและแก่เต็มที่

เดือนเกี๋ยง (ประมาณเดือนตุลาคม) ชาวบ้านจะมีประเพณีตานก๋วยสลาก หรือทานข้าวสลาก (สลากภัต) เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้วและทำบุญให้ภายนอกหน้า ก่อนพิธี 1-2 วัน เรียกว่าวันดา เป็นวันที่ชาวบ้านจัดเตรียมสิ่งของเครื่องไทยทาน พวกผู้ชายก็จะจัดการจักตอกสานก๋วย (ตะกร้า) ไว้หลาย ๆ ใบ แล้วแต่ศรัทธาและกำลังทรัพย์จะอำนวยให้ทางฝ่ายหญิงก็จะจัดเตรียมห่อของกระจุกกระจิก เช่น ข้าวสาร พริก เกลือ กระเทียม ขนมห ข้าวต้ม ห่อหมก หมาก เมี่ยง บุหรี่ ไม้ขีดไฟ เทียนไข สมุด ดินสอ ผลไม้ เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ตามแต่ศรัทธาและฐานะ สิ่งของต่าง ๆ เหล่านี้จะบรรจุลงในก๋วยซึ่งกรุด้วยใบตอง หรือกระดาดสีต่าง ๆ แล้วใส่ "ยอด" (สแตงค์หรือธูปบัตร์) แล้วแต่ศรัทธาและชาวบ้านที่เป็นเครือญาติที่สนิทกันที่อยู่ต่างหมู่บ้านก็จะมาขอมคร่ำ (ร่วมทำบุญ) ด้วยการขอมของกินของใช้และเงินใส่ซองกันทุกบ้าน แล้วก็ร่วมกันรับประทานอาหารที่เจ้าบ้านจัดเลี้ยง ตอนเช้าวันรุ่งขึ้นในวันตานก๋วยสลาก ก็จะพากันเอาก๋วยสลากไปในบริเวณวัด แล้วเอาก๋วยสลากไปวางไว้เป็นแถว ๆ แล้วเอากะดาดมาติดเป็นแผ่นยาว ๆ จารึกชื่อผู้ที่อุทิศส่วนกุศล เขียนให้ครบจำนวนก๋วยสลากแล้วนำไปรวมกันไว้ที่หน้าพระประธานในวิหาร โดยมีคทาหยกจะรวบรวมแล้วเอาจำนวนพระภิกษุมหาหารจำนวนสลาก โดยหักไว้เป็นของพระเจ้า (พระพุทธรเจ้า) ส่วนหนึ่งเพื่อแบ่งปันให้พระภิกษุสามเณรและเด็กวัด อีกส่วนหนึ่งไว้เป็นกองกลางเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมของวัด

เดือนยี่ ก็จะมีประเพณีลอยกระทง (ยี่เป็ง) วัดและชาวบ้านจะร่วมกันจัดงานประเพณีนี้มีการตกแต่งบริเวณวัด โดยเอาหน่อต้นกล้วย ต้นอ้อย ปักด้วยจอตุง ไปปลูกรอบวิหารในระหว่างมีพิธี มีกิจกรรมกลางคืนที่วัด คือ การเทศน์มหาชาติจนครบ 13 กัณฑ์ ในระหว่างฟังเทศน์แต่ละกัณฑ์ก็จะมีจุดดอกไม้ไฟบ้าง จุดโคมไฟบ้าง และชาวบ้านก็จะทำกระทงไปลอยกันที่ลำน้ำแม่ขาน หลังจากเสร็จงานแล้วก็ช่วยกันขุดต้นกล้วย อ้อย ออกนำไปปลูกหลังกุฏิพระ เพื่อให้พระฉันต่อไป

เดือนสาม-เดือนสี่ (ธันวาคม-มกราคม) ชาวบ้านก็จะดูแลข้าวในแปลง พอถึงระยะเวลาเก็บเกี่ยวก็จะร่วมกันเอามือเอาแรง ซึ่งปฏิบัติต่อกันตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวก็จะมีการเอาขวัญข้าวเข้าหาล่อง (ยุ้งข้าว) แล้วก็มีการตาน (ถวายทาน) ข้าวใหม่ ส่วนใหญ่จะทำกันในวันเดือนยี่เป็ง (วันเพ็ญเดือนสี่) โดยทุกครัวเรือนที่ทำนาจะนำข้าวเปลือกและข้าวสุก (ข้าวที่หุงหรือึ่งแล้ว) ตลอดจนอาหารคาวหวานไปถวาย และชุมชนเชื่อว่าได้ทดแทนบุญคุณข้าว

เดือนห้า ก็จะมีประเพณีปอยหลวง การจัดงานปอยหลวงเป็นประเพณีที่จัดขึ้นเมื่อมีการจัดสร้าง หรือบูรณปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้างทั้งหลายแล้ว จะต้องมีการทำพิธีถวายสิ่งนั้น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสมบัตินี้ตกเป็นของวัดหรือของส่วนรวม โดยชาวบ้านจะร่วมกันประชุมปรึกษาหารือกันว่า จะจัดหรือไม่จัดแล้วจะจัดอย่างไร จะแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน ทำอย่างไรเพื่อให้งานที่จัดสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี เมื่อในหมู่บ้านมีงานปอยหลวง ทางกรรมการวัดก็จะไปนิมนต์หัววัด หรือการบอกบุญมายังเจ้าอาวาสและศรัทธา วัดต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งเคยมีการติดต่อทำบุญประเพณีต่าง ๆ ร่วมกัน วัดที่ได้รับนิมนต์ก็จัดเตรียมเครื่องไทยทาน หรือครัวตานมาร่วมงาน กลุ่มผู้อาวุโส กลุ่มพ่อบ้านก็จะร่วมกันจัดตกแต่งอาคาร สถานที่ของวัด การทำความสะอาด สถานที่จัดงาน สร้างโรงมหรสพที่จะแสดงในงาน เช่น โรงลิเก ร้านสำหรับการแสดงซอพื้นเมือง ร้านแสดงวงปี่พาทย์พื้นเมือง รวมทั้งสร้างประรำพิธีต่าง ๆ กลุ่มหนุ่มสาวก็จะมีการฝึกซ้อมการฟ้อนรำต่าง ๆ เพื่อต้อนรับหัววัด และครัวตานของแต่ละหมวดจะเข้า (ขบวนที่จะนำเครื่องไทยทานไปถวาย) และเตรียมการต้อนรับคณะหัววัดและผู้ที่มาร่วมทำบุญที่วัด ส่วนกลุ่มแม่บ้านก็จะกะเกณฑ์อาหารคาวหวานที่จะจัดถวายพระภิกษุและสามเณร และเลี้ยงศรัทธาที่มาร่วมทำบุญ โดยขอเรียไรหรือรับบริจาคทั้งสิ่งของและเงินสดจากศรัทธาประชาชนของหมู่บ้าน รวมทั้งจัดเตรียมชุดเครื่องไทยทานหรือสังฆทานที่จะถวายพระภิกษุจากหัววัดต่าง ๆ

ในส่วนศรัทธาประชาชนในหมู่บ้านก็จะเตรียมครัวตานซึ่งแล้วแต่ฐานะ มักจะจัดบ้านละต้น และมียอดครัวตานซึ่งเป็นปัจจัยถวายวัด ในวันดาและวันตาน (วันถวายเครื่องไทยทาน) จะมีศรัทธาหมู่บ้านอื่นที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงจะมาขอหมคร้วตามบ้านต่าง ๆ ตามเครือญาติเพื่อนบ้าน บ้านที่รู้จักมักคุ้นสนิทชิดชอบกัน การขอหมเจ้าบ้านก็จะเตรียมขันหรือพานไว้ ผู้ที่มาขอหมก็จะใส่ข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน พร้อมกับเงินสดเพื่อร่วมทำบุญ โดยหวังว่าเมื่อถึงคราวที่บ้านเขามีงานก็จะมีคนมาขอหมคร้วเพื่อเป็นการตอบแทน และเป็นธรรมเนียมที่ถือและปฏิบัติกันมา และมีความเชื่ออีกอย่างหนึ่งคือ มีพิธีนิมนต์พระมหาพรหมอุปคุต โดยอาจารย์วัด (มัททายก) เป็นผู้ทำพิธีพาคณะไป

เอาก้อนหินได้น้ำที่น้ำแม่ขาน ซึ่งสมมติเป็นองค์พระอุปัชฌาย์ นำมาไว้บนหออุปัชฌาย์ พิธีการนิมนต์พระอุปัชฌาย์นี้กระทำเพราะเชื่อว่าท่านสามารถคุ้มครองป้องกันไม่ให้เกิดเหตุร้ายหรืออันตรายต่าง ๆ ที่จะเกิดแก่งานปอยหลวง เมื่อเสร็จงานก็ต้องนิมนต์ท่านกลับไปยังแม่น้ำขานตามเดิม

ในวันแรกของงานปอยหลวงก็จะมีพิธีสำคัญอย่างหนึ่งคือ พิธีถวายตุง (ธง) และขอ ซึ่งมีลักษณะสี่เหลี่ยมและสามเหลี่ยมผืนยาว ๆ จะผูกติดกับไม้ไผ่รวกทั้งลำ มัดไว้ 2 ข้างทางเข้าวัด สลับกัน เมื่อถึงวันกำหนดชาวบ้านก็จะทำครัวทานเดินทางไปพร้อมกันที่วัด โดยแต่ละหมวดก็จะนัดกันจะเริ่มตั้งขบวนแห่ตั้งแต่ท้ายหมู่บ้านถึงวัดเพื่อทางผู้ทำพิธีการจะได้กำหนดเวลาให้สัมพันธ์กับทุกหมวด และจะให้ช่างฟ้อนเตรียมตัวไปรอที่นัดหมายได้สะดวก เมื่อแต่ละหมวดนำขบวนครัวทานไปพร้อมกันที่วัด ตอนกลางคืนก็จะมีการสวดอบรมสมโภช และแสดงธรรมเทศนาเกี่ยวกับอานิสงค์การก่อสร้าง 1 กัณฑ์ วันรุ่งขึ้นชาวบ้านในหมู่บ้านก็จะมาร่วมกันทำบุญถวายสิ่งปลูกสร้างขึ้นต่อพระสงฆ์ ประเพณีปอยหลวงมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในปัจจุบันตั้งแต่รูปแบบในการจัด วิธีการ เนื่องจากสภาพสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไป คนมีมากขึ้น ใช้เวลาทำงานมากขึ้น การไปมาหาสู่กันน้อยลง การรู้จักกันหรือความมีมนุษยสัมพันธ์น้อยลง สืบเนื่องจากการที่ชาวบ้านมีการขอมครัวน้อยลง เฉพาะบ้านญาติที่รู้จักและสนิทสนมกันเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามงานปอยหลวงก็เป็นสิ่งสะท้อนให้คนในชุมชนได้มีความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคมชนบทอย่างแท้จริง

พอถึงเดือน 7 ในเดือนเมษายน ชาวบ้านเจดีย์เนิงให้ความสำคัญกับงานประเพณีปีใหม่เมือง เริ่มจากวันสังขารล่อง ตอนเช้าตรู่จะได้ยินเสียงปะทัด ปืนพลู ดังตามที่ต่าง ๆ เพราะชาวบ้านไล่เสนียดจัญไรให้ล่องไปพร้อมสังขาร ชาวบ้านจะตื่นกันแต่เช้าตรู่ จะทำความสะอาด ปิดกวาดบ้านเรือน ตามลานบ้าน ถนน กวาดเอาใบไม้ เศษขยะกองไว้และจุดไฟเผา ถือเป็นประเพณีที่ถือสืบทอดกันมานาน เมื่อทำความสะอาดบ้านแล้วก็จะชำระร่างกาย สระผม ซักผ้า หลังจากนั้นก็จะพากันไปเที่ยวปีใหม่ตามหมู่บ้านและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกหมู่บ้านมีการรดน้ำกันด้วยวันรุ่งขึ้นที่เรียกกันว่าวันเนา (วันเนา) เขาจะไม่ทำอะไรที่ไม่เป็นมงคล ไม่ดำหรือทะเลาะกัน ตอนเช้าต่างก็จะพากันไปจ่ายตลาดเพื่อซื้อหาอาหารสิ่งของเตรียมไว้ทำบุญในวันรุ่งขึ้น ตลาดจะคับคั่งด้วยผู้คนมาซื้อของกินของใช้ ทุกบ้านจะทำกับข้าวชนิดเก็บไว้ได้หลายวัน เช่น แกงยังเล ห่อฉิ่ง และอาหารคาวหวานไว้พร้อมเครื่องไทยทาน ตอนบ่ายมีการขนทรายเข้าวัดจากแม่น้ำขาน น้ำเหมืองแล้วก่อเจดีย์ทรายตามลานวัด จะประดับด้วยธงทิวสีต่าง ๆ ในวันนี้ก็จะมีการเล่นรดน้ำกันด้วยตอนเย็นผู้สูงอายุก็จะมีการรวมกลุ่มกันที่วัดเพื่อทำความสะอาดปิดกวาดเขตพระพุทธรูปและบริเวณวัด จัดสถานที่เตรียมที่จะทำบุญในวันรุ่งขึ้น

พอถึงวันพญาวันชาวบ้านก็จะพากันจัดอาหารคาวหวาน ขนม ข้าวต้มใส่สำรับไปถวายที่วัด ทำบุญตักบาตร ถวายทานเจตีย์ทราย ปลอยนกปลอยปลา สงฆ์น้ำพระพุทธรเจตีย์ หลังจากไปทำบุญที่วัดกลับมา พ่อบ้านของแต่ละบ้านก็จะถือวันนี้เป็นวันดีเป็นวันพญาวันโดยการเลี้ยงเจ้าที่บ้านเพื่อให้เจ้าที่ (ผีเรือน) คอยปกป้องรักษาคุ้มครองผู้คนที่มาอาศัยอยู่ในชายคาให้อยู่เย็นเป็นสุข

จากนั้นบรรดาลูกหลาน ญาติพี่น้องก็นำข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน น้ำมันส้มป่อยไปสุมาคารวะต่อญาติผู้ใหญ่และบรรดาผู้อาวุโสภายในหมู่บ้าน เพื่อขอขมาในการกระทำบางครั้งที่ได้ล่วงล้ำต่อผู้ใหญ่และไปขอพรเพื่อเป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

ในวันต่อมาคือวันปากปี ก็มีการรวมกลุ่มกันไปทำบุญที่ศาลเสื่อบ้านที่ตั้งอยู่กลางหมู่บ้าน โดยทุกครัวเรือนจะไปร่วมกัน ในการประกอบพิธีกรรมนั้นก็มีการแบ่งงานกันทำ โดยทุกคนที่มาก็จะรู้หน้าที่กัน ได้แก่ ผู้สูงอายุก็จะมาเตรียมเครื่องเช่นไหว้ที่จะประกอบพิธีกรรม กลุ่มพ่อบ้านก็จะทำความสะอาดจัดสถานที่บริเวณ กลุ่มแม่บ้านก็จะเตรียมอาหารการกิน กลุ่มหนุ่มสาวก็จะช่วยตกแต่งสถานที่และช่วยเหลือตามกลุ่มต่าง ๆ เด็ก ๆ ก็จะวิ่งเล่นกันในบริเวณ เมื่อเตรียมเสร็จก็จะประกอบพิธีกรรมเลี้ยงเจ้าที่ผีบ้าน หลังจากนั้นก็ร่วมรับประทานอาหารกันทุกคน เป็นพิธีกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มชาวบ้านมาร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เชื่อว่าผีเสื่อบ้านจะคุ้มครองลูกบ้านทุกคน

ความเชื่อเรื่องผีเรือนนั้น ชาวบ้านเจตีย์เนื้อมีความเชื่อเรื่องนี้มาช้านาน ในวิถีชีวิตของคนในชุมชนตั้งแต่พิธีกรรมต่าง ๆ จะทำกิจกรรมอะไรก็ตามที่เกี่ยวข้องกับคนในครอบครัวก็ต้องบอกกล่าวให้ได้รับทราบไว้ เช่น การแต่งงาน การขึ้นบ้านใหม่ การเกิด การแยกย้ายลูกหลาน ตลอดจนการเจ็บป่วย ทุกอย่างจะเกี่ยวข้องกับผีเรือนทั้งหมด พิธีกรรมผีเรือนช่วยเป็นกรอบ เป็นกฎเกณฑ์ เป็นแนวทางในการปฏิบัติของสมาชิกในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้สมาชิกผีเรือนเดียวกันมีความสุข ได้มีการปฏิบัติพิธีกรรมนี้สืบต่อกันมา และมีความเชื่อว่าทำให้ทุกคนมีความสามัคคีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นในกลุ่มเครือญาติเดียวกันตลอดมา

ชาวบ้านเจตีย์เนื้อมแต่เดิมนั้นมีวิถีการผลิตแบบเพื่อยังชีพ มีข้าวเพียงพอต่อการบริโภคตลอดปี ชาวบ้านมีรายได้น้อย ค่าใช้จ่ายในครัวเรือนก็น้อย มีการหาอาหารได้จากธรรมชาติและปลูกพืชผักสวนครัวไว้กินเอง และในปัจจุบันรายได้ส่วนใหญ่มาจากการทำการเกษตร เช่น ทำนา ปลูกถั่วเหลือง และรับจ้าง เฉลี่ยครอบครัวละ 15,000 บาทต่อปี เป็นรายได้ที่นำมาเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และเก็บสำรองไว้ประกอบอาชีพต่อไป แต่สภาพวิถีการผลิตในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มีการใช้ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยาปราบศัตรูพืช ทำให้

ต้นทุนการผลิตสูง ชาวบ้านต้องรับภาระและเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถาบันการเงินทั้งในและนอกระบบ เพราะต้องรับทำงานให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาด บางครั้งก็เกิดผลเสียหายจากภัยธรรมชาติ ได้ผลผลิตน้อยไม่คุ้มค่ากับการลงทุน ชาวบ้านเกิดปัญหาภาระหนี้สินมากขึ้น ส่วนใหญ่ฐานะของชาวบ้านปานกลาง

นอกจากนั้นก็มีประเพณีคนตายในหมู่บ้าน เป็นประเพณีที่สมาชิกในชุมชนทุกครัวเรือนจะต้องไปร่วมและช่วยเหลือในการจัดงานให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และเป็นการแสดงน้ำใจครั้งสุดท้ายกับญาติของผู้ตาย

กิจกรรมและประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้านเจดีย์เนิงในปัจจุบันนี้ยังคงดำเนินเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งในแนวทางการปฏิบัตินั้นชาวบ้านได้ปรึกษาหารือประชุมร่วมกัน จัดแบ่งงานกันตามถนัด ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน เต็มใจที่จะร่วมมือกันทำงานทั้งที่ได้รับมอบหมายและไม่ได้รับมอบหมาย ในการปรึกษาหารือกันนั้นบางครั้งก็มีข้อถกเถียงโต้แย้งกันบ้าง แต่ก็เป็นแนวทาง วิธีการหารูปแบบในการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อให้กิจกรรมที่ทำออกมาได้บรรลุผล

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบ้านเจดีย์เนิง มีความเกี่ยวข้องกันและกันทั้งที่เป็นเครือญาติผูกพันกัน และที่ให้ความเคารพนับถือเปรียบเสมือนเครือญาติ มีความสนิทสนมกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตลอดในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การทำมาหากิน เช่น การลงแขกปลูกข้าว เกี่ยวข้าว ปลูกถั่ว เกี่ยวข้าว ด้านประเพณีพิธีกรรม เช่น ช่วยงานบวชนาค งานศพ งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานปอย งานสาธารณประโยชน์ของชุมชน เป็นต้น ในการได้ร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม สมาชิกในชุมชนได้ร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ บรรยาการในความเป็นมิตร การช่วยเหลือกัน ความเห็นอกเห็นใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน เป็นลักษณะที่เห็นได้ชัดในหมู่บ้าน การช่วยเหลือกันและกันในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัวว่าใครจะต้องทำอะไร แต่การช่วยเหลือกันนั้นเป็นไปตามความสัมพันธ์ที่มีต่อกันในฐานะที่เป็นเครือญาติ เป็นเพื่อนบ้านที่อยู่ในละแวกบ้าน และชุมชนเดียวกัน การทำกิจกรรมก็เป็นไปตามความถนัด บทบาทของสมาชิกกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และทำให้ได้มีโอกาสในการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกันในเรื่องต่าง ๆ ทั้งเรื่องส่วนตัว เรื่องสุขภาพอนามัย เรื่องการทำมาหากิน ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ปฏิบัติร่วมกันในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เป็นภาพสะท้อนให้เห็นระบบความสัมพันธ์ที่มีต่อกันของคนในชุมชนทั้งสิ้น

ตอนที่ 2 รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชนชนบท

การนำเสนอข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคม โดยได้ศึกษาความสัมพันธ์กลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการจัดขึ้นในชุมชนคือ กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเหมืองฝาย กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาล กลุ่มสหภาพสตรี และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อพัฒนา และการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของกลุ่ม/องค์กรในที่กำหนดไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ ความร่วมมือการแข่งขัน ความขัดแย้ง และการประนีประนอม รายละเอียดของแต่ละกลุ่มมีดังต่อไปนี้

2.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน (พ่อหลวง) เป็นประธานโดยตำแหน่งและมีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้แก่ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ฝ่ายป้องกันและรักษาความสงบ ฝ่ายการคลัง ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายการศึกษาและวัฒนธรรม ฝ่ายสวัสดิการสังคม และฝ่ายประชาสัมพันธ์

คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร ประสานงาน กำกับ ดูแล และให้ความร่วมมือกับกลุ่ม/องค์กรในชุมชน และกับเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาปฏิบัติงานในชุมชน เช่น พัฒนาการ เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตร และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เป็นต้น พ่อหลวงเป็นประธานคณะกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาส่งเสริมการกินดีอยู่ดี ความสงบเรียบร้อย การจัดหาสาธารณูปโภค และส่งเสริมประเพณีของชุมชน พ่อหลวงปัจจุบันชื่อ นายอำนวย จันทระ อายุ 45 ปี ประกอบอาชีพทำนาทำสวน จบการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 ก่อนได้รับเลือกเป็นพ่อหลวง นายอำนวยเคยเป็นผู้ช่วยพ่อหลวงมาก่อนและปฏิบัติงานดีเป็นที่พอใจของคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชน ประกอบกับพ่อหลวงมีบุคลิกดี มีอัธยาศัยไมตรี ขยันขันแข็ง สุภาพ พุดจาอ่อนน้อม สุขุม เรียบง่าย เอาใจใส่ต่องานกิจกรรมของส่วนรวมในชุมชน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาและได้รับการแต่งตั้งเป็นผู้นำชุมชนก็ได้ทำงานร่วมกับกลุ่ม/องค์กรชุมชน คณะกรรมการ กลุ่ม สมาชิกและชาวบ้านทั่วไปในทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง การวางแผนแบบคนธรรมดาไม่ถือยศศักดิ์ ให้ความสำคัญกับทุกคน และกลุ่มแกนนำก็มีความสนิทสนมไว้วางใจในการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ซึ่งนายสวัสดิ์ ทองจาม คณะกรรมการหมู่บ้านได้เล่าว่า "พ่อหลวงนายนั้นเป็นคนที่รับฟังความคิดเห็นของทุกคน เวลาที่มีเรื่องอะไรก็ตามในชุมชนก็จะมีการปรึกษาหารือ

ระหว่างกันตลอดเวลา เพราะว่าคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มแกนนำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมีความสนิทสนมกัน ทำงานร่วมกันตลอดเวลาและเป็นญาติพี่น้องกันหรือเปรียบเสมือนญาติกัน เป็นเพื่อนบ้านกันที่มีความสนิทสนมรักใคร่ชอบพอกันมานาน" ในการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้งไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอะไรก็ตามสมาชิกกลุ่มและชุมชนจะให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานทุกครั้งไป

ในการทำกิจกรรมในชุมชน นายอำนวย จันทรรคิ ผู้ใหญ่บ้าน ได้เล่าว่า "ในฐานะที่ตนเองเป็นพ่อหลวง ก็จะคอยทำหน้าที่ประสานงานระหว่างกันในกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละกิจกรรมให้สามารถดำเนินการได้" ทำให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นไปด้วยดี ผลงานที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของพ่อหลวงและคณะในการติดต่อประสานงาน และการให้ความร่วมมือกับกลุ่มกิจกรรมในชุมชน และกับหน่วยงานภายนอก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

จัดทำโครงการประปาหมู่บ้าน โดยได้รับอนุมัติโครงการจากทางราชการเมื่อปี พ.ศ. 2534 จากการศึกษาพบว่า ทางชุมชนมีปัญหาเรื่องน้ำดื่ม น้ำใช้ ซึ่งเดิมชาวบ้านได้ขุดบ่อน้ำดื่ม ใช้กันเกือบทุกครัวเรือนกันมานานแล้ว ในฤดูแล้งมักจะมีปัญหากันคือน้ำบ่อจะแห้ง น้ำไม่พอใช้ ต้องไปตักน้ำจากครัวเรือนอื่นที่พอมีบ้าง ซึ่งต้องรอกันทำให้เสียเวลา ทำความเดือดร้อนให้กับสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก ทางชุมชนก็ได้ปรึกษารือร่วมกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว จึงได้ประสานขอความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชน พร้อมทั้งเสนอโครงการประปาหมู่บ้านเพื่อขอให้ทางหน่วยงานของรัฐให้การช่วยเหลือ และในขณะเดียวกันก็ได้มีการประชุมกับสมาชิกในชุมชนถึงความจำเป็นในการจัดทำโครงการประปาหมู่บ้าน เพราะทางรัฐได้ให้การช่วยเหลือได้ในบางส่วนและอีกส่วนหนึ่งนั้นทางชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดหาและดำเนินการ คือทางรัฐจะดำเนินการขุดเจาะ ทำถังพักน้ำ เครื่องสูบ ติดตั้งและให้ท่อส่งน้ำไปตามถนนเพื่อส่งน้ำให้กับสมาชิก และให้สมาชิกได้ดำเนินการขุดฝังท่อส่งน้ำร่วมกัน สำหรับมิเตอร์วัดน้ำและอุปกรณ์ที่จะต่อน้ำเข้าไปใช้ภายในครัวเรือน สมาชิกจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเอง และเมื่อโครงการได้รับอนุมัติแล้วทางการก็ได้มาดำเนินการขุดเจาะ ติดตั้งจนเป็นที่เรียบร้อย การดำเนินการตามโครงการก็อยู่ในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งได้มีการวางแผนทางในการปฏิบัติร่วมกันคือ กำหนดค่าน้ำประปาหน่วยละ 4 บาท และแต่งตั้งผู้ดูแล คอยดูแลปิด-เปิด อานมิเตอร์และเก็บเงินค่าน้ำของสมาชิกเพื่อให้คณะกรรมการดำเนินการในโครงการประปาหมู่บ้านเป็นค่าใช้จ่าย เช่น ค่าไฟฟ้า ค่าซ่อมแซม ท่อ ล้างถัง และอื่น ๆ ตามความเหมาะสม และคณะกรรมการดำเนินการได้รับการยกเว้นการเก็บเงินค่าน้ำ (ใช้น้ำฟรี)

เนื่องจากไม่มีเงินค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน การดำเนินงานตามโครงการในระยะแรกค่อนข้างจะมีปัญหา คือจากการที่ชาวบ้านต้องเสียค่าใช้จ่ายเองในการซื้อมิเตอร์ อุปกรณ์ที่ใช้ต่อน้ำเข้าบ้านและต้องเสียเงินค่าน้ำที่ใช้ซึ่งแต่เดิมนั้นชาวบ้านเคยชินในการใช้น้ำบ่อ ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอะไร ซึ่งต่อมานั้นจากการที่น้ำสำหรับอุปโภคบริโภคไม่พอใช้ในบางฤดู และจำเป็นที่จะต้องใช้น้ำประปา และต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการนี้เพิ่มอีก จึงทำให้หลายครัวเรือนได้รับความเดือดร้อน และในระยะแรก ๆ นั้นมีผู้ที่ต่อน้ำเข้าไปใช้ในครัวเรือนตัวเองนั้นไม่ค่อยจะมากนัก ทางชุมชนโดยพ่อหลวงก็ได้หาทางออกโดยได้ประชุมหารือระหว่างกันแก้ปัญหาให้สมาชิกได้ใช้น้ำกันมากขึ้น โดยการให้สมาชิกในชุมชนที่มีความประสงค์ที่จะใช้น้ำแล้วยังไม่มีงบประมาณซื้อวัสดุ ให้แจ้งความจำนงไปที่โครงการเพื่อนำเงินของโครงการไปสำรองจ่ายก่อนแล้วให้สมาชิกผ่อนชำระกับโครงการ จึงทำให้สมาชิกทยอยกันต่อน้ำเข้าไปใช้ในครัวเรือนกันมากขึ้นและทั่วถึง เป็นที่พอใจให้กับสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก

กองทุนยาหมูบ้าน เป็นการจัดการดูแลสุขภาพเบื้องต้นของคนในชุมชนที่มีการดูแลกันและกันเอง จากการที่หน่วยงานของรัฐได้อบรมชาวบ้านเป็น ผสส. และอสม. ดำเนินการประสานงานคอยดูแลส่งข่าวและเฝ้าระวังโรคติดต่อในชุมชนให้กับทางสาธารณสุขนั้น ในปี 2538 คณะกรรมการหมู่บ้านโดยการนำของพ่อหลวงอำนวยได้มีการประชุมปรึกษาหารือระหว่างกันกับกลุ่มแกนนำ ผสส. และอสม. ในการดำเนินกิจกรรมและติดตามผลในการให้บริการด้านการดูแลสุขภาพเบื้องต้นของคนในชุมชน การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมของ อสม. ควรมีการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมกันมากยิ่งขึ้น ทางกลุ่มได้มีการพูดคุยกันเรื่องการหาเวชภัณฑ์และสถานที่ทำงานของกลุ่มเพื่อที่จะได้ทำงานและบริการให้กับสมาชิกในชุมชนได้อย่างเต็มที่และทั่วถึง หลังจากนั้นทางพ่อหลวงก็ได้ไปประสานงานกับสถานีอนามัยตำบลบ้านแม่และได้รับยาสามัญสันทนจำนวนหนึ่งซึ่งพอที่จะให้บริการแก่สมาชิกในชุมชน และทางชุมชนก็ได้ซื้อเพิ่มอีกจำนวนหนึ่ง จากเงินที่ได้ขายยาให้กับสมาชิกและหมุนเวียนเรื่อยมา สำหรับสถานที่ทำการของกลุ่มนั้นเดิมได้ใช้ที่ทำการชั่วคราวที่บ้านสมาชิก อสม. คือบ้านของนายสวัสดิ์ ทองจ๋าม ทางพ่อหลวงและคณะก็ได้ไปขอรับเงินสนับสนุนจาก ส.ส. เป็นเงิน 15,000.- บาท ในการสร้างศูนย์สาธารณสุขมูลฐานของชุมชน โดยได้สร้างบริเวณศูนย์ข้อมูลหมู่บ้าน และเป็นที่ทำการของ อสม. ในต่อมา การทำงานของ อสม. นั้นไม่มีค่าตอบแทน สมาชิก อสม. ในชุมชนมี 10 กว่าคน เนื่องจากภารกิจในครอบครัวจะมี อสม. ที่มาช่วยทำงานที่ศูนย์เป็นประจำ 4-5 คน โดยผิดเวรกันมาดำเนินการซึ่งศูนย์จะเปิดเวลาทำการ ตั้งแต่เวลา

17.00-19.00 น. ของทุกวัน ผู้ที่มาส่วนใหญ่จะเป็นคนในแวดวงของแกนนำและญาติ ๆ ของกลุ่ม ผู้นำชุมชนโดยการประสานงานและการขอรับรองจากพ่อหลวงให้มาช่วยดูแลกันและกัน

การดำเนินการจัดการองค์การชุมชนตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่ม การดำเนินการกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งจากการที่หน่วยงานของรัฐได้มีนโยบายในการส่งเสริม สนับสนุน เผยแพร่ ดำเนินการประสานงานในการจัดกิจกรรมในชุมชน โดยประชาชนในชุมชนได้มองเห็นความสำคัญ รวมกลุ่มกันดำเนินการตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ในการพัฒนาชุมชนในเรื่องต่าง ๆ เมื่อได้ไปร่วมประชุมที่ตำบลและอำเภอก็ได้รับแนวนโยบายของรัฐในการสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้มาปรึกษาหารือกับกลุ่มแกนนำสตรีในชุมชน อันได้แก่ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มแม่บ้าน และสมาชิก อบต. และนางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ ที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้าน ซึ่งจากการได้พูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกัน กลุ่มแกนนำได้มองเห็นช่องทางการทำกิจกรรมในชุมชนว่าควรจะทำอะไร อย่างไรบ้าง ซึ่งผู้นำชุมชนก็ได้ชี้แนะแนวทางจากการได้เข้าร่วมประชุมที่อำเภอ โดยทางหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ก็ได้มีนโยบายและโครงการที่จะส่งเสริมให้องค์กรชุมชนดำเนินกิจกรรมตามนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ให้กับกลุ่มแกนนำในชุมชนให้เห็นเป็นรูปธรรม ดังเช่น หน่วยงานพัฒนาชุมชนก็ได้มีโครงการการรวมกลุ่มสตรีแม่บ้านในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ แปรรูปผลผลิตจากถั่วเหลืองเป็นเต้าเจี้ยว ซอส ซีอิ๊ว ผลผลิตอื่น ได้แก่ พักทองเป็นข้าวเกรียบ พริกแห้งเป็นน้ำพริกเผา น้ำพริกเผา น้ำพริกตาแดง เป็นต้น ซึ่งถ้าทางชุมชนมีความสนใจก็สามารถเชิญเจ้าหน้าที่มาแนะนำขั้นตอนในการดำเนินการเป็นต้น หลังจากนั้นทางกลุ่มแกนนำสตรีและผู้นำชุมชนก็ได้ประชุมร่วมหารือกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มสตรีแม่บ้าน และสมาชิกในชุมชนถึงแนวทางในการพัฒนาและร่วมกันดำเนินกิจกรรมกลุ่มในชุมชน เมื่อมีสมาชิกสนใจก็ได้เชิญเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่มาชี้แจงโครงการให้การส่งเสริม สนับสนุนตามโครงการกิจกรรมต่าง ๆ ทางหน่วยงานพัฒนาชุมชนโดยเจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตร ได้ชี้แจงเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและการถนอมอาหาร ทางชุมชนก็ได้ตั้งกลุ่มกิจกรรมแม่บ้านเพื่อการเกษตร

การอบรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จากการที่ชุมชนบ้านเจดีย์เนิงเป็นชุมชนเกษตร นอกจากปลูกข้าวแล้วก็ได้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นที่สำคัญ ได้แก่ ถั่วเหลือง ซึ่งในแต่ละปีนั้นทางชุมชนก็จะประสบปัญหาเมื่อผลผลิตที่ออกมาแล้วไม่มีที่ขาย ถึงขายได้ก็ราคาต่ำ ซึ่งเมื่อคิดถึงต้นทุนแล้วไม่ค่อยจะคุ้มทุน สมาชิกบางรายยังต้องรับภาระหนี้สินกันมากขึ้น จากสภาพ

ปัญหาดังกล่าวทางชุมชนได้ตระหนักและร่วมกันหาแนวทางในการดำเนินการต่อไป ซึ่งทางพ่อหลวงในขณะนั้น พ่อใจมา บันทะวงศ์ นายอำนวยการ จันทรคติ ผู้ช่วย คณะกรรมการ และแกนนำกลุ่มสตรีแม่บ้าน ได้ร่วมปรึกษารื้อระหว่างกันในการหาแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกให้กับชุมชน ซึ่งสรุปได้ดังนี้ กลุ่มที่เป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรอำเภอสันป่าตอง ทางสหกรณ์ก็จะมี การรับซื้อรับฝาก กลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกก็ได้ติดต่อร้านค้าไว้ โดยจะขายถั่วให้ในราคาไม่เกินราคา ประกัน นอกจากนั้นทางพ่อหลวงและกรรมการก็ได้หารือกับกลุ่มแกนนำสตรีในการนำผลผลิตใน บางส่วนของสมาชิกลงทุนกันแปรรูป เมื่อทางชุมชนได้ร่วมกันคิดหาแนวทางวิธีการในการ แก้ปัญหาแล้ว พ่อหลวงก็ได้ไปปรึกษากับเจ้าหน้าที่เคหะการเกษตร ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ คอยส่งเสริมสนับสนุนให้องค์กรชุมชนในการดำเนิน โดยทางหน่วยงานของรัฐดูแลจัดการเรื่องของ การอบรมให้ และมีกองทุนให้เป็นเงิน 1,500.- บาทต่อชุมชน ทางกลุ่มสตรีแม่บ้านก็เห็นดีด้วย โดย แกนนำในระยะแรกนั้นเริ่มจากนางจันทรเพียง บันทะวงศ์ (แม่หลวง) ที่ปรึกษากลุ่มสตรีคอยเป็น ผู้เริ่มดำเนินการ ในระยะแรกนั้นทางพ่อหลวงก็ได้สร้างอาคารที่ทำการชั่วคราวอยู่ในบริเวณบ้านของ ตนเองให้กลุ่มได้ดำเนินการ การตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น ถั่วเหลือง พริก เป็นต้น การเริ่มดำเนินการในระยะแรกสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จะอยู่ในแวดวง ของพ่อหลวงและกลุ่มแกนนำ ซึ่งรวบรวมได้ประมาณ 20 กว่าคน หลังจากนั้นก็มีสมาชิกสมัครเพิ่ม ขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากที่ได้เห็นผลงานของกลุ่ม จากการที่แม่หลวงได้เป็นแกนนำในการดำเนินการนั้น เรื่องการจัดการในกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ดำเนินการเบ็ดเสร็จในตัว ซึ่งประธานที่ทางกลุ่มตั้งขึ้นมานั้น คือ นางจันทรหอม ศรีสุวรรณ เป็นญาติ ๆ กันเป็นแต่ในนาม ในเรื่องการจัดการนี้ก็ได้อีกให้กับ แม่หลวงคอยดำเนินการ ด้วยความคล่องตัวและสถานที่ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านแม่หลวง ในระยะแรก ของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มค่อนข้างจะมีปัญหาระหว่างกันภายในกลุ่ม คือเมื่อทำกิจกรรมยังไม่ เข้าที่ ของที่ผลิตได้ยังคงต้องมีการพัฒนาอยู่ ลงทุนกันแบ่งกันกินกันใช้ก่อน และพัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนผลเป็นที่พอใจของกลุ่มแล้วก็ได้กำหนดราคาขาย โดยสมาชิกได้ซื้อในราคาต้นทุน และตั้งราคา ขายทั่วไปนั้นต่ำกว่าราคาท้องตลาด ทำร้านค้าขายในชุมชน เมื่อผลผลิตของกินของใช้ได้มากขึ้นก็มี กลุ่มสตรีแม่บ้านภายนอกมาเยี่ยมชม ทางกลุ่มก็ได้ให้การต้อนรับและเอาผลผลิตที่ได้มอบให้เป็น ของฝากของที่ระลึก จึงทำให้สมาชิกบางส่วนไม่ค่อยจะพอใจในการจัดการในเรื่องนี้ ซึ่งบางครั้งทาง กลุ่มก็เกรงใจ ไม่รู้จะทำอะไรเนื่องจากพ่อหลวงขอให้ทางกลุ่มได้จัดและมอบให้ผู้มาดูงานศึกษา เยี่ยมชมโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การดำเนินงานของกลุ่มได้มีการประชุมปรึกษารื้อหรือร่วมกัน ทั้งด้าน

การทำกิจกรรมและการสรุปผลการดำเนินการกลุ่มที่ประชุม บางครั้งก็ได้มีการถกเถียงปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกันเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ในการทำงานได้กำหนดแนวทางในการ ปฏิบัติและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้สมาชิกได้ดำเนินการร่วมกัน มีกรรมการฝ่ายต่าง ๆ มี แม่หลวงเป็นที่ปรึกษากลุ่มและเป็นผู้นำแบบไม่เป็นทางการในการดำเนินการอยู่ ซึ่งการควบคุม ดูแลการดำเนินการจัดการกิจกรรมของกลุ่มนั้นส่วนใหญ่แล้วค่อนข้างจะขึ้นอยู่กับแม่หลวงทั้งสิ้น หลังจากกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมไปได้สักระยะหนึ่งผลงานที่ออกมานั้นก็น่าชื่นใจได้ขยายได้ สมาชิกมาร่วมทำ มีรายได้และสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาขายให้กลุ่มได้ส่วนหนึ่ง จึงมีสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งต่อมานอกจากแปรรูปถั่วเหลืองเป็นเต้าเจี้ยว ซอส แล้ว ทางกลุ่มก็ได้ทำน้ำพริกเผา ข้าวเกรียบ แยมพุดชะมด เป็นต้น ทำให้ชุมชนได้มีสินค้าที่ทางกลุ่มผลิตจำหน่ายหลากหลายและ ราคาถูกในชุมชน โดยฝีมือสมาชิกในชุมชนเอง จากการประสานงานของหน่วยงานทำให้ได้ไปจัด นิทรรศการเผยแพร่ในโอกาสต่าง ๆ ตลอดจนได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานของกลุ่มอื่นและที่หน่วยงาน ของรัฐจัด โดยส่งตัวแทนไปดูแล้วกลับมาถ่ายทอดให้กับสมาชิกในกลุ่ม เป็นการเรียนรู้กันและกัน ของกลุ่ม หลังจากพ่อหลวงคนเก่าหมดวาระลง ผู้ช่วยก็ได้รับการเลือกตั้งขึ้นมาเป็นพ่อหลวง คือ พ่อหลวงอำนวย จันทร์คติ ก็ได้สานต่องานกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านการ เกษตร ซึ่งพ่อหลวงก็ได้คลุกคลีกิจกรรมนี้มาตลอด ต่อมาได้รับงบประมาณสนับสนุนการสร้าง โรงเรือนเพื่อใช้เป็นที่ทำการของกลุ่ม จึงได้ย้ายที่ทำการจากที่เดิมไปอยู่ที่ใหม่และดำเนินการกลุ่มมา จนถึงปัจจุบัน

กลุ่มฌาปนกิจ เป็นกลุ่มที่ได้ตั้งมานานแล้วในชุมชน พ่อหลวงเป็นประธานกลุ่มโดย ตำแหน่ง สมาชิกส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน มีสมาชิกชุมชนข้างเคียงบ้างที่เป็นเครือญาติกับสมาชิก ในชุมชน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการกิจกรรมกลุ่ม เป็นการเก็บและรวบรวมเงินสมาชิกให้ กับญาติของผู้เสียชีวิต นอกจากนั้นก็ยังมีการช่วยเหลือกันและกันในงาน เป็นการช่วยเหลือ กันและกันภายในระยะเวลาที่กำหนดโดยเจ้าภาพ เดิมนั้นเป็นการช่วยเหลือกันในงานโดยเจ้าภาพ จะต้องคอยดูแลในกิจกรรมทุกอย่างซึ่งเป็นภาระหนักของเจ้าภาพ ซึ่งต่อมาพ่อหลวงได้มีการประชุมหารือกันในสมาชิกกลุ่มและชุมชน โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่างานศพในชุมชนถือเป็นงานที่ทุกฝ่าย ควรจะมีส่วนร่วมในการช่วยกันดำเนินการ โดยเมื่อมีงานศพในชุมชนให้สมาชิกเข้าไปร่วมช่วยเหลือ กัน โดยให้ไปช่วยดำเนินการงานที่สมาชิกถนัดหรือสังกัดกลุ่มกิจกรรมอยู่ โดยพ่อหลวงจะคอย ประสานงานกับทุกฝ่ายในแต่ละครั้ง เช่น กลุ่มผู้สูงอายุก็จะคอยดูแลเรื่องของการงานพิธีกรรมต่าง ๆ

กลุ่มพ่อบ้านก็จะคอยเตรียมสถานที่ วัสดุ ข้าวของเครื่องใช้ กลุ่มสตรีแม่บ้านก็จะดูแลเรื่องของการอาหาร การกิน การบริการให้กับผู้มาร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ได้รับการเรียนรู้และถ่ายทอดสืบต่อกันมา และได้มีการพัฒนาให้มีการช่วยเหลือกันและกันให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

กลุ่มผู้สูงอายุ การรวมกลุ่มของผู้สูงอายุเดิมนั้นก็ได้มีการรวมกลุ่มกันตามธรรมชาติอย่างไม่เป็นทางการ อาศัยเวทีวัดชุมชนในงานประเพณีพิธีกรรมในการทำกิจกรรมพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามวิถีของคนในชุมชนชนบท ซึ่งต่อมาหน่วยงานสาธารณสุขได้มีโครงการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุและให้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การได้มารวมกลุ่มกันพูดคุย แลกเปลี่ยน ดูแลกันและกัน ตลอดจนการให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งจากการที่หน่วยงานได้มาประสานการเผยแพร่และดำเนินการจัดตั้งกลุ่มตามโครงการ พ่อหลวงก็ได้ปรึกษาหารือคณะกรรมการ กลุ่มแกนนำ และผู้อาวุโสในชุมชนอย่างไม่เป็นทางการถึงนโยบายของหน่วยงานสาธารณสุขในการส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมในกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ พ่อเป็ง จายนวล พ่อโต แสงจันทร์ ซึ่งเป็นญาติผู้ใหญ่ที่ทุกคนนับถือ และก็เห็นด้วยในการจัดตั้งและดำเนินการ เพราะเป็นประโยชน์กับสมาชิกผู้อาวุโสที่จะได้ทำกิจกรรมร่วมกันให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น หลังจากนั้นพ่อหลวงก็ได้ประสานกับหน่วยงานในการจัดตั้งอบรม ตลอดจนเป็นที่ปรึกษากลุ่ม หลังจากตั้งกลุ่มแล้วก็ได้ดำเนินการกิจกรรม ดังเช่น กิจกรรมการให้ความรู้ความเข้าใจการครองตนในวัยสูงอายุ การดูแลสุขภาพ การร่วมกันทำกิจกรรมในงานบุญต่าง ๆ การทำกิจกรรมรดน้ำดำหัวในวันปีใหม่ การเยี่ยมเยียนเพื่อนสมาชิกที่เจ็บป่วย เป็นต้น ซึ่งนายอำนวย จันทระคดี ได้เล่าว่า "จากการที่หน่วยงานสาธารณสุขตำบลบ้านแม่มีนโยบายในการให้บริการสาธารณสุขกับประชากรพื้นที่เป้าหมายในแต่ละชุมชนเขตรับผิดชอบและผู้นำแต่ละชุมชนก็ได้เห็นพ้องกันว่าการส่งเสริมการให้ความรู้ในการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุนั้นเป็นสิ่งที่ดีมีประโยชน์ ซึ่งการนำโครงการนี้เข้ามาเผยแพร่ในชุมชนนั้น ทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพของตนเองให้เกิดความมั่นใจว่าสังคมและชุมชนไม่ได้ทอดทิ้งผู้สูงอายุ ยังคงคอยดูแลเอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา ในขณะที่เดียวกันผู้สูงอายุเมื่อเข้ารับการรักษาพยาบาลในเบื้องต้นจากสถานพยาบาลของรัฐก็ไม่ได้เสียค่าใช้จ่าย ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุหลายคนกล่าวว่าเมื่อมีการรวมกลุ่มกับกลุ่มผู้นำ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ญาติพี่น้อง สมาชิกในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานของรัฐได้ให้ความดูแลให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น" แม่อุ้ยใส ปันทะวงศ์ สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ เล่าว่า "เมื่อก่อนนั้นการดูแลสุขภาพเจ็บไข้ได้ป่วยกันนั้น หมูเฮาในแต่ละครอบครัวก็จะดูแลกันเอง ใครเป็นอะไรจะมาถามไถ่อาการแล้วสันนิษฐานกันว่าเป็นอะไร ก็จะหายาพื้นบ้าน

หรือซื้อขายกันเอง แต่ในปัจจุบันนี้เมื่อมีกลุ่มก็เป็นการมาดูแลกันมากขึ้น มีหลายฝ่ายทั้งผู้นำ มีกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ และเจ้าหน้าที่อนามัยเข้ามาร่วมด้วย เวลาไปฟังเจ้าหน้าที่อนามัยมาพูดแล้วก็ได้ความรู้ในการปฏิบัติตนเองและครอบครัว การรวมกลุ่มกันก็เป็นสิ่งที่ดี นอกจากได้พบปะกันแล้วยังได้มาดูแลกันและกันอีก ซึ่งเดี๋ยวนี้นอกจากเจ้าหน้าที่อนามัยแล้ว ยังมีตัวแทนอยู่ในชุมชนคือ ผสส. อสม. ที่เป็นลูกหลานประจำในหมู่บ้าน ทางหมู่บ้านเจดีย์เนิงก็ได้มีโครงการกองทุนยาประจำหมู่บ้าน มีอาคารสำนักงานตั้งอยู่บริเวณกลางหมู่บ้าน โดยได้แบ่งเวรกันมาอยู่ประจำเพื่อที่จะมาให้บริการรักษาพยาบาลเบื้องต้นได้ภายในชุมชน" การทำงานของกลุ่มค่อนข้างที่จะไปได้เรื่อย ๆ ไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างกัน เพราะทางกลุ่มได้เคยทำงานร่วมกันมาตลอดอยู่แล้ว หลังจากที่ได้ตั้งกลุ่มแล้วได้รับร่วมกันทำกิจกรรมให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีความภาคภูมิใจในการที่พ่อหลวง สมาชิกในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญ

กลุ่มแม่บ้านสุขภาพอาหาร เป็นโครงการที่ดำเนินการโดยหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสุขภาพด้านอาหารและสิ่งแวดล้อมในครัวเรือนและชุมชน ได้แก่ การเลือกซื้ออาหารที่ปลอดภัย การประกอบอาหาร การบริโภคอาหารให้ถูกสุขลักษณะ การดูแลครัวเรือนให้อยู่ในสภาพที่ดี จากการที่หน่วยงานได้แจ้งในที่ประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และได้ประสานงานกับพ่อหลวงในการจัดกิจกรรมดังกล่าว โดยทางโครงการจะมีงบประมาณสนับสนุนตั้งกองทุนเป็นเงิน 1,500.- บาท มีการปรึกษาหารือกับกลุ่มแกนนำสตรีและเห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน โดยจะได้รับงบประมาณสนับสนุนเป็นกองทุนด้วยทางหน่วยงานเห็นศักยภาพขององค์กรชุมชนในการจัดการ และคงดำเนินการได้ตามเป้าหมาย ขณะเดียวกันชุมชนเห็นว่าการดำเนินโครงการคงได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายจะต้องมีความมั่นคง และรัฐได้ให้งบประมาณสนับสนุนอีกด้วย หลังจากที่ตั้งกลุ่มแล้ว กลุ่มก็มีกิจกรรมกองทุน โดยรัฐมีงบประมาณสนับสนุน 1,500.- บาท และให้สมาชิกซื้อหุ้นกันตามกำลังของแต่ละคน จะซื้อหรือไม่ก็ได้ และสมาชิกสามารถกู้ยืมเงินกองทุนดอกเบี้ยต่ำไปใช้ในกิจกรรมของโครงการและอื่น ๆ ตามความจำเป็นได้ ซึ่งพ่อหลวงก็ได้เป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกลุ่มด้วย และซื้อหุ้นกองทุนเพื่อเป็นตัวอย่างและกระตุ้นให้สมาชิกได้เห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมกันในทุกฝ่าย การเข้าร่วมโครงการกิจกรรมในชุมชนได้รับความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มและชุมชนเป็นอย่างดี จากการได้พูดคุย การชักนำให้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันนั้น ด้วยความเชื่อมั่นในการไม่ทอดทิ้งกัน การประกันความมั่นคงของกิจกรรมก็เป็นไปได้โดยง่าย โดยอาศัยฐานความใกล้ชิดกัน ความเป็นเครือญาติที่

สนิทกัน จากการที่ได้ร่วมกันวิเคราะห์ถึงผลดีผลเสียในการเข้าร่วมกิจกรรม ผลประโยชน์ที่จะได้รับในแง่ของทางสังคมและทางเศรษฐกิจแล้ว ทำให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ในการเข้าร่วมกิจกรรมในทุกทาง จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้การชักนำชักชวนให้ร่วมดำเนินการของผู้นำมีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มที่ได้ตัดสินใจเข้าดำเนินการในกิจกรรมกลุ่ม นอกจากกิจกรรมการออมและการกู้ยืมเงินแล้ว ยังมีกิจกรรมการประกวดครัวเรือนสะอาด เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มได้ช่วยเหลือกันในแต่ละหมวด การจัดสภาพแวดล้อมครัวเรือน บ้านตัวอย่างหมวดละ 2-3 หลังคา เข้าประกวดเป็นการเผยแพร่ให้สมาชิกในแต่ละหมวดและชุมชนได้เล็งเห็นความสำคัญเป็นตัวอย่าง เป็นประโยชน์ในการจัดและดำเนินการให้กับครัวเรือน การประกวดแต่ละครั้งก็ได้มีการประสานงานกันระหว่างเจ้าหน้าที่อนามัย พ่อหลวงและคณะเป็นคณะกรรมการร่วมตัดสินกิจกรรมการประกวดครัวเรือนสะอาดของกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลอาหาร ซึ่งนางเรณู พลีปรการ กรรมการและเหรัญญิกได้เล่าว่า "การที่ได้เชิญเจ้าหน้าที่อนามัยและคณะกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการตัดสินนั้น ก็ด้วยทางกลุ่มเห็นว่าเจ้าหน้าที่อนามัยมีเกณฑ์ในการตัดสิน ตลอดจนจะได้ให้คำแนะนำในครัวเรือนที่เป็นตัวแทนในการประกวด และคณะกรรมการหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้านร่วมเป็นคณะกรรมการตัดสินเพื่อให้ได้เห็นผลการดำเนินงานของกลุ่มและมีส่วนร่วมในการดูผลงานและร่วมตัดสินผลการประกวดครัวเรือนสะอาดเพื่อให้ผลการตัดสินนั้นเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและมีก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันในกลุ่ม และเป็นการประกาศยกย่องผลการทำงานของกลุ่มให้กับชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการที่จะประสานความเข้าใจระหว่างกัน ตลอดจนเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจให้กับสมาชิกในชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงความช่วยเหลือระหว่างกัน ตลอดจนการเผยแพร่โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม" การประกวดครัวเรือนแต่ละครั้งเนื่องจากสมาชิกในทุกหมวดบ้านส่วนใหญ่เป็นเครือญาติกันและด้วยความเกรงใจในตัวพ่อหลวง ซึ่งคอยประสานงาน ควบคุม ดูแลการจัดกิจกรรมอยู่ตลอดระยะเวลา และทางอนามัยได้มีกฎเกณฑ์แนวทางในการดำเนินการตามโครงการกิจกรรมการประกวด เพื่อให้ผลการตัดสินในแต่ละครั้งเป็นไปในแนวทางเดียวกันและไม่ให้เกิดปัญหาค้างขึ้นระหว่างกัน การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นนั้นดำเนินการไปด้วยดี

กลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติ เป็นกิจกรรมที่ทางหน่วยงานของรัฐได้มีนโยบายที่จะส่งเสริมหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน จึงได้มีโครงการประกวดขึ้นเพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระชนมายุครบ 5 รอบ ในปี พ.ศ. 2535 จากการทำงานของรัฐบาลเห็นว่าชุมชนมีศักยภาพในการจัดกิจกรรม ได้ประสานขอความร่วมมือโดยผ่านพ่อหลวงและประธานแม่บ้านเพื่อขอความร่วมมือในการรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมตามโครงการดังกล่าว ซึ่งทางแม่บ้านค่อนข้างไม่เห็นด้วย เพราะว่าตามที่ทางการได้วางแนวทางในการดำเนินการไว้ให้มีการออมทรัพย์ในระยะเวลา 5 ปี ไม่มีการถอนคืนมาเพื่อการอื่น ๆ ได้ ทางพ่อหลวงก็ได้ชี้แจงและขอร้องให้กลุ่มได้เข้าร่วมโครงการเพื่อเป็นตัวแทนของหมู่บ้าน ตำบล ถือเป็นหน้าเป็นตาให้กับชุมชน การให้ความร่วมมือในการดำเนินการก็หวังว่าเมื่อทางชุมชนมีปัญหาและเดือดร้อนคงจะได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนในโอกาสต่อไป ซึ่งการรวบรวมสมาชิกในการทำกิจกรรมกลุ่มนี้ พ่อหลวงและประธานสภาสตรีก็ได้ขอความร่วมมือสมาชิกกลุ่มในแวดวงเครือข่ายและกลุ่มแกนนำสตรีมีสมาชิกกลุ่มจำนวน 13 คน จากคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลุ่มระดับผู้นำชุมชน การประสานให้เกิดกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนทางกลุ่มได้ชี้ให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ จึงได้ประสานขอความร่วมมือให้มีการจัดตั้งและดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ส่วนใหญ่แล้วกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับ จึงมีการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันนั้น การตั้งกฎเกณฑ์วางแนวทางในการปฏิบัติร่วมกันเพื่อให้สมาชิกได้ปฏิบัติต่อกันเป็นไปในแนวทางเดียวกันมิก่อให้เกิดปัญหาระหว่างกันมากนัก เช่น ในงานบุญประเพณี พิธีกรรมในชุมชน การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน สมาชิกภายในชุมชนทุกครัวเรือนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทางสังคมได้ถ่ายทอดสืบต่อกันมา เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตลอดในสังคมชนบท แต่ถ้าสมาชิกครอบครัวไหนไม่ค่อยสนใจเข้าร่วมกิจกรรมงานของส่วนรวมเป็นนิจก็จะมีผลต่อตนเองเมื่อมีภารกิจงานต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยมวลชนเข้าไปช่วยก็จะได้ไม่ค่อยมีคนเข้ามาร่วมงานช่วยเหลือ นั่นเป็นสัญญาณที่กำลังถูกสังคมลงโทษ และเมื่อคราวมีความจำเป็นที่จะร้องขอความช่วยเหลือก็อาจจะไม่ได้รับความช่วยเหลือในการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างกันนั้น การที่ทางชุมชนได้ร่วมมือกันเป็นอย่างดีด้วยความเป็นเครือญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านที่สนิทกัน จึงทำให้เป็นเสมือนหน้าที่และความจำเป็นที่จะต้องไปร่วมกิจกรรมในทุกครั้งไป การทำกิจกรรมของกลุ่มในแต่ละกลุ่มนั้น ส่วนใหญ่จะมีคณะกรรมการดำเนินการเป็นผู้นำกลุ่มและสมาชิกเป็นผู้ตาม ซึ่งได้วางกฎเกณฑ์แนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างกัน ซึ่งมีผลทำให้

คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการกิจกรรมกลุ่มในการบริหารงาน การประสานงานได้ดำเนินการไปได้ด้วยความสำเร็จในทุกครั้งไป การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำของผู้นำชุมชนจะดำเนินการในรูปแบบของการประสานงานขอความร่วมมือ ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยน วางแผนการดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ กัน ในบางกลุ่มกิจกรรมก็ไม่ได้เห็นด้วยบ้าง ดังเช่น การขอความร่วมมือในการนำสมาชิกกลุ่มสตรีแม่บ้านมาเดินรณรงค์เพื่อการต่าง ๆ การมาแสดงพลังของชุมชนในงานพิธีที่ทางหน่วยงานของรัฐจัดขึ้น ซึ่งจากการสอบถามสมาชิกหลายคนถึงการที่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายนอกชุมชนนั้น สมาชิกสตรีแม่บ้านหลายคนได้ให้ความเห็นว่า ในการเข้าไปร่วมกันนั้นก็เป็นสิ่งที่ดีเพราะทางคณะกรรมการขอมาเป็นหน้าเป็นตาให้กับกลุ่ม แต่การไปในแต่ละครั้งนั้นก็ทำให้เสียเวลา และไปแล้วทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการซื้อกินและของใช้กลับบ้านด้วย (สัมภาษณ์ นางมาลี เจริญยอด นางแสงคำ ทองจ๋าม สมาชิกกลุ่มสภาสตรี) การรวมกลุ่มกันในแต่ละกิจกรรมนั้นในระยะแรก ๆ ของแต่ละกลุ่มสมาชิกส่วนใหญ่จะเริ่มกันในวงเครือญาติกันก่อน แล้วขยายไปสู่เพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชน หลังจากที่ได้เริ่มดำเนินการไปแล้วสักระยะหนึ่ง ผลงานของแต่ละกลุ่มเริ่มเป็นที่ประจักษ์ สมาชิกวงนอกเริ่มสนใจสมัครเข้าเป็นกันมากขึ้น จากการได้เห็นผลงานของแต่ละกลุ่มกิจกรรมออกมาเป็นรูปธรรม สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมได้ประโยชน์ ดังเช่น ได้เห็นความสำคัญ ได้ร่วมกระบวนการกลุ่ม ได้เพื่อน บางกิจกรรมก่อให้เกิดรายได้มาจุนเจือครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็ได้เรียนรู้ร่วมกันในวิถีการผลิต กระบวนการการทำงานร่วมกัน ได้รู้จักผู้คน ได้ทำความคุ้นเคยสนิทสนมกันมากขึ้น ได้รู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้ไปศึกษาดูงาน ได้มีโอกาสในการต้อนรับแขกผู้มาศึกษาดูงาน ได้คบค้าสมาคมพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้สมาชิกกลุ่มก็ได้รับประโยชน์กันทั้งสิ้นและทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของชุมชนภายนอก ถือเป็นหน้าเป็นตาของชุมชน แสดงถึงศักยภาพของสมาชิกในชุมชนที่ได้รับการยอมรับในกระบวนการการทำงาน คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นกลุ่มระดับผู้นำชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร ประสานงานและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และสมาชิกในชุมชน ความร่วมมือระหว่างกันจะดำเนินการในสองลักษณะ คือ กิจกรรมงานสาธารณประโยชน์ของชุมชน และกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนในส่วนที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมงานสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่สมาชิกในชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม นายอานวย จันทรอดติ ผู้ใหญ่บ้าน ได้เล่าว่า "เมื่อมีงานประเพณี พิธีกรรมเกิดขึ้นในชุมชน ทางคณะกรรมการหมู่บ้านก็จะได้มีการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกันโดยการกำหนดบทบาท แบ่งหน้าที่กัน

ทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วทางกลุ่มในชุมชนก็จะรับบทบาทหน้าที่กัน เมื่อมีการประสานงานแบ่งงานกัน ทำให้งานที่ได้ร่วมกันทำในแต่ละฝ่ายนั้นออกมาเป็นรูปธรรมและชัดเจน ซึ่งในการขอความร่วมมือระหว่างกันนั้นก็เป็นไปได้ง่าย เพราะว่าในแต่ละกลุ่มกิจกรรมนั้นก็มีความใกล้ชิดกับกลุ่มแกนนำคือ เป็นญาติพี่น้องเพื่อนฝูงกัน กิจกรรมที่ช่วยเหลือกันส่วนใหญ่กลุ่มคนเหล่านี้ก็ถนัดและมีบทบาทในกิจกรรมของกลุ่มด้วย เช่น เรื่องการจัดการด้านอาหารการกินก็จะแบ่งงานให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้านไปดำเนินการ ซึ่งมีความถนัดอยู่กับบทบาทของตนเองและในกิจกรรมของกลุ่มด้วย เป็นต้น"

การร่วมกันดำเนินกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ในชุมชนโดยก่อให้เกิดกิจกรรมขึ้นมานั้น สิ่งเหล่านี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่ของกลุ่มแกนนำระดับชุมชนที่จะคอยดูแลประสานขอความร่วมมือระหว่างกันภายใต้กลุ่มกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างกันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับสมาชิก กลุ่ม และชุมชน

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

จากข้อมูลของคณะกรรมการหมู่บ้านดังกล่าวมา จะเห็นได้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นเสมือนศูนย์การติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอกชุมชน ในการทำโครงการกิจกรรม กลุ่ม และการแก้ปัญหาในฐานะที่คณะกรรมการเป็นองค์การบริหารชุมชน พ่อหลวงหรือประธานจึงมี บทบาทหน้าที่ที่จะทำทุกอย่างให้กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นไปด้วยดี ดังนั้นความสัมพันธ์ทาง สังคมของคณะกรรมการหมู่บ้านจึงเป็นไปในลักษณะของการแสวงหาความร่วมมือ และการให้ ความร่วมมือ แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานก็มีปัญหาอยู่บ้าง ซึ่งเป็นเรื่องปกติของกระบวนการ ในการทำงานระหว่างกัน รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันของ กลุ่มกิจกรรม และทางชุมชนก็ได้หาทางออกโดยการประนีประนอมระหว่างกันเป็นรูปแบบความ สัมพันธ์ทางสังคมอีกลักษณะหนึ่ง เช่น โครงการประปาหมู่บ้าน ทางชุมชนได้กำหนดให้สมาชิก ผู้ใช้น้ำต้องเสียค่าน้ำที่ใช้หน่วยละ 4 บาท โดยยกเว้นคณะกรรมการกลุ่มไม่ได้เรียกเก็บ ซึ่งสมาชิก เห็นว่าทางคณะกรรมการได้รับผลประโยชน์และเป็นการเอาเปรียบสมาชิกผู้ใช้น้ำ ซึ่งจากสภาพ ปัญหาดังกล่าว พ่อหลวงก็ได้มีการประชุมชี้แจง หรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ให้เข้าใจร่วมกัน ในการดำเนินงานนั้นจะต้องมีคนคอยดูแลเรื่องการปิด-เปิดน้ำ เรื่องไฟฟ้า การปั้มน้ำขึ้นแท่ง ตลอดจนการซ่อมแซมท่อส่งน้ำ อ่างมีเตอร์ การแจ้งค่าใช้จ่าย การเก็บเงินจากสมาชิก และทำบัญชี สรุป เป็นเรื่องที่คณะกรรมการจะต้องดำเนินการ ต้องใช้เวลาและไม่มีค่าตอบแทน คณะกรรมการ

เหล่านี้มีความเสียสละเวลา จึงได้ให้ผู้ที่ทำหน้าที่ดังกล่าวได้นำไปใช้ในการตอบแทน เรื่องงานสาธารณประโยชน์ของชุมชน ปัญหาเรื่องสมาชิกมาช่วยงานกันน้อยลง จะมีก็เฉพาะในเครือญาติและเพื่อนบ้านที่สนิทกัน ทางพ่อหลวงและกลุ่มแกนนำก็ได้วางกฎเกณฑ์แนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน โดยการมอบหมายภารกิจให้แต่ละกลุ่มกิจกรรมรับผิดชอบในการทำงานที่ถนัดและเหมาะสม เช่น เรื่องของพิธีกรรมก็จะมอบหมายให้ผู้สูงอายุ เรื่องของการจัดสถานที่ การเยี่ยมวัด อุบถกรณให้กลุ่มพ่อบ้าน เรื่องอาหารการกิน การดูแลแขก การต้อนรับ การเสริมพลังให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้านไปดำเนินการ เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มก็ได้มีการมอบหมายงานกันเองภายใน โดยพ่อหลวงจะคอยประสานงาน ควบคุมดูแลกิจกรรมหลัก ๆ ระหว่างกัน ซึ่งทำให้การทำงานร่วมกันเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นและในขณะเดียวกันเป็นการวางแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งทางชุมชนก็ได้รับการถ่ายทอดและสืบต่อกันมา สมาชิกในชุมชนจะต้องไปช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน โดยเฉพาะงานศพจะขาดไม่ได้ มิฉะนั้นจะถูกเพื่อนบ้านมองและเมื่อถึงคราวงานตนเองจะไม่ค่อยมีใครมาช่วย ซึ่งเป็นการตรวจสอบโดยสมาชิกในชุมชนเอง เรื่องกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่การจัดตั้ง ดำเนินการตลอดจนการได้รับผลประโยชน์ของกลุ่มกิจกรรมนั้น ๆ ถูกมองจากสมาชิกในชุมชนถึงการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมในแวดวงเครือญาติของผู้นำและกลุ่มแกนนำ ไม่กระจายให้ครอบคลุมให้กับสมาชิกทั้งชุมชน เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับญาติพี่น้องพวกพ้องของตนเอง ซึ่งจากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ทางชุมชนก็ได้มีการประชุมและเชิญชวนให้สมาชิกในชุมชนที่สนใจเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งในระยะแรกเริ่มนั้นก็ไม่ค่อยจะมีใครจะสนใจในกิจกรรมต่าง ๆ มากนัก พ่อหลวงเห็นว่ากิจกรรมบางกิจกรรมมีประโยชน์ควรผลักดันให้เกิดขึ้นในชุมชน ซึ่งในระยะแรกเริ่มนั้นก็ชี้แจงเชิญชวนเครือญาติของตนเองและแกนนำให้เข้าเริ่มดำเนินการก่อน แล้วขยายไปสู่เพื่อนบ้านและสมาชิกในชุมชน ดังเช่น กลุ่มแม่บ้านสุขภาพดี กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร เป็นต้น ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นไปในรูปแบบของการประนีประนอมกันโดยการตั้งกฎเกณฑ์แนวทางในการปฏิบัติทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มกิจกรรมกัน

2.2 กลุ่มผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุในชุมชนเป็นบุคคลที่ผ่านประสบการณ์ชีวิต สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่ลูกหลาน และสังคมมาช้านาน เมื่อมีอายุมากขึ้นไม่สามารถไปทำงานในไร่นาได้แล้ว จึงมีเวลาค่อนข้างมาก และมีความต้องการในการรวมกลุ่มกันเพื่อทำกิจกรรม อันที่จะก่อประโยชน์ให้กับตนเองและชุมชน ซึ่งแต่เดิมนั้นผู้สูงอายุก็มีการรวมกลุ่มพูดคุยกันตามธรรมชาติอยู่แล้ว โดยอาศัยวัดเป็นสถานที่รวมตัวกันในวันพระ การประกอบพิธีทางศาสนา งานพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อพูดคุย ชักถามทุกข์สุข การทำมาหากิน การดำรงชีวิตประจำวันซึ่งกันและกัน ซึ่งต่อมาได้มีการรวมกลุ่มกันโดยการจัดตั้งขึ้นมาอย่างเป็นทางการ และได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในการจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุหรือบางคนก็เรียกว่า ชมรมผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติตนที่ถูกต้องให้ได้รับการดูแลเอาใจใส่ การตรวจสุขภาพและรักษาพยาบาลเบื้องต้นฟรีจากสถานพยาบาลของรัฐ และเห็นความสำคัญของตนเอง และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน คุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุจะต้องมีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเจดีย์เนิ้ง มีความประสงค์ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม ขณะนี้กลุ่มผู้สูงอายุบ้านเจดีย์เนิ้งมีจำนวนทั้งสิ้น 61 คน โดยมีประธานกลุ่ม คือพ่อเบ้ง จายนวล อายุ 67 ปี เดิมมีอาชีพทำนาทำสวน ปัจจุบันไม่ได้ออกไปดำเนินการแล้ว คงให้ลูกหลานไปดำเนินการ บ้านของพ่อเบ้งตั้งอยู่บริเวณเดียวกับบ้านผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นเครือญาติกัน ไปมาหาสู่กันและกันคอยเป็นที่ปรึกษาดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว การดำเนินงานของกลุ่มผู้สูงอายุ หลังจากทีหน่วยงานสาธารณสุขได้ประสานงานเผยแพร่และให้ความรู้ความเข้าใจกับสมาชิกในชุมชน จึงทำให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญและจนกระทั่งได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมา มีการเลือกคณะทำงาน สมาชิกกลุ่มก็ได้ให้ความไว้วางใจและเลือกให้พ่อเบ้ง จายนวล เป็นประธานกลุ่ม ความคล่องตัว เป็นที่นับถือของผู้คนในชุมชน ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กับพ่อหลวง มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้มาติดต่อประสานงานกับพ่อหลวง สะดวกในการติดต่อสื่อสาร การปรึกษาหารือในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งปกติครอบครัวในละแวกนี้ตอนเช้าเย็นหลังจากกลับจากไร่นาก็จะไปมาหาสู่ นั่งคุยกันเป็นปกติอยู่ทุกวัน เรื่องที่คุยกันส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำวัน กิจกรรมประเพณีในชุมชนต่าง ๆ การพูดคุยกันนั้นส่วนใหญ่จะอยู่ในแวดวงเครือญาติกัน ซึ่งถ้าเป็นการหารือระหว่างกันก็จะคุยกันในนามกลุ่มกิจกรรมที่ตนเองสังกัดอยู่ (สัมภาษณ์ พ่อเบ้ง จายนวล ประธานกลุ่ม นายอำนวย จันทรรคตี ผู้ใหญ่บ้าน นายสวัสดิ์ ทองจ๋าม คณะกรรมการหมู่บ้าน)

กลุ่มผู้สูงอายุจะอาศัยวัดเป็นเวทีในการพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ซึ่งกันและกันทั้งเรื่องของการทำมาหากิน เรื่องการดูแลสุขภาพทั้งของตนเอง ครอบครัว เครือญาติ และคนในชุมชน จากการพบปะพูดคุยกันที่วัดในการไปทำบุญร่วมกัน การประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งที่เป็นงานพิธีกรรมของวัดและของชุมชน การเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในแต่ละครั้ง แต่ละงาน กลุ่มผู้สูงอายุจะมีความรู้ความเข้าใจและเป็นกลุ่มที่รับผิดชอบในงานส่วนนี้ นอกจากนั้น กลุ่มผู้สูงอายุก็จะมีกรรวมกลุ่มกันชักชวนกันไปปฏิบัติธรรมในทุกวันพระ โดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาเข้าพรรษาจนถึงออกพรรษา กลุ่มผู้สูงอายุจะมีกิจกรรมการนอนวัดเพื่อปฏิบัติธรรม ฝึกนั่งสมาธิ ขำระจิตใจ การปฏิบัติธรรมจะไปปฏิบัติกันในวันศีล (วันพระ) 1 ค่ำ มีการนุ่งขาวห่มขาว นอกจากปฏิบัติธรรมแล้วก็จะดูแลทำความสะอาด จัดข้าวของเครื่องใช้ในบริเวณวัดให้ดูสะอาดเรียบร้อย ก็เป็นการพัฒนาวัดและบริเวณไปด้วย การที่สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุได้ไปปฏิบัติงานร่วมกันดังกล่าวนั้น ทำให้ทางกลุ่มได้ความภาคภูมิใจในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การแสดงออก ได้พบปะพูดคุยกัน และมีโอกาสแสดงน้ำใจให้กันและกันในฐานะเพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง ซึ่งในบริเวณบ้านของประธาน กลุ่มเข้าเฝ้าก็จะมีการมานั่งคุยกันทุกวันในเรื่องต่าง ๆ จากการที่สมาชิกได้ให้ความเคารพนับถือ เป็นญาติผู้ใหญ่ ในวงสนทนากันนั้นก็ไม่ได้เฉพาะของกลุ่มผู้สูงอายุ ก็จะมีหลากหลายในเรื่องของตัวบุคคล ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในบริเวณบ้านใกล้กันและเรื่องที่คุยกันก็จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มต่าง ๆ และชุมชน (สัมภาษณ์ พ่อโต แสงจันทร์ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

ด้านสุขภาพอนามัย ผู้สูงอายุมีความเข้าใจดีว่าเมื่อมีอายุมากขึ้นร่างกายก็จะทรุดโทรม เจ็บป่วยได้ง่าย ที่ผ่านมาก็ไม่ค่อยจะสนใจต่อสุขภาพของตนเองมากนัก เมื่อเจ็บป่วยก็จะพักหยุดทำงาน 3-4 วัน ก็หาย โดยเชื่อว่าเมื่อเป็นได้ก็หายเองได้ พอเมื่อถึงวัยสูงอายุสภาพร่างกายไม่แข็งแรงเหมือนวัยหนุ่ม ทำให้เจ็บป่วยบ่อยครั้งขึ้น ระวังแรก ๆ ถ้าไม่เจ็บป่วยมากก็ไม่ไปเข้ารับการรักษาจากสถานพยาบาลของรัฐและเอกชน ยังคงเข้าใจว่าสุขภาพของตนเองคงจะแข็งแรงเหมือนที่ตนเองมีอายุน้อย และคิดว่าคงจะไม่ได้รับความสะดวกในการเข้ารับการรักษา ต่อมาจากการที่ได้รับความแนะนำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเองในโอกาสต่าง ๆ การดูแลสุขภาพซึ่งกันและกันในหมู่คณะ พร้อมกับทางสาธารณสุขมีนโยบายในการให้บริการตรวจรักษา การดูแลสุขภาพอนามัยเบื้องต้นแก่ผู้สูงอายุในสถานพยาบาลของรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เมื่อมีบัตรส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ จากการได้รับความแนะนำของทางเจ้าหน้าที่ของรัฐ และได้รับการ

สนับสนุนจากผู้ใหญ่บ้านและกรรมการหมู่บ้าน ผู้สูงอายุจึงได้ตัดสินใจจัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุ หลังจากที่ได้จัดตั้งกลุ่มแล้วทำให้สมาชิกกลุ่มได้มีทำงานร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมนั้นได้อาศัยเวทีที่พบปะกันตามภารกิจและตามวิถีชีวิต ดังเช่น จะพบกันที่วัดในวันสำคัญ ๆ ทางศาสนา ทักทายกันตามร้านค้าในหมู่บ้านและกิจกรรมที่ได้ร่วมกันปฏิบัติตามเทศกาลในชุมชน ในปัจจุบันได้มีการพบปะพูดคุยนัดหมายเป็นรูปธรรมมากขึ้น ได้แก่ การร่วมกันทำกิจกรรมกลุ่ม กำหนด นัดหมาย ร่วมกันปฏิบัติกันอย่างเป็นขั้นเป็นตอน การแบ่งกันทำงาน ตลอดจนการประสานงานระหว่างกันกับองค์กรต่าง ๆ ในชุมชนและภายนอกมาร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมกัน เช่น มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่มาให้ความรู้ความเข้าใจกระบวนการทำงานร่วมกัน วิธีการปฏิบัติตนของผู้สูงอายุ มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน การดูแลกันและกันในยามเจ็บป่วย ซึ่งเดิมจะมีการดูแลกันในวงของเครือญาติกัน แต่ในปัจจุบันนอกจากเครือญาติแล้วยังดูแลกันและกันของกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งทางกลุ่มก็ได้วางแผนทางในการปฏิบัติต่อกันในยามเจ็บป่วย โดยเมื่อสมาชิกป่วยก็จะมี การแจ้งกันเพื่อให้ได้รับทราบ แจ้งให้ไปเยี่ยมเยียนกันและกัน สำหรับไปเยี่ยมเยียนสมาชิกกรณี ที่เจ็บป่วยเพื่อเป็นกำลังใจ ซึ่งคนในชุมชนนี้จะมี ความคุ้นเคยและรู้จักกันหมด มีงานอะไรก็ให้ช่วยกันทำ เวลาเจ็บป่วยก็ไปเยี่ยมกัน ถ้าป่วยมากก็จะไปดูแลกันและกันด้วยความที่คนในชุมชน เป็นญาติพี่น้องกัน" ในการดูแลสุขภาพกลุ่มผู้สูงอายุนั้นหลังจากที่ได้จัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุแล้ว ทำให้สมาชิกของกลุ่มได้ดูแลสุขภาพของตนเองกันมากขึ้น จากการสัมภาษณ์พ่อตัน ช้อนฝั้น สมาชิกกลุ่ม ได้เล่าว่า "เมื่อก่อนเวลาป่วยเป็นไข้ก็นอนพักไม่ค่อยไปโรงพยาบาล แต่เดี๋ยวนี้ก็พากันไปรักษา ค่ายาไม่ต้องจ่าย เมื่อมีสมาชิกไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลและหลังจากนั้นกลับมาพักรักษาตัวภายในชุมชน ก็จะมีการบอกกล่าวกันในวงของสมาชิกกลุ่ม โดยพ่อเบ็ง จายนวล จะเป็นผู้แจ้งข่าว แล้วให้ไปเยี่ยมเยียนดูแลกันและกันจนกว่าจะหายป่วย ซึ่งนอกจากเยี่ยมเยียน ผู้ป่วยแล้วก็ได้ไปพบปะพูดคุยกันอีกทางหนึ่งด้วย"

กิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุของหมู่บ้านเจดีย์เนิง เป็นธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมานานแล้ว การเคารวะต่อญาติผู้ใหญ่ของตนเองและผู้สูงอายุภายในหมู่บ้านโดยทำกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุของชุมชนตามประเพณีวัฒนธรรมของชาวล้านนาที่ได้สั่งสอนให้ลูกหลานเคารพนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ที่เลี้ยงดูทดแทนบุญการที่ท่านเมื่อแก่ชรา ลูกหลานจะต้องไม่ทอดทิ้ง ปู ยา ตา ยาย โดยการเลี้ยงดูท่านให้มีความสุข แต่การอยู่ร่วมกันในบางครั้งอาจมีการทำอะไรล่วงเกินท่านให้ ขุ่นข้องหมองใจซึ่งกันและกันบ้าง ในแต่ละปีได้มีการกำหนดให้ลูกหลานได้ขอมาผู้เฒ่าผู้แก่ และ

ได้กระทำสืบทอดกันมาจนกลายเป็นประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในวันสงกรานต์ของทุกปี การสืบทอดประเพณีและปฏิบัติต่อกันมาเป็นเรื่องของครอบครัวและเครือญาติผู้ที่เคารพนับถือกัน ในชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งมีการรวมกลุ่มกันของผู้สูงอายุและผู้นำกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มผู้สูงอายุ ตลอดจนรักษาสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีต่อ ๆ กันมา จากการที่ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่บ้าน แกนนำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และผู้อาวุโสหลายคนในชุมชนได้พูดคุยปรึกษาหารือร่วมกันแล้ว เห็นควรให้มีการจัดพิธีรดน้ำดำหัวกลุ่มผู้สูงอายุทั้งกลุ่ม เพื่อที่จะทำให้ผู้สูงอายุได้มีความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน อบอุ่น ไม่เหงา ได้มีการพบปะสังสรรค์ สร้างความสามัคคีในระหว่างกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกัน และกลุ่มต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุได้เตรียมการในการรับขอมาพร้อมกับให้พบกับกลุ่มต่าง ๆ ที่มาประกอบพิธีรดน้ำดำหัว การทำกิจกรรมรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีกำลังใจในการที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อทำประโยชน์ให้กับชุมชนต่อไป (สัมภาษณ์ นายอำนาจ จันทรรติ ผู้ใหญ่บ้าน นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มสหสตรี) และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเข้าไปร่วมประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้ง พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านและผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการประชุมวางแผนแบ่งงานกันทำในการเตรียมของ เตรียมสถานที่ กำหนดวัน เวลา และสถานที่ในการจัดงาน ส่วนใหญ่และปีนี้ได้จัดขึ้นที่ลานบริเวณโรงเรียน และจะจัดในวันปากปี (หลังจากวันพญาวัน คือวันที่ 16 เมษายน) ในวันงานนั้นชาวบ้านและกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนก็จะมีการมาพร้อมเพรียงกัน มีการแห่ร้อง ตีกลองกันอย่างสนุกสนาน มีการรับประทานอาหารของว่างร่วมกัน มีการกล่าวให้พรซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการละเล่นพื้นบ้านร่วมกันอย่างสนุกสนาน กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ นั้นมีการประสานสามัคคีกันของกลุ่มคนทุกกลุ่ม มีการรดน้ำสาदनน้ำกัน ร้องรำทำเพลงกันอย่างเพลิดเพลิน ดูแล้วในวันนั้นสถานที่นั้นทุกคนมีความสุข จิตใจเบิกบาน แจ่มใส ในการปฏิบัติกิจกรรมนี้สมาชิกได้มาปฏิบัติร่วมกันเป็นจำนวนมาก และจากการบอกเล่าของพ่อโต แสงจันทร์ รองประธานกลุ่มผู้สูงอายุ เล่าว่า "ประเพณีปีใหม่เมืองเหนือ (ประเพณีสงกรานต์) ในชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งนี้ได้จัดทำกิจกรรมร่วมกันหลายวัน คือเริ่มตั้งแต่วันสังขารสอง (วันที่ 13 เมษายนของทุกปี) ก็จะทำความสะอาดบ้านเรือน บริเวณ ตามถนนกันทุกครัวเรือน จะมีการชักผ้าทำความสะอาด มีการสระผมกันในยามเช้า เชื่อว่าจะเป็นการขจัดปัดเป่าให้สิ่งที่ไม่ดีไม่งามให้ล่องลอยไปตามสังขาร วันเนาหรือชาวบ้านทางเหนือเรียกกันว่า วันเนา เป็นวันที่ทุกครัวเรือนจะเตรียมของกินของใช้เพื่อนำไปถวายในวันรุ่งขึ้น ซึ่งในวันนี้ทางกลุ่มผู้สูงอายุก็ได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมทำความสะอาดวัดและบริเวณเพื่อ

เตรียมสถานที่ประกอบพิธีในวันต่อไป และในวันนี้คนรุ่นหนุ่มสาวและพวกเด็ก ๆ ก็จะพากันไปบริเวณริมน้ำเพื่อขนทรายเข้าวัดกันอย่างสนุกสนาน พอถึงวันพญาวัน (วันที่ 15 เมษายน) ตอนเช้าสมาชิกในทุกครัวเรือนก็จะไปทำบุญตักบาตรกันที่วัด หลังจากนั้นในตอนกลางวันในแต่ละครัวเรือนที่มีผู้สูงอายุก็จะมีญาติพี่น้อง ลูกหลาน และผู้ที่เคารพนับถือมาขอรดน้ำดำหัวขอพร วันปากปี (วันที่ 16 เมษายน) ตอนเช้าก็จะทำบุญตักบาตรกันที่วัด หลังจากทานอาหารเช้าแล้วสมาชิกทุกครัวเรือนก็จะไปร่วมกันทำพิธีไหว้ผีเสื้อบ้าน ป้ายทางกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และสมาชิกในชุมชนก็ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมพิธีการรดน้ำดำหัวกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งในทุกปีจะจัดงานที่บริเวณหน้าโรงเรียนการประถม ก็จะมีการร่วมกันทำกิจกรรมนี้กันทุกกลุ่มทุกองค์กร ซึ่งก็ได้แบ่งงานแบ่งหน้าที่กันไปดำเนินการ ในวันนั้นเป็นวันที่ทางชุมชนได้รวมพลังกันทำกิจกรรมที่ได้ทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินในโอกาสที่ได้แสดงสัมพันธ์ภาพเอื้ออาทรต่อกันและกันของคนในชุมชน"

ชุมชนบ้านเจดีย์เนิงเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีความเป็นเครือญาติกันสูง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาในการประกอบพิธีกรรมในชุมชนผู้อาวุโสมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบ วิธีการในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ จากการที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมา ฉะนั้นในชุมชนบ้านเจดีย์เนิงเมื่อจะมีพิธีกรรมต่าง ๆ แล้วนั้น บทบาทสำคัญในเรื่องพิธีการต่าง ๆ จึงเป็นหน้าที่ของกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีสมาชิกเป็นผู้อาวุโสที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้โดยเฉพาะ จากการที่ได้รับการถ่ายทอดและสืบต่อกันมาในการดำเนินกิจกรรมนั้น จะมีการปรึกษาหารือร่วมกัน วางแผนในการปฏิบัติร่วมกันในแต่ละครั้งแต่ละกิจกรรม ดังเช่น กิจกรรมในด้านการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ ทางฟ่อนหลวงและฟ่อนเป้ง จายนวล ได้ประสานงานร่วมกับเจ้าหน้าที่อนามัยมาชี้แจงให้เห็นความสำคัญและได้จัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อดำเนินการให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกันเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ การทำกิจกรรมกลุ่ม การติดตาม ดูแล การให้คำปรึกษากับกลุ่ม การประสานงานดูแลสุขภาพเบื้องต้นร่วมกับ อสม. ในชุมชน และขณะเดียวกันผู้สูงอายุยังคอยติดตามดูแลสุขภาพกันและกันเองในกลุ่มอีกด้วย การรวมกลุ่มกันดำเนินกิจกรรมนั้น ก็จะมีการประชุมปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกันเพื่อสรุปหาแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งในบางครั้งบางเรื่องมีแนวความคิดไม่ตรงกัน มีการถกเถียงกันบ้างเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน เช่น การประชุมร่วมกันในการพัฒนาวัดและบริเวณ กลุ่มผู้สูงอายุก็จะทำกิจกรรมในการพัฒนาวัด ซึ่งวัดของหมู่บ้านนี้ก็ได้ใช้ร่วมกันกับอีกหมู่บ้านหนึ่งคือ บ้านแม่ หมู่ 8 จึงต้องมีการประสานงานหารือกันเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันให้สมาชิกได้ปฏิบัติร่วมกันได้ ซึ่งในอดีตมานั้น

ชาวบ้านทั้งหมู่ 8 และหมู่ 9 นั้น เกิดมีข้อพิพาทระหว่างกันในการใช้วัดร่วมกัน ดังนั้นในปัจจุบัน เมื่อจะมีกิจกรรมอะไรก็ตามที่เกี่ยวกับวัดจึงต้องมีการประสานงานกันและกัน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านและกลุ่มผู้อาวุโสคุยกันปรึกษาหารือกัน เพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทำไปให้บรรลุผลของแต่ละชุมชน มิให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน การใช้ศาสนสถานคือวัดร่วมกันทั้งสองหมู่บ้านในการทำกิจกรรมที่เป็นประเพณีที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน การประชุมหารือระหว่างกันนั้นทั้งสองหมู่บ้านเมื่อมีมติร่วมกันแล้วจะต้องยอมรับกันและกัน โดยมีข้อโต้แย้งระหว่างในการใช้วัดเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกัน จากการที่ได้พูดคุยกับสมาชิกหลายคนในชุมชนพบว่า จากการมีข้อตกลงร่วมกันนั้น บางครั้งต่างฝ่ายก็ไม่ค่อยที่จะพอใจในมติเหล่านั้น แต่สมาชิกก็ไม่กล้าจะแสดงข้อคิดเห็นหรือขัดแย้งกัน จึงต้องยอมรับกันไป เพราะในการประชุมหารือกันในแต่ละครั้งนั้นจะมีเจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการทั้งสองหมู่บ้านเข้าร่วม (สัมภาษณ์ พ่อเป้ง ใจนวล ประธานกลุ่ม ผู้สูงอายุ นายสุบิน บุญลือ คณะกรรมการหมู่บ้านฝ่ายศึกษาวัฒนธรรม นางเรณู พลีปราการ คณะกรรมการหมู่บ้าน)

ร่วมกับกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ทั้งที่เป็นส่วนของวัดและชุมชน เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชนผู้ที่เกี่ยวข้องก็จะมีการปรึกษาหารือกัน เช่น จะมีงานประเพณีปอยหลวง ก็จะมีการหารือกันก่อนระหว่างเจ้าอาวาสวัด คณะกรรมการวัด โดยอาจารย์วัด กลุ่มผู้อาวุโสโดยประธานกลุ่มผู้สูงอายุ คณะกรรมการหมู่บ้านโดยผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน แกนนำกลุ่มสตรีแม่บ้านโดยนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธาน นางเรณู พลีปราการ รองประธาน และนางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ ที่ปรึกษา มีการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างกัน ร่วมกันคิดวางแผนในการดำเนินการแต่ละกิจกรรม รูปแบบการทำงานเป็นการหารือระหว่างกันทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการพูดคุยกันนั้นส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยจะเป็นทางการ จะเป็นการปรึกษาหารือระหว่างกันในแวดวงเครือญาติและเพื่อนบ้านที่สนิทกัน เป็นการพูดคุยวางแผนกันเป็นการเบื้องต้น แล้วนำรูปแบบที่คุยไปเสนอในที่ประชุม เป็นการถ่ายทอดการดำเนินการประชุมและการวางแผนขอยางงานในแต่ละครั้ง ซึ่งที่ประชุมในแต่ละครั้งก็ได้มีการนำเสนอการแสดงความคิดเห็นกัน ซึ่งบางครั้งสมาชิกกลุ่มมีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ก็จะมีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อกันเพื่อหาข้อสรุปร่วมกันเป็นมติที่จะต้องดำเนินการไปตามนั้น (สัมภาษณ์ นายอำนาจ จันทร์คติ ผู้ใหญ่บ้าน พ่อเป้ง ใจนวล ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน) ด้านการดูแลสุขภาพตนเองในกลุ่มผู้สูงอายุก็มีการดูแลกันและกัน

ตามสายเครือญาติ เพื่อนสนิท และสมาชิกกลุ่ม นอกจากนั้นได้ร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้านโดยผู้นำชุมชนและผสส. อสม. ประสานงานกับสาธารณสุขในการจัดกิจกรรมร่วมกันด้านการดูแลสุขภาพในผู้สูงอายุโดยอนามัยตำบลบ้านแม่ มีการเยี่ยมบ้าน การอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเป็นระยะ ๆ มีการพูดคุยปะทะสังสรรค์กันและกัน ตลอดจนการให้บริการรักษาสุขภาพฟรี ในระหว่างที่มีการอบรมกลุ่มกิจกรรมอื่นก็ได้เข้ามามีส่วนร่วมบ้าง เช่น กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรก็ได้ทำอาหารเลี้ยง การที่เข้ามามีส่วนร่วมกันในหลายฝ่ายนั้นเป็นเพราะว่าเกิดจากการที่พ่อเป้ง จายนวล ได้ประสานงานขอความร่วมมือกลุ่มแกนนำ ซึ่งได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และแกนนำสตรีแม่บ้าน ซึ่งได้แก่นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่ม คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิก อบต. อสม. และนางสาวศรีพรรณ วันดี อสม. เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งทางกลุ่มผู้สูงอายุก็จะได้รับประโยชน์ ทางกลุ่มแกนนำสตรีนอกจากจะเป็นลูกหลานของกลุ่มผู้สูงอายุ โดยเฉพาะเป็นญาติกับประธานกลุ่มแล้ว ก็เป็นการร่วมมือกันปฏิบัติกิจกรรม เป็นการสร้างพลังในการทำงานที่ทุกฝ่ายได้ร่วมมือกันดำเนินการ เป็นการแสดงถึงความสามัคคี เอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นความผูกพันกันของคนในชุมชน (สัมภาษณ์ นายอำนวย จันทระดี ผู้ใหญ่บ้าน พ่อเป้ง จายนวล ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน)

การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชน ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นไปตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน ด้านประสบการณ์ ความรู้ ความคิดเห็น ก็ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ตลอดจนถ่ายทอดสืบทอดกันมา ดังเช่น การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในแต่ละครั้ง กลุ่มผู้สูงอายุจะมีบทบาทสำคัญในการกำหนดวันเวลา ลักษณะงานและจะรับผิดชอบด้านการประกอบพิธีกรรม การไปร่วมกิจกรรมกลุ่มในงานบุญประเพณีแต่ละครั้งนั้นถือเป็นโอกาสที่ดีสำหรับสมาชิกที่ไปร่วมตัวกันทำกิจกรรม ได้ไปพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน พบปะเพื่อนฝูง เรียนรู้กันและกัน ตลอดจนได้ทำบุญ เป็นการชำระจิตใจให้มีความรู้สึกอบอุ่น ไม่โดดเดี่ยว เมื่อมีกิจกรรมในชุมชนเสมือนเป็นหน้าที่ที่จะต้องเข้าไปร่วมกัน และสมาชิกในแต่ละคนก็จะรู้หน้าที่ของตนเองว่าควรจะช่วยเหลือทำอะไรตรงไหนบ้าง กลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีอำนาจในการควบคุมดูแลพฤติกรรมของคนในสังคมให้กับชุมชน เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้น ชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งเป็นชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างเครือญาติ มีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน ทำให้มีการปฏิบัติต่อกันในทางที่ดี และมีความสามัคคีกันมาตลอด เช่น เมื่อถึงเทศกาลงานสงกรานต์กลุ่มกิจกรรมอื่นก็จะ

มาทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นการให้ความสำคัญ การเคารพนับถือ ยกย่อง แสดงความกตัญญู ทำให้กลุ่มผู้สูงอายุนั้นยังคงมีความภาคภูมิใจและมีอำนาจอยู่ เป็นต้น (สัมภาษณ์ พ่อโก แสงจันทร์ สมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุ) กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มผู้รู้และเป็นที่ยอมรับนับถือของคนในชุมชน มีความสัมพันธ์กับสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างมาก ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนั้นเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติ จึงทำให้กลุ่มผู้สูงอายุมีอิทธิพลและบทบาทสำคัญต่อสมาชิกในชุมชน จากการสอบถามพ่อโก แสงจันทร์ รองประธานกลุ่มผู้สูงอายุ อดีตเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้เล่าว่า "การที่สมาชิกในชุมชนโดยเฉพาะบุตรหลานของครอบครัวแต่ละตระกูลนั้น ก็จะมีผู้อาวุโสคอยดูแลอยู่ และในขณะเดียวกันผู้อาวุโสเหล่านั้นก็ได้มีการพบปะพูดคุยกันและกันเสมอ และเมื่อมีเรื่องทะเลาะหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นระหว่างกัน กลุ่มผู้สูงอายุหรือผู้อาวุโสมีบทบาทในการมาไกล่เกลี่ยหรือประนีประนอมระหว่างกันให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติต่อกันในทางที่ดีต่อไป" ในส่วนของกลุ่มผู้สูงอายุเองนั้น กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติในวันพระคือ การปฏิบัติธรรม จะต้องใช้สถานที่ร่วมกันที่วัด ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุของแต่ละหมู่บ้านก็จะมาประกอบพิธีทางศาสนาและปฏิบัติธรรมในทุกวันพระเช่นกัน และจากการเข้าไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมพบว่า ในการปฏิบัติธรรมของกลุ่มผู้สูงอายุของทั้งสองหมู่บ้านก็ได้ปฏิบัติกันตามปกติ โดยจะมีการเข้ามานั่งปฏิบัติธรรมกันในวิหารโดยอยู่กันคนละข้างของพระประธาน ซึ่งการใช้ประโยชน์ร่วมกันจึงไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เพราะนอกจากจะมีเจ้าอาวาสคอยควบคุมดูแล มัคทายก ผู้อาวุโส ประธานผู้สูงอายุ และคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งสองก็คอยดูแลร่วมกันอีกด้วย (สัมภาษณ์ นายเป็ง จายนวล ประธานกลุ่ม ผู้อาวุโส นายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน)

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มผู้สูงอายุ

จากข้อมูลของกลุ่มผู้สูงอายุดังที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งซึ่งในอดีตก็ได้มีการรวมตัวกันอยู่ตามธรรมชาติในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ต่อมาได้มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งกลุ่มขึ้นมา โดยการประสานงานขอความร่วมมือของพ่อหลวงและหน่วยงานของรัฐโดยสาธารณสุขสถานีนามัยตำบลบ้านแม เพื่อให้กลุ่มผู้สูงอายุได้ดำเนินกิจกรรมตามโครงการให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น เน้นความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะขอความร่วมมือระหว่างกันขององค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่อนามัย และกลุ่มผู้สูงอายุ ในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มจากการที่ต้องเป็นผู้ดูแลบ้านและเด็กในครอบครัว เมื่อมีการรวมกลุ่มทำ

กิจกรรมจำเป็นจะต้องเข้ามาร่วมเพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจและประโยชน์ที่จะได้รับต่อสมาชิกเอง จึงต้องเข้ามาร่วมในกิจกรรมที่ทางกลุ่มและผู้เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ และกิจกรรมในงานสาธารณประโยชน์ของชุมชน ได้แก่ งานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานพิธีกรรมของชุมชน ทางพ่อหลวงก็ได้ประสานขอความร่วมมือให้กลุ่มผู้สูงอายุได้รับผิดชอบในการดำเนินการด้านพิธีกรรมต่าง ๆ งานประเพณีรดน้ำดำหัวในวันสงกรานต์เป็นความร่วมมือระหว่างกันขององค์กรต่าง ๆ ในชุมชนที่ได้ร่วมกันจัดพิธีรดน้ำดำหัวแก่ผู้สูงอายุในชุมชนภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคม เพื่อให้ความเคารพแก่ผู้สูงอายุ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข แต่อย่างไรก็ตามผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเสมือนเสาหลักของครอบครัว เป็นที่เคารพนับถือของสมาชิกโดยเฉพาะลูกหลาน และยังมีบทบาทสำคัญในการใกล้ชิดประนีประนอมกรณีที่มีข้อพิพาท ชัดแย้งระหว่างกันของสมาชิกในชุมชนให้เกิดความเข้าใจและปฏิบัติต่อกันในทางที่ดี

2.3 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์เดิมเป็นกลุ่มธรรมชาติที่เก่าแก่มาก โดยพัฒนามาจากกลุ่มฮอมศพ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านได้เสียสละช่วยเหลือกันตามแต่ความสมัครใจ มีทั้งเงินและสิ่งของโดยไม่ระบุจำนวนสิ่งของ เช่น ข้าวสาร พริก พืชผัก ตลอดจนสิ่งของที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม เนื่องจากปัจจุบันเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ญาติพี่น้องก็จะทำพิธีจัดการศพให้กับผู้ตาย ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีเงินสะสมไว้เพื่อการนี้ ญาติพี่น้องต้องเป็นภาระจัดการ ซึ่งค่าใช้จ่ายก็สูง ชาวบ้านจึงได้ทำความตกลงกันรวมกลุ่มกันเพื่อเป็นการช่วยเหลือกันแบ่งเบาภาระในการจัดการงานศพในเรื่องของค่าใช้จ่าย ซึ่งทางกลุ่มก็ได้ตกลงร่วมกันให้เก็บเงินเป็นครอบครัว โดยให้เก็บครอบครัวละ 50 บาทต่อศพ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย โดยมีคณะกรรมการดำเนินงาน เมื่อมีคนตายสมาชิกก็จะนำเงินไปมอบกับกรรมการ แล้วกรรมการก็จะรวบรวมมอบให้เจ้าภาพต่อไป เป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่เป็นค่าใช้จ่ายอีกทางหนึ่งด้วย ในการดำเนินการจัดการนั้น ชาวบ้านจะไปร่วมกิจกรรมงานศพนี้โดยลักษณะของการช่วยเหลือกันในการบริจาคเงินแล้วยังได้ร่วมแรงออกแรงช่วยทำงาน เช่น การจัดการทั่วไป การจัดเครื่องใช้ในการประกอบพิธีกรรม การประกอบอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน เป็นการช่วยเหลือกันในงานศพทุกครั้งเรือนด้วยความเต็มใจ การจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจเพื่อช่วยเหลือกันและกันของคนในชุมชนมีสมาชิกค่อนข้างมาก เพราะชาวบ้านเห็นประโยชน์และความสำคัญของการเข้าร่วมกลุ่ม การรับสมัครสมาชิกนั้นได้กำหนดให้

ผู้สมัครได้สมัครเป็นสมาชิกได้ตามความสมัครใจโดยเป็นรายครอบครัว ครอบครัวละ 50 บาท โดยมีผลกับสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป สมาชิกในหมู่บ้านเจดีย์เนิงเป็นสมาชิกจำนวน 126 ครอบครัว และมีสมาชิกต่างหมู่บ้านเข้ามาเป็นสมาชิกร่วมอีก จำนวน 99 ครอบครัว สมาชิกที่มาสมทบจากนอกหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกับสมาชิกในหมู่บ้านเจดีย์เนิงนั่นเอง

ในการดำเนินงานของกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ในรูปแบบของคณะกรรมการซึ่งปัจจุบันมีคณะกรรมการตามโครงสร้างดังนี้

นายอำนวย จันทรดติ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกลุ่ม มีหน้าที่ในการบริหาร กำกับควบคุมดูแลการรับ-จ่ายเงินและการดำเนินงานกลุ่ม

นายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นรองประธานกลุ่ม มีหน้าที่คอยช่วยเหลือประธานและควบคุม ดูแลการดำเนินงานของกลุ่ม

นายบุญเรือง ต่อมจา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นเหรัญญิก มีหน้าที่เก็บรวบรวมเงินที่กรรมการแต่ละคนเก็บมาจากสมาชิกลำมาเก็บรักษาไว้เพื่อมอบให้กับญาติของผู้ตาย จัดทำหลักฐานการรับ การจ่ายเงิน พร้อมลงบัญชีเป็นหลักฐาน และรักษาเงินกองกลางของกลุ่ม

นายสง่า เมืองใจ เป็นกรรมการหมวด 1, 2

นายประพันธ์ ต่อมกุดคำ เป็นกรรมการหมวด 3, 4

นายกำจร ศรีวิชา เป็นกรรมการที่เก็บเงินสมาชิกนอกบ้านสายใต้

นายสิงห์คำ ใจสิงห์ เป็นกรรมการเก็บเงินสมาชิกกลุ่มที่อยู่นอกหมู่บ้านสายเหนือ กรรมการทุกคนมีหน้าที่รับผิดชอบแจกบัตรสมาชิกและเก็บรวบรวมเงินจากสมาชิกในหมวดของตนเองที่รับผิดชอบเพื่อส่งให้เหรัญญิก

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฌาปนกิจบ้านเจดีย์เนิงเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อช่วยเหลือกันด้านการเงิน เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบพิธีกรรม มีการดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการ ประธานของกลุ่มนั้นจะเป็นผู้ใหญ่บ้านโดยตำแหน่งและประธานก็จะเลือกกรรมการร่วม 2 คน เป็นรองประธานและเหรัญญิก ซึ่งในคณะกรรมการชุดนี้ประธานก็ได้เลือกนายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นรองประธาน และนายบุญเรือง ต่อมจา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นเหรัญญิก ซึ่งทั้งสองคนนั้นเป็นญาติพี่น้องกัน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน ทำงานร่วมกัน ได้ดำเนินกิจกรรมในชุมชนมาด้วยกันตลอด กิจกรรมนี้เป็นเรื่องของเงินทองต้องให้มีความชัดเจน ถูกต้อง และคณะกรรมการในแต่ละหมวดนั้นก็ได้นำหัวหน้าหมวดเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกแล้วเสนอชื่อมา ซึ่งส่วนใหญ่

แล้วก็เป็นลูกหลานบ้านใกล้กับหัวหน้าหมวดที่ได้ให้ความไว้วางใจ และเพื่อให้กลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมได้ตามวัตถุประสงค์และง่ายต่อการทำงานของกลุ่ม คณะกรรมการจึงได้ร่วมกับสมาชิกกำหนดกฎระเบียบของกลุ่มเป็นแนวทางการปฏิบัติของคณะกรรมการและสมาชิกดังนี้

1. สมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์บ้านเจดีย์เนียงจะต้องจ่ายเงินให้แก่ครอบครัวผู้เป็นสมาชิกเมื่อเสียชีวิตไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ในอัตราที่ทางกลุ่มได้ตกลงร่วมกันไว้
2. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มให้นับเอาหลังคาเรือนเป็นเกณฑ์
3. กรณีสมาชิกในครอบครัวแต่งงานแล้ว แยกครอบครัวตั้งบ้านเรือนอยู่ต่างหาก จะต้องขอเข้าเป็นสมาชิกใหม่ และเริ่มจ่ายเงินเมื่อมีผู้เสียชีวิตในครั้งต่อไป
4. ผู้ที่สามารถเข้าเป็นสมาชิกได้ต้องมีอายุตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านของสมาชิกที่ขึ้นทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น ผู้ที่ไม่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านจะไม่ได้รับสิทธิ์นี้ กรณีการย้ายเข้า-ออกให้แจ้งคณะกรรมการทราบภายใน 15 วัน
5. การจ่ายเงินของสมาชิกเมื่อได้รับบัตรสมาชิกจากคณะกรรมการแล้ว จะนำบัตรพร้อมเงินตามจำนวนที่ตกลงไว้ ส่งให้กับคณะกรรมการภายในไม่เกินวันทำการฌาปนกิจของผู้เสียชีวิตนั้น ๆ
6. เงินที่เก็บได้จะถูกหักเป็นค่าใช้จ่ายของกลุ่มร้อยละ 5 บาท และคณะกรรมการต้องทำบันทึกเมื่อมีการรับ-จ่ายทุกครั้ง เพื่อการตรวจสอบ

การเก็บรวบรวมเงินนั้นทางกลุ่มก็ได้แบ่งสายรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมเงินเพื่อส่งให้เหรียญก คณะกรรมการเก็บเงินของแต่ละสายก็จะเก็บรวบรวมเงินในเขตความรับผิดชอบของตนเอง และนำส่งภายในระยะเวลาที่ทางกลุ่มได้ตกลงไว้ ขณะเดียวกันหลังจากได้ส่งเงินแล้วเหรียญกก็ได้มีการตรวจสอบสายอื่นว่ามีมาส่งกันครบแล้วหรือไม่ เพราะคณะกรรมการแต่ละคนที่ได้รับการแต่งตั้งนั้นต้องปฏิบัติงานภายในระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะมีผลต่อคณะกรรมการเอง ถ้าล่าช้าก็อาจจะไม่ได้รับการเลือกและแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการต่อไป (สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ บุญทา คณะกรรมการกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์)

นอกจากนั้นกิจกรรมในงานฌาปนกิจศพนั้น เมื่อมีผู้เสียชีวิตในหมู่บ้าน ทั้งสมาชิกกลุ่มและชาวบ้านในหมู่บ้านทุกคนจะมาช่วยเหลือกัน ไม่มีการไปบอกกล่าวหรือร้องขอก็จะมีมาช่วยเหลือกันและกัน ซึ่งประธานกลุ่มในฐานะผู้ใหญ่บ้านก็จะคอยควบคุมดูแลประสานงานกับกลุ่ม

กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีในชุมชนนั้นคอยช่วยเหลือดำเนินการในงานศพแต่ละครั้ง ส่วนใหญ่การประสานงานกันนั้นทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยจะประสานงานกันในช่วงระหว่างเครือญาติก่อน ซึ่งง่ายต่อการปฏิบัติ เพราะความเป็นพี่เป็นน้องกันนั้น การขอให้ดำเนินการอะไรแล้วส่วนใหญ่จะไม่ปฏิเสธระหว่างกัน ด้วยความผูกพันกันก็จะสั่งการระหว่างกันให้ไปดำเนินการ ดังเช่นเรื่องการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีการปรึกษาหารือกันในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกรณีงานศพก็จะมีญาติผู้ตาย ผู้อาวโสของครอบครัว ผู้ใหญ่บ้าน ผู้สูงอายุ เมื่อกำหนดวันฌาปนกิจแล้วทางกลุ่มผู้สูงอายุโดยแกนนำ ได้แก่ พ่อเบ้ง จายนวล พ่อโก แสงจันทร์ พ่อตัน ช้อนผ้น เป็นต้น ก็จะมีการพูดคุยวางแผนการทำกิจกรรมในด้านพิธีกรรมและพิธีการต่าง ๆ ซึ่งสมาชิกกลุ่มผู้สูงอายุก็จะเข้ามาร่วมช่วยกัน จากการศึกษาการช่วยเหลืองานกันของคนในชุมชนพบว่า การช่วยเหลืองานในแต่ละงานนั้น ความมากน้อยของผู้คนมาร่วมงานขึ้นอยู่กับความเป็นเครือญาติ พี่น้อง เพื่อนบ้านที่สนิทสนมใกล้ชิดกัน ถ้าเป็นคนตระกูลใหญ่ ๆ ก็จะมีคนมาร่วมงานมาก เป็นต้น เรื่องการจัดสถานที่และบริเวณ ยืมวัสดุอุปกรณ์ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ เต็นท์ อุปกรณ์ต่าง ๆ และจัดเพื่อรองรับแขกที่มาร่วมงาน ก็จะมีการช่วยเหลือกันโดยกลุ่มแกนนำก็จะมาร่วมกันวางแผน อันได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วย คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้อาวโส และญาติ เป็นต้น ก็จะมาร่วมกันดำเนินการกับสมาชิกในชุมชน จากการที่บุคคลเหล่านี้มีความใกล้ชิดกันเป็นกลุ่มแกนนำด้วยกันและความเป็นญาติพี่น้องกัน เมื่อมีกิจกรรมงานส่วนรวมของชุมชนกลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็จะไปร่วมกันดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ในส่วนของการเตรียมอาหาร น้ำในการเลี้ยงดูแขกที่มาร่วมงานนั้น เจ้าภาพก็จะประสานกับกลุ่มแกนนำสตรีแม่บ้าน ได้แก่ นางเรณู พลีปรากการ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ นางสาวศรีพรรณ วันดี นางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ นางแสงคำ ทองจ๋าม เป็นต้น โดยมอบให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้ร่วมกันวางแผนระหว่างกันในการเลี้ยงดูผู้คนที่มาร่วมงาน ซึ่งในแต่ละครั้งแต่ละวันจะทำอะไรกันบ้าง ทางกลุ่มก็จะวางแผนกันคร่าว ๆ จะต้องประกอบในการวางแผนกันหลายอย่าง เช่น ญาติพี่น้องมากน้อย ฤดูกาลทำงาน ประมาณผู้คนที่มาร่วมงาน แล้วก็วางแผนในการเตรียมการ กลุ่มสตรีแม่บ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่เข้ามาร่วมกันนั้น การมาร่วมงานในฐานะความเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน และสมาชิกในชุมชน แต่ในขณะเดียวกันมีการแบ่งงานดำเนินการ สมาชิกส่วนใหญ่ก็จะร่วมดำเนินการตามกลุ่มกิจกรรมที่ตนเองถนัดและสนิทกับผู้นำและสมาชิกที่เข้าไปร่วม ดังเช่น การประกอบอาหาร ส่วนมากก็จะเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านการเกษตรซึ่งมีความถนัดในการทำอาหาร เรื่องการเสิร์ฟน้ำ ต้อนรับ การเก็บกวาด ก็จะมอบให้ทางกลุ่มสภาสตรีซึ่งจะมีสมาชิก

ส่วนหนึ่งที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวซึ่งต้องการความคล่องตัวและแรงงาน การแย่งงานกันตามลักษณะงาน และบทบาทของกลุ่มกิจกรรมที่มีในชุมชน ทั้งนี้จากการที่มีสมาชิกที่สังกัดกันหลายกลุ่มและกลุ่มแกนนำส่วนใหญ่เป็นกลุ่มบุคคลเดียว การบริหาร การประสานและดำเนินการนั้น ส่วนใหญ่จะอยู่ในดุลยพินิจของกลุ่มแกนนำ คือขอให้ไปดำเนินการในส่วนไหนบ้างสมาชิกก็จะไปดำเนินการ ในขณะเดียวกันกลุ่มแกนนำก็จะมอบหมายให้ใครคนใดคนหนึ่งดูแลเป็นผู้นำในแต่ละกิจกรรมที่ทำเป็นครั้ง ๆ ไป เช่น เรื่องอาหาร ส่วนใหญ่แล้วจะมอบให้นางแสงคำ ทองจ๋าม นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ เป็นผู้ดูแลเรื่องน้ำ การต้อนรับจะมอบให้นางสาวศรีพรรณ วัณดี เป็นผู้ดูแล เป็นต้น ในการไปร่วมงาน โดยเฉพาะงานศพในชุมชนนั้น สมาชิกที่ไปร่วมงานไม่จำเป็นต้องได้รับการร้องขอจากเจ้าภาพ (ญาติผู้เสียชีวิต) สมาชิกทุกครัวเรือนในชุมชนจะต้องเข้าไปร่วมงานและทุกคนจะต้องรู้ว่าเมื่อเข้าไปในงานจะต้องไปทำอะไรบ้าง การไปร่วมงาน ช่วยเหลือกันในงานศพนั้น เมื่อมีการกิจที่ต้องช่วยกันทำก็ต้องร่วมกันปฏิบัติงานนั้น ๆ ให้แล้วเสร็จ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจะขาดไม่ได้ ซึ่งสมาชิกเชื่อว่าเมื่อมีงานของตนเองแล้วจะมีผู้อื่นมาร่วมเป็นการตอบแทน ในเรื่องของการบริหารกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์นั้นเป็นเรื่องของกระบวนการในการทำงานของกลุ่ม ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการและสมาชิกไว้อย่างชัดเจน การบริหารกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของคณะกรรมการ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการนั้น ได้แก่ การเก็บรวบรวมเงินของสมาชิกส่งมอบให้กลุ่มและกลุ่มก็ได้ส่งมอบให้เจ้าภาพ การดำเนินงานกิจกรรมในแต่ละครั้งได้มีการบันทึกการรับจ่ายเพื่อให้เป็นระเบียบและง่ายต่อการตรวจสอบของสมาชิก (สัมภาษณ์ นายอำนาจ จันทระดี ผู้ใหญ่บ้านและประธานกลุ่ม นายบุญเรือง ต่อมจา เหมบุญญิก นายวิวัฒน์ บุญทา คณะกรรมการกลุ่ม นายสวัสดิ์ ทองจ๋าม นายใจมา บันทะวงศ์ สมาชิกกลุ่ม นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน)

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์กับกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน ภายใต้การตั้งกฎเกณฑ์ข้อบังคับร่วมกันให้สมาชิกได้ถือปฏิบัติ และในความสำเร็จ การยอมรับในกลุ่มผู้นำ เมื่อมีการประชุมปรึกษาหารือกันระหว่างกัน การหาข้อสรุปร่วมกันแล้วสมาชิกกลุ่มและชุมชนก็ยอมรับความคิดเห็นของกลุ่มและความพึงพอใจในผลประโยชน์ที่จะได้รับ จึงทำให้กรณีที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างกันนั้นไม่ค่อยมี การช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างกันนั้นภายใต้กฎเกณฑ์ประเพณี พิธีกรรม โดยเฉพาะงานศพนั้น ในชุมชนถือเป็นเรื่องสำคัญที่สมาชิกทุกครัวเรือนจะต้องไปร่วมงาน ถ้าสมาชิกคนไหนไม่ค่อยเข้าไปร่วมงานคนอื่น เมื่อถึงคราวตนเองมีงานก็จะไม่ค่อยมีคนเข้า

มาช่วยมากนัก ซึ่งสิ่งเหล่านี้สมาชิกในชุมชนจะตรวจสอบกันเองว่าใครเป็นอย่างไรบ้างในชุมชน (สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ บุญทา รองประธานกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายประพันธ์ เจริญยอด คณะกรรมการกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายสวัสดิ์ ทองจำม สมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์)

กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์เป็นกลุ่มกิจกรรมที่ร่วมกันเฉพาะในส่วนของการงานฌาปนกิจศพ เมื่อมีคนตายเกิดขึ้นในชุมชน กลุ่มคณะกรรมการก็จะมีการประชุมปรึกษาหารือกันในการทำกิจกรรมการรวบรวมเงินจากสมาชิก จากการสัมภาษณ์นายอำนาจ จันทร์คติ ประธานและคณะกรรมการ ทราบว่ากิจกรรมการดำเนินงานของกลุ่มนั้นคือ การเก็บและการรวบรวมเงินจากสมาชิก การทำกิจกรรมของกลุ่มกับกลุ่มกิจกรรมอื่นนั้น ส่วนใหญ่แล้วไม่ค่อยมี จะมีก็เฉพาะคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีหน้าที่คอยควบคุมดูแลและประสานงานให้กลุ่มฌาปนกิจได้บริหารกลุ่ม และการเก็บรวบรวมเงินสมาชิก จากการดำเนินการที่ผ่านมาการดำเนินงานไม่ค่อยมีปัญหา ก็ได้ดำเนินงานลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากประธานกลุ่มเป็นผู้นำชุมชน คณะกรรมการดำเนินการบางส่วนก็เป็นกลุ่มแกนนำคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน บทบาทหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มฌาปนกิจเพื่อให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ไม่มีปัญหาระหว่างกันในการดำเนินกิจกรรม

การจัดกิจกรรมกลุ่มมีการดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ และสมาชิก เป้าหมายกิจกรรม ความร่วมมือที่ปฏิบัติระหว่างกันนั้นภายใต้ผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกัน ด้านความร่วมมือช่วยเหลือกันและกัน ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเป้าหมายของกลุ่มเป็นการเก็บและรวบรวมเงินจากสมาชิก การดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งคณะกรรมการไม่ต้องชำระค่าสมาชิกรายศพ สำหรับสมาชิกต้องจ่ายศพละห้าสิบบาทต่อครัวเรือนเมื่อมีสมาชิกในกลุ่มเสียชีวิตในชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มก็จะได้รับเงินผลประโยชน์เช่นเดียวกัน จากการได้ตั้งกฎเกณฑ์การไม่เรียกเก็บจากคณะกรรมการก็เพราะว่าเมื่อมีคนตาย คณะกรรมการต้องสละเวลาทำหน้าที่ดำเนินการเก็บรวบรวมเงินส่งมอบให้ญาติของสมาชิก จัดทำบัญชีการรับ-จ่าย บริหารกลุ่ม ต้องเสียเวลา นอกจากผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจคือการยกเว้นการเก็บเงินสมาชิกรายศพแล้ว ยังได้รับผลประโยชน์ทางด้านสังคมว่าเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนว่าสมาชิกด้วยกันเป็นคณะทำงานที่เสียสละเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม การจ่ายเงินค่าสมาชิกรายศพในจำนวนที่เท่ากันแล้ว สมาชิกกลุ่มและสมาชิกทุกครัวเรือนยังต้องมีการไปช่วยเหลือกันด้วย นอกจากสมาชิกเป็นคนในชุมชนแล้วยังมีสมาชิกกลุ่ม

นอกชุมชนอีก สมาชิกนอกชุมชนเป็นคนที่ย้ายออกไปจากชุมชนเครือข่ายไปแต่งงานนอกบ้าน ด้วยความผูกพันการเป็นหมู่พวกและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไปมาหาสู่กัน จึงยังคงสมัครเป็นสมาชิก ร่วมกันอยู่ (สัมภาษณ์ นายสวัสดิ์ ทองจาม สมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์)

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

จากข้อมูลกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ที่ได้ดำเนินการในชุมชนเพื่อเก็บและรวบรวมเงินของสมาชิกกลุ่มให้กับญาติผู้เสียชีวิตเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายแล้ว ยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันในสังคม รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะของความร่วมมือกัน พ่อหลวง คณะกรรมการกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และสมาชิกในชุมชน นอกจากจะช่วยเหลือระหว่างกันในเรื่องของเงินทองแล้ว ยังได้มีการช่วยเหลือกันในเรื่องของการจัดการ การประกอบพิธีกรรมในงานจนกว่าจะแล้วเสร็จ โดยมีการประสานการช่วยเหลือการทำงาน โดยสมาชิกในชุมชนซึ่งภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ได้มีส่วนร่วม และสืบต่อกันมาโดยทุกครัวเรือนนั้นจะต้องมาร่วมและช่วยเหลืองาน

2.4 กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร

บ้านเจดีย์เนิงเป็นชุมชนที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก พืชที่ได้เพาะปลูก ได้แก่ ข้าว และถั่วเหลือง ซึ่งผลผลิตที่ได้ในแต่ละปีนั้นขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและสภาวะทางเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า เท่าที่ผ่านมาชาวบ้านได้ประสบปัญหาราคาสินค้าผลผลิตตกต่ำ ผลผลิตมีมากเกินไปเกินความต้องการของตลาด ต้นทุนการผลิตสูงรายได้ไม่คุ้มทุน กลุ่มแม่บ้านในชุมชนจึงได้รวมกลุ่มกันปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางออกในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งขณะเดียวกันก็ได้รับคำแนะนำในการจัดตั้งกลุ่มและการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เจ้าพนักงาน เคนกิจเกษตรประจำตำบล ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ได้ปรึกษาหารือกับกลุ่มแกนนำในชุมชนในขณะนั้น ได้แก่ ผู้นำชุมชน พ่อใจมา บันทะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้านคนก่อน นายอานวย จันทรรคิ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้น นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มแม่บ้าน นางเรณู พลีปรากการ รองประธานกลุ่มแม่บ้าน นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ ที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้านเป็นภรรยาของพ่อหลวงคนก่อน นางแก้วมา ต่อมจา นางมาลี เจดีย์ยอด นางพิศมัย ศรีวิชา และนางสาวศรีพรรณ วันดี สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เกี่ยวกับสภาพปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไข จากการพูดคุยก็ได้แนวทางและจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์ในการ

แปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนา อาชีพ มีรายได้เสริมให้กับครอบครัว เป็นการพัฒนาแรงงานการทำงานในชุมชน เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ไม่ต้องไปหางานทำนอกชุมชน เมื่อชาวบ้านมีการรวมตัวกันในการแก้ปัญหาของ ชุมชนด้านผลผลิตทางการเกษตร โดยทางกลุ่มได้ดำเนินกิจกรรมกลุ่มหลังฤดูการเก็บเกี่ยว จากการ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ อันได้แก่ เคนหิจการเกษตรประจำตำบลมา ให้ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมเพราะต้องใช้เทคนิค วิธีการ จึงได้มีการฝึกอบรมเชิง ปฏิบัติการการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรและถนอมอาหารขึ้นในชุมชน ในปี พ.ศ. 2534 กลุ่มสตรี ในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรม หลังจากมีการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแล้ว นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ ได้เล่าว่า "ทางกลุ่มก็ได้มีการฝึกปฏิบัติและพัฒนาเรื่อย ด้วยการ ทดลองทำหลาย ๆ ครั้งจนชำนาญ และศึกษาดูงานกลุ่มที่ประสบผลสำเร็จผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ทางกลุ่มได้ทำ ได้แก่ การแปรรูปถั่วเหลืองเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เต้าเจี้ยว ซอสถั่วเหลือง ข้าวเกรียบถั่วเหลือง น้ำพริกเผา เป็นต้น"

ในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาได้รับสมัครสมาชิกแม่บ้านในหมู่บ้านในระยะแรก มีสมาชิกร่วมกันจัดตั้งและดำเนินการประมาณ 20 กว่าคน ต่อมาผลงานเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้น และแม่บ้านสนใจสมัครเป็นสมาชิกรวมจำนวน 82 คน โดยนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ เป็นประธาน นางเรณู พลีปรากการ เป็นรองประธาน นางไพฑูรย์ ปิ่นทอง เป็นเลขานุการ นางมาลี เจตียยอด เป็น เหนรัญญิกหมวด 1 นางจำเนียร ศรีสุวรรณ เป็นเหนรัญญิกหมวด 2 นางบัวใส แก้วมาลา เป็น เหนรัญญิกหมวด 3 นางสาวบุญยวง เมืองวันดี เป็นเหนรัญญิกหมวด 4 นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ เป็นปฏิคม นางเฉลิมศรี คำเป้า นางแก้วมา เจตียยอด นางวันเพ็ญ อินตะเปา เป็นกรรมการ ที่ปรึกษา และมีนางพิศมัย ศรีวิชา นางบุญเลา เจตียยอด นางสาวศรีพรรณ วันดี นางสมนา จันทรคง นางศรีไพร หน่อใจ เป็นประชาสัมพันธ์ของกลุ่ม การรับสมัครมีการรับสมัครกลุ่มมี การประกาศรับสมัคร ปรากฏว่าในระยะแรกไม่ค่อยมีใครสนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ ทางพ่อหลวง และกลุ่มแกนนำสตรีจึงได้หารือร่วมกัน โดยรวบรวมสมาชิกในกลุ่มแกนนำ เครือญาติและเพื่อนสนิท ในการทดลองกันก่อน รวบรวมสมาชิกได้จำนวน 20 กว่าคน ได้จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร ขึ้นมา โดยหน่วยงานของรัฐคือพัฒนาการมาอบรม สาธิต ฝึกปฏิบัติให้กับกลุ่ม และได้สนับสนุนเงิน งบประมาณเป็นเงิน 1,500.- บาท เพื่อเป็นทุนสำรองให้โดยไม่ต้องส่งคืน ทางกลุ่มจึงได้ดำเนินการ แปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตในชุมชน ได้แก่ ถั่วเหลือง พริก พักทอง เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ที่

ทางกลุ่มได้แปรรูปออกมาได้ตั้งร้านค้าที่ทำกรากลุ่มบริเวณบ้านของพ่อหลวงเพื่อขายให้กับสมาชิกในชุมชน และนำไปจำหน่ายออกร้าน จัดนิทรรศการร่วมกับหน่วยงานที่ขอความร่วมมือไปร่วมจัดเนื่องในโอกาสต่าง ๆ สินค้าที่ผลิตออกมาจำหน่ายในระยะแรก ๆ นั้นก็พอจำหน่ายได้และคุ้มทุน คือการแบ่งปันรายได้โดยเฉลี่ยคืนเป็นค่าวัสดุและค่าแรงเป็นผลกำไรให้กับสมาชิกกลุ่มได้ เมื่อต่อมาจากการที่ทางกลุ่มเริ่มมีรายได้และกลุ่มก็ได้มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มได้ จึงมีแม่บ้านในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งขณะนี้ทางกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 80 กว่าคนแล้ว เมื่อสมาชิกกลุ่มมีมากขึ้นทางกลุ่มก็ต้องมีการคิดค้นหารูปแบบในการแปรรูปอาหารให้หลากหลายและเพิ่มขึ้น จึงทำให้ผลผลิตที่ผลิตได้ไม่มีตลาดรองรับมากพอ จากสภาพปัญหาทางกลุ่มก็ได้มีการประชุมปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปผลการทำงานร่วมกัน โดยแบ่งเวรผลัดกันมาทำกิจกรรมกลุ่มให้ผลผลิตขายได้และกลุ่มก็ดำเนินการอยู่ได้ โดยให้ผู้นำในการดำเนินกิจกรรมคือ นางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ คอยควบคุมดูแลกิจกรรมกลุ่มตลอด จากโครงการที่ได้รับการสนับสนุนโดยองค์กรของรัฐ จึงทำให้มีการติดตามผลการดำเนินงานเป็นระยะ ๆ เอื้อให้เจ้าหน้าที่และกลุ่มแกนนำเกิดความสนิทสนมกันในการทำประโยชน์ร่วมกัน

ในการผลิตการแปรรูปอาหารจากถั่วเหลืองนั้น วัสดุ (ถั่วเหลือง) ก็จะเอามาจากสมาชิกส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็จะซื้อมาจากชาวบ้านในหมู่บ้าน ในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวก็จะมีวัสดุในการทำมากและจะขาดแคลนในช่วงที่ไม่มีถั่วเหลืองออกเพราะทางกลุ่มไม่สามารถเก็บถั่วเหลืองไว้ได้มาก ไม่มีสถานที่และเสียง่าย การแปรรูปและการถนอมอาหารจากถั่วเหลือง จากการศึกษาพบว่า สถานที่ที่ใช้ในการดำเนินการของกลุ่มนั้นอยู่ในบริเวณบ้านของผู้ใหญ่บ้านคนเดิม การดำเนินงานนั้นจากการที่ได้แต่งตั้งประธานกลุ่มคือ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ เป็นประธานคอยควบคุมดูแลกิจกรรมกลุ่มนั้น ซึ่งผู้ที่ควบคุมดำเนินกิจกรรมนี้มาตลอดคือ นางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ (ผู้นำกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ) การดำเนินกิจกรรมจากการได้รับนโยบายและสนับสนุนการดำเนินการกลุ่มจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่ปฏิบัติงานในชุมชน ความสนิทสนมเจ้าหน้าที่กับผู้นำชุมชนทำให้การผลักดันโครงการให้เกิดขึ้นนั้นเป็นไปได้ง่าย โดยอาศัยฐานแม่บ้านซึ่งแกนนำเป็นภรรยาและเครือญาติที่เป็นกลุ่มแกนนำในการ ดำเนินกิจกรรม ส่วนนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ นั้น เป็นญาติกับนางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ และสมาชิกสตรีแม่บ้านได้ให้การยอมรับและเลือกเป็นประธานมาตลอด

ผลผลิตทางการเกษตรจากการปลูก ถั่วเหลืองในชุมชนซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ซึ่งราคาผลผลิตนั้นอยู่ที่กลไกของตลาด ทำให้ผลผลิตที่ออกมานั้นมีราคาถูก กลุ่มแม่บ้านจึงร่วมกันนำมาแปรรูปและถนอมอาหารจากถั่วเหลืองและพืชอื่น ๆ จากการแนะนำของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตร ได้นำแนวนโยบายการพัฒนาของรัฐมาสู่ชุมชนโดยผ่านผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งขณะนั้น ได้แก่ พ่อหลวงใจมา บันทะวงศ์ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรจัดตั้งขึ้นมาเพื่อการแปรรูปและการถนอมอาหารจากผลิตผลการเกษตรจากการที่ผู้นำชุมชนมองเห็นสภาพปัญหาและได้ร่วมกับเจ้าหน้าที่ในการให้ความรู้ เทคนิค วิธีการให้กับกลุ่ม และจากความคุ้นเคยเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่และผู้นำได้เห็นความสำคัญและสตรีแม่บ้านเกิดความมั่นใจในความคงอยู่ของกิจการ ทำให้ตัดสินใจจัดตั้งกลุ่มและดำเนินกิจกรรม ในการดำเนินงานของกลุ่มการแปรรูปการถนอมอาหารในระยะแรกนั้น ได้มีการวางแผนร่วมกันระหว่างประธานกลุ่ม นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ รองประธาน นางเรณู พลีปราการ คณะกรรมการนางไพฑูรย์ ปิ่นทอง นางจำเนียร ศรีสุวรรณ และนางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ เป็นต้น ผู้นำชุมชน พ่อใจมา บันทะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน นายอานวย จันทรคติ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน (ในสมัยนั้น) พัฒนาการประจำตำบลบ้านแม่ เป็นต้น การพูดคุยวางแผนร่วมกันในการดำเนินการกลุ่มกิจกรรมที่กลุ่มจะดำเนินการมีอะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมจะใช้ทุน วัสดุอุปกรณ์ วัสดุในการทำ ต้นทุน ผลผลิตภัณฑ์ที่ได้ ตลาด การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบกัน ระยะเวลาในการปฏิบัติกิจกรรม การแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างไร โดยที่ประชุมก็ได้มีมติในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. นัดประชุมวางแผนระหว่างเจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตรกับกลุ่มแม่บ้านในการให้ความรู้เรื่องการแปรรูปและการถนอมอาหารและเริ่มการแปรรูปอาหารจากถั่วเหลืองไปที่ละเรื่อง แบ่งหน้าที่กันในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ วัสดุในการทำ ภาชนะที่บรรจุ

2. อบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกัน โดยกลุ่มแม่บ้านจะฝึกทำไปตามขั้นตอนจนแล้วเสร็จ และฝึกซ้ำจนชำนาญ โดยผู้ให้ความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมคือ เจ้าหน้าที่เคหะกิจการเกษตรของอำเภอสันป่าตองที่ประจำตำบลบ้านแม่

3. **ขั้นปฏิบัติ** ในการปฏิบัติการแปรรูปและการถนอมอาหารในแต่ละอย่าง จำนวนที่ผลิตออกมาเพื่อใช้ในแต่ละครัวเรือนของสมาชิกและเพื่อขายนั้น ต้องผลิตมาในแต่ละอย่างไม่ควรที่จะผลิตมาในปริมาณมากเกินไป การแปรรูปอาหารนั้น แปรรูปหลายอย่าง จะมีการแบ่งกลุ่มกันทำ จะมีผู้ควบคุมดูแลขั้นตอนการปฏิบัติ ตลอดจนดูแลผลของผลิตภัณฑ์ที่ได้ออกมาต้องได้มาตรฐาน ตามหลักการโภชนาการ

4. **ขั้นการบริโภคและจำหน่าย** ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปนั้น สมาชิกภายในกลุ่มจะมีสิทธิในการซื้อไปบริโภคในครัวเรือนได้ในราคาต้นทุน ในการจำหน่ายสินค้าจะวางจำหน่ายที่ทำการกลุ่ม ซึ่งทางกลุ่มได้ใช้สถานที่ที่บ้านแม่จันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ อีกส่วนหนึ่งทางเจ้าหน้าที่เคหะกิจเกษตรจะนำไปออกจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร การตั้งราคาสินค้าแต่ละอย่างนั้นจะตั้งราคาต่ำกว่าราคาในท้องตลาด การแบ่งปันผลประโยชน์ซึ่งกันและกันนั้น เมื่อนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย และหลังจากหักต้นทุนการผลิตออก ในส่วนที่เหลือจะแบ่งเข้ากองกลางเพื่อไว้เป็นค่าใช้จ่ายในกลุ่ม 5% ที่เหลือจะแบ่งให้กับสมาชิกตามหุ้นที่ลง และระยะเวลาที่ได้มาร่วมปฏิบัติกิจกรรม

5. **การเผยแพร่ความรู้** กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรที่บ้านเจดีย์แห่งนี้ได้ประสบผลสำเร็จและมีชื่อเสียงทางด้านผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปมาจำหน่ายพอสมควร และศักยภาพของการดำเนินกิจกรรมกลุ่มของกลุ่มแม่บ้าน จึงได้มีกลุ่มแม่บ้านจากทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัดมาเยี่ยมชมกิจการของกลุ่มบ่อย ๆ ทางกลุ่มจึงได้มีโอกาสได้ต้อนรับผู้มาเยือน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตลอดจนเผยแพร่ความรู้ เทคนิค วิธีการในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มที่ดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเป็นการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในการประชุมกลุ่ม หรือพูดคุยกันในกลุ่มย่อยบ้าง มีการถกเถียง แลกเปลี่ยนปัญหาซึ่งกันและกันเพื่อก่อให้เกิดผลสรุปการทำงานของกลุมนั้น แต่ก็ได้สรุปแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนั้นแล้วสมาชิกในกลุ่มยังคงต้องมีการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ทักษะในการทำงานร่วมกันในกลุ่ม มีเวลาทำงานกับกลุ่ม เสียสละเพื่อที่จะได้รับเงินค่าตอบแทนปันผลในอัตราส่วนที่พอเหมาะ คำนะนำสนับสนุนจากกลุ่มแกนนำในชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการให้การสนับสนุนส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจ หลักการวิธีการดำเนินการ ตลอดจนผลประโยชน์ที่จะได้รับร่วมกัน ซึ่งเป็นแรงจูงใจที่มีอิทธิพลให้ตัดสินใจดำเนินการ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า กลุ่มได้มีโอกาสเรียนรู้วิธีคิด กระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การจัดการ เข้าใจและยอมรับความ

คิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้แสดงบทบาทในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีการแลกเปลี่ยน การถ่ายทอด ความรู้ซึ่งกันและกันให้เป็นปณิธานมากกว่าในอดีต เช่น การที่สมาชิกได้ไปศึกษาอบรมดูงาน จากภายนอกก็จะกลับมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกด้วยกัน เป็นต้น ความต้องการเป็นหมู่พวก โดยปกติ เป็นพรรคพวกเพื่อนฝูง เครือญาติกันอยู่แล้วหากได้เข้าร่วมกิจกรรมกันมากขึ้นก็จะทำให้มีความ ใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น การรวมกลุ่มกันเป็นอาชีพเสริมทำรายได้ให้กับครอบครัว กลุ่ม และ ชุมชน หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวถ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มก็จะมีรายได้ เป็นการทำงานโดยไม่ต้อง เดินทางไกล ประหยัดค่าใช้จ่าย และมีภาระหน้าที่ที่จะต้องคอยดูแลผู้เฒ่าและเด็ก มีการช่วยเหลือ กันทำให้มีความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้น มีการทำงานกันอย่างมีระบบ แบ่งภาระหน้าที่กันปฏิบัติ แบ่ง ผลกำไรกันอย่างเป็นธรรม ทำให้ลดปัญหาความขัดแย้งกันภายในชุมชน จากผลผลิตของกลุ่ม สมาชิกได้ใช้ จำหน่าย และเผยแพร่ มีคณะกรรมการสตรี-แม่บ้านมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ถือเป็นการภาคภูมิใจของกลุ่มและชุมชน ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียง และหน่วยงานที่รับผิดชอบ โครงการก็ได้ผลงาน โครงการประสบผลสำเร็จ (จากการสัมภาษณ์ นางสาวศรีพรรณ วันดี คณะ กรรมการกลุ่ม นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่ม นางแสงคำ ทองจ๋าม สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน เพื่อการเกษตร)

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการระหว่างกันคือ กลุ่มแกนนำของชุมชนจะคอยควบคุมดูแล การดำเนินงานของกลุ่ม เป็นตัวแทนของหน่วยงานของรัฐ คอยประสานงานระหว่างกันของกลุ่มกับ เจ้าหน้าที่ของรัฐในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการให้ความรู้ การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม การประสาน ขอความช่วยเหลือเรื่องเทคนิค วิธีการ ตลอดจนการประสานงานระหว่างกันในการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง จากการที่ผู้นำชุมชนคือผู้ใหญ่บ้านได้มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับพัฒนากรที่ รับผิดชอบในตำบลนี้เมื่อรับนโยบายการเผยแพร่ความรู้ก็จะนำมาดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายนี้ ซึ่ง ในขณะเดียวกันเมื่อมีงานที่จะต้องขอความร่วมมือให้กลุ่มไปร่วมจัดนิทรรศการแสดงผลงานของ กลุ่มเพื่อเป็นการรวมพลังของโครงการแล้ว ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ได้ขอให้ทางกลุ่มไปร่วม ทางผู้นำ ชุมชนและกลุ่มแกนนำเห็นชอบด้วยก็ได้ขอให้กลุ่มแม่บ้านได้เข้าไปร่วม เช่น งานวันเกษตร งาน วันแม่ งานวันสตรีสากล เป็นต้น ซึ่งนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม ได้เล่าว่า "เมื่อทาง พัฒนากรขอให้ไปร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นการออกร้านแสดงผลงานหรือเดินการกุศลก็ตาม สิ่งเหล่านี้ ส่วนใหญ่ทางกลุ่มแม่บ้านไม่ค่อยปฏิเสธ เพราะว่าเกรงใจที่ทางหน่วยงานโดยเจ้าหน้าที่เขาได้ให้ ความอนุเคราะห์กับทางชุมชนมาโดยตลอด จากการที่ได้มาร่วมกันตั้งกลุ่มแล้วมาสาธิตร่วมกันฝึก

ทำจนได้ขายผลผลิต สมาชิกเกิดรายได้ ทำให้มีผลประโยชน์ต่อกลุ่มและหมู่บ้าน ในการไปร่วมในแต่ละครั้งก็จะบอกให้สมาชิกได้ไปร่วมกัน ส่วนใหญ่สมาชิกหน้าตาเดิม ๆ ที่สนิทสนมกันที่สั่งได้ เป็นญาติพี่น้องกัน ซึ่งบางคนนั้นก็ไปร่วมบ้างไม่ไปบ้าง ซึ่งมีการที่จะต้องดูแลผู้เฒ่าและเด็ก แต่ทางกลุ่มก็ไม่ได้ว่าอะไรเพราะถือว่าเป็นการแสดงน้ำใจ สมาชิกที่ไปนั้นจะมีความใกล้ชิดกันเป็นญาติและเพื่อนสนิทสนม มีความคุ้นเคยกันและกัน การให้ความร่วมมือระหว่างกันกับหน่วยงาน เมื่อทางกลุ่มมีปัญหาในการทำกิจกรรมก็สามารถติดต่อประสานงาน ทางหน่วยงานก็จะมาร่วมกันแก้ไขปัญหากันทันที ในเรื่องของกิจกรรมกลุ่มที่ได้ดำเนินการ กลุ่มแกนนำ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ก็จะคอยดูแล ติดตามอยู่ตลอดเวลา เพราะสถานที่ดำเนินกิจกรรมตั้งอยู่ที่บริเวณบ้านพอหลวง คนที่คอยควบคุมดูแลเป็นหลักอยู่คือนางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ ภรรยาผู้ใหญ่บ้าน ก็จะมีการติดตามสอบถามกันและกันมาตลอด จึงทำให้ทางกลุ่มมีการประสานระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีผลทำให้ทุกฝ่ายต่างก็ได้รับประโยชน์ด้วยกัน"

การปฏิบัติร่วมกับกลุ่มอื่นนั้น เป็นเรื่องของการประสานประโยชน์ระหว่างกันในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งในการทำงานที่กลุ่มเป้าหมายในกิจกรรมต่างกันเมื่อได้มีการทำงานร่วมกันทางกลุ่มก็ได้มีกฎเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติ มีการประสานประโยชน์ร่วมกัน เช่น กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านกับกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรในการร่วมงานบุญประเพณี ตลอดจนกิจกรรมของกลุ่ม ก่อนดำเนินกิจกรรมก็ได้มีการประชุมวางแผน ปฐกษัตริย์ มีการแบ่งงานกันทำอย่างชัดเจน โดยในการทำกิจกรรมย่อยของแต่ละกิจกรรมนั้น ก็จะมีผู้ประสานงานเพื่อดูแลความก้าวหน้าของการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ซึ่งในการดูแลกันและกันนั้นเป็นการลดข้อขัดแย้งในการทำงานร่วมกัน (สัมภาษณ์ นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่มแม่บ้าน นายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

นอกจากนั้นในกิจกรรมงานประเพณี พิธีกรรมของชุมชนไม่ว่าจะเป็นของวัดและของชุมชนก็ตาม บทบาทของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรก็ยังคงไม่พ้นในส่วนของการดูแลเรื่องอาหารการกินของงาน ต้องรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผน การเตรียม การปรุง การดูแลเลี้ยงแขกผู้มาร่วมงานให้ทั่วถึงและเหมาะสมในเกือบทุกกิจกรรมที่มีในชุมชนและนอกชุมชน จากการพูดคุยกับคณะกรรมการกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร พบว่า การดูแลเรื่องอาหารการกินต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเตรียมการ การเสิร์ฟ การต้อนรับต่าง ๆ ในสิ่งเหล่านี้ในงานประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ และงานสาธารณประโยชน์ของชุมชน ทางชุมชนถือเป็นเสมือนบทบาทหน้าที่ของทางกลุ่มแม่บ้านที่

จะต้องดำเนินการร่วมกันในเรื่องนี้ เป็นการช่วยเหลือกันและกัน สมาชิกทุกคนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมาร่วมกันทำกิจกรรมสมาชิกด้วยกันก็จะดูแลกันและกันว่าความถี่ที่มาร่วมและไม่มาร่วมในงานเป็นอย่างไร และจะมีผลต่อสมาชิกที่ไม่ค่อยร่วมงาน จะถูกลงโทษโดยสังคม และเมื่อถึงคราวมีงานของตนเองจะไม่ค่อยมีผู้มาร่วมงานนอกจากเครือญาติที่สนิทกันเท่านั้น กิจกรรมในงานบุญประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรกับกลุ่มอื่น ๆ นั้น จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในงานปอยหลวงของหมู่บ้านที่จัดขึ้นในเดือนเมษายน พ.ศ. 2539 พบว่า กิจกรรมของชุมชนในงานปอยหลวงนั้น สมาชิกในหมู่บ้านทุกหลังคาเรือนนั้น จะต้องเตรียมการทำบุญและการต้อนรับในส่วนของตัวเองในการเลี้ยงดูญาติพี่น้องและแขกที่จะมาร่วมทำบุญด้วย ขณะเดียวกันก็ต้องไปเตรียมของส่วนรวมที่วัดร่วมกันด้วย ในเรื่องของอาหารที่เลี้ยงแขกตามหัววัดต่าง ๆ ที่มาร่วมกันนั้น กลุ่มแม่บ้านก็ได้มีการประชุมวางแผนการเตรียมอาหารไว้เลี้ยงแขกร่วมกัน ซึ่งในปีนั้นสมาชิกในหมู่บ้านก็ได้ประชุมตกลงกันให้ทุกครัวเรือนได้จัดเตรียมอาหาร (ข้างกอง แกงหม้อ) มารวมกันก่อนเวลาเพล (ก่อนเวลาที่พระสงฆ์จะฉัน) ทำสำเร็จจากบ้านแล้วนำมารวมกันที่วัดเพื่อให้กลุ่มสภาสตรีได้ดำเนินการเลี้ยงแขกตามหัววัดต่าง ๆ ต่อไป นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร ได้เล่าว่า "ถึงแม้จะให้แต่ละครัวเรือนนำเอาอาหารไปรวมกันที่วัดแล้วทางพวกเรา (กลุ่มแกนนำสตรี) ก็ได้เปลี่ยนเวรกันไปดูแลระยะเวลานั้น ๆ โดยปลีกตัวจากงานที่บ้านกันกลัวว่าจะมีปัญหาขาดตกบกพร่องในการเลี้ยงดูแขกของวัดและชุมชนมาร่วมงาน" กิจกรรมประเพณี พิธีกรรมของชุมชน เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานศพ เป็นต้น งานประเภทนี้คนในชุมชนก็จะไปร่วมกันช่วยเหลือกัน กลุ่มแม่บ้านก็จะไปร่วมกับเจ้าภาพในการดูแลเรื่องอาหารการกิน การไปช่วยเหลือในงานกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน กลุ่มได้ทำกิจกรรมเป็นกระบวนการกลุ่มมากขึ้นกลุ่มมีความผูกพันกัน สมาชิกด้วยกันจะรู้ว่าคนไหนถนัดอะไรก็จะมีบอกกล่าวให้ไปทำในส่วนที่ถนัด ในการดูแลรับผิดชอบในงานส่วนรวมของชุมชนการบริการการเสิร์ฟการต้อนรับแขกต่าง ๆ นั้น กลุ่มสภาสตรีก็จะดำเนินการซึ่งจะอยู่ในการควบคุมดูแลประสานงานระหว่างกันกับผู้นำชุมชนและแกนนำกลุ่มสตรี ความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มนี้มีความสัมพันธ์กันเกือบที่จะแยกไม่ออกเลยทีเดียว เพราะประธานทั้งสองกลุ่มเป็นคนเดียวกัน สมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรก็เป็นสมาชิกของกลุ่มสภาสตรีทุกคน ความสามัคคี ความผูกพันของคนในชุมชนเมื่อมีการบอกกล่าวร้องขอก็เต็มใจช่วยเหลือกันเป็นอย่างดีมาตลอด นอกจากกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกันในส่วนการดูแลรับผิดชอบเรื่อง

อาหารการกินในกิจกรรมของส่วนรวมของชุมชนแล้ว กลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรก็ยังมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่สมาชิกกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรที่กล่าวมา เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จากสภาพปัญหาผลผลิตถั่วเหลืองมีมากเกินไปเกินความต้องการของตลาดและราคาตกต่ำ ในขณะเดียวกันทางพ่อหลวงก็ได้รับคำแนะนำ ประสานงานการจัดตั้งกลุ่มและดำเนินกิจกรรมโดยองค์กรของรัฐ จึงทำให้มีการรวมกลุ่มดำเนินกิจกรรมดังกล่าว สมาชิกกลุ่มได้มีอาชีพเสริม ก่อให้เกิดรายได้ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันของกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรกับกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ นั้น เป็นลักษณะของการประสานขอความร่วมมือระหว่างกัน โดยการนำของพ่อหลวง กลุ่มสตรีแม่บ้าน และหน่วยงานของรัฐในการจัดตั้งและดำเนินการกลุ่ม การออกร้านจัดนิทรรศการในงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกชุมชนในโอกาสพิเศษต่าง ๆ ตลอดจนการขอความร่วมมือการศึกษาดูงานขององค์กรภายนอกในการมาขอเยี่ยมชมกิจกรรมของกลุ่มซึ่งประสบผลสำเร็จและมีชื่อเสียง เป็นสิ่งที่ดีกับกลุ่มที่ได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้ ข้อคิดเห็นระหว่างกันเพื่อการพัฒนากิจกรรมให้ดียิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องของการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มก็ได้มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งก็ได้มีการถกเถียงระหว่างกันในกิจกรรมที่ได้ดำเนินการเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน และเมื่อมีสมาชิกกลุ่มเพิ่มมากขึ้น กระบวนการในการทำงานก็ต้องใช้กระบวนการกลุ่มในการทำงานมากยิ่งขึ้น การที่ต้องให้สมาชิกทุกคนนั้นร่วมกันในการคิด การวางแผน การดำเนินงาน เพื่อลดปัญหาข้อขัดแย้งระหว่างกันขึ้นได้ เพราะถึงขั้นตอนในการปฏิบัติกิจกรรมจะมีความเกี่ยวข้องถึงค่าแรงในการมาปฏิบัติ ซึ่งทางผู้นำกลุ่มก็ต้องคิดวางแผนร่วมกันถึงแนวทางที่จะปฏิบัติร่วมกัน ใครจะมากันบ้างอย่างไรเท่าที่จะปฏิบัติงานร่วมกันได้ เพราะจะมีความเกี่ยวข้องกันเรื่องรายได้ที่จะได้รับ และเรื่องของการผลิตของขึ้นมายาขายนั้น ขายได้เฉพาะในชุมชนและบริเวณ จึงทำให้ของที่ผลิตออกมาคงค้างมาก และยังหาตลาดรองรับไม่ค่อยมี ซึ่งปัญหาเรื่องนี้ทางกลุ่มก็ได้มีการปรึกษาร่วมกันกับพ่อหลวงและเจ้าหน้าที่เคหกิจ หาทางออกโดยการคิดแปรรูปผลผลิตอื่น ๆ ที่ผลิตได้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้ในชีวิตประจำวันกันเพิ่มขึ้น ซึ่งเดิมผลิตเฉพาะถั่วเหลือง พริก และผักทอง เป็นเครื่องบริโภค ต่อมาก็ได้คิดและทำการแปรรูปเพิ่มในส่วนเข้าของเครื่องใช้ในการอุปโภค ดังเช่น

แชมป์ น้ำยาล้างจาน ครีมนวด เป็นต้น เพื่อให้สมาชิกได้ใช้และจำหน่าย การดำเนินกิจกรรมกลุ่มนั้นก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งทางกลุ่มก็ได้มีการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างกันโดยการเฉลี่ยคืนเป็นค่าแรงให้กับสมาชิกประมาณวันละ 70 บาท สำหรับค่าของที่สมาชิกลำบากมาแปรรูปก็จะคิดในราคาตลาด แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มก็ได้วางแผนทางในการปฏิบัติไว้ร่วมกันคือ ทางกลุ่มจะดำเนินการทำกิจกรรมวันไหนบ้าง ใช้สมาชิกกี่คนในการทำ จะมีการแจ้งให้สมาชิกได้รับทราบ และให้แจ้งความจำนงในการมาร่วมทำกิจกรรมในแต่ละครั้งให้สมาชิกได้ตัดสินใจในการเข้าร่วมทำกิจกรรมเป็นการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติไว้ร่วมกันเพื่อมิก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างกันได้ ซึ่งในขณะเดียวกันทางพ่อหลวงและเจ้าหน้าที่เคหกิจก็จะมาติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มอยู่ตลอด

2.5 กลุ่มเหมืองฝาย

วิถีชีวิตและความผูกพันกับอาชีพการเกษตร โดยเฉพาะข้าวและพืชเศรษฐกิจ ซึ่งมี ความจำเป็นต้องใช้น้ำให้เหมาะสมกับพืชที่เพาะปลูก ตลอดจนจำนวนพื้นที่ทำการเพาะปลูก ทำให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มชาวนา โดยมีเป้าหมายความต้องการใช้น้ำในแม่น้ำลำธาร ช่วยกัน คิดค้นวิธียกระดับน้ำกันเป็นฝายให้น้ำไหลเข้าสู่ลำเหมือง และจากลำเหมืองสู่ไร่นา ซึ่งเป็นการ จัดสรรปันส่วนการใช้น้ำ มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ เพื่อควบคุมและการปฏิบัติการแบ่งปันผลประโยชน์ และหน้าที่ในการจัดการให้เป็นไปตามความเป็นจริง การจัดระบบการแบ่งน้ำหรือการแบ่งน้ำตาม สัดส่วนของผู้ใช้ ขนาดของร่องแบ่งน้ำ โดยพิจารณาถึงขนาดของแปลงนา การไหลของน้ำเหมือง การปฏิบัติและตัดสินใจของกลุ่มเป็นการกระจายผลประโยชน์ และให้ความยุติธรรมกับสมาชิก ผู้ใช้น้ำ โครงสร้างของกลุ่มเหมืองฝาย ประกอบด้วย หัวหน้าเหมืองฝายหรือ "แกเหมือง" อันได้แก่ กำนันตำบลบ้านแม และกรรมการกลุ่มเหมืองฝายหมู่บ้านละ 5 คน โดยมีผู้ใหญ่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เป็นประธานกรรมการ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 4 คน เป็นกรรมการ และมีล่ามหมู่บ้านละ 1 คน บ้านเจดีย์เนิ้ง ล่าม ได้แก่ นายปิ่น เมืองใจ จะทำหน้าที่แจ้งข่าวต่าง ๆ ของสมาชิกให้ทราบ เช่น ทำการขุดลอกเหมืองฝาย หรือซ่อมแซมเหมืองฝาย ตลอดจนการนัดหมายนำเอาวัสดุ อุปกรณ์ ประชุมสมาชิก เก็บเงินสมาชิกในกลุ่มเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของกลุ่ม ทำหน้าที่ดูแล สมาชิก ตลอดจนดูแลการแบ่งปันผลประโยชน์แก่สมาชิกให้ได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกัน เพื่อ ป้องกันการเอารัดเอาเปรียบกันของสมาชิกที่ได้รับน้ำในการจัดสรรตามระยะเวลาที่กำหนด

กลุ่มเมืองฝ่ายมีบทบาทสำคัญเนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับการใช้น้ำ และปายังคงมีอยู่ ความเสื่อมโทรมของป่าและแหล่งต้นน้ำยังเกิดขึ้นไม่มากนัก ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมีมาก "ลุ่ม" ในฐานะผู้นำด้านข่าวสารข้อมูล เพื่อแจ้งให้สมาชิกเมืองฝ่ายได้รับทราบในการขุดลอกเหมืองฝ่าย การเตรียมวัสดุในการซ่อมแซมปรับปรุงทุกปี และก่อนฤดูการทำนา ก็จะมีการทำพิธีกรรมคือ การไหว้ผีขุนน้ำ โดยกำหนดทำพิธีกรรมพร้อมที่ต้นน้ำปีละครั้ง จากนั้นจะมีการซ่อมแซมขุดลอกลำเหมืองไปด้วย เพื่อผลประโยชน์แก่สมาชิกและกระจายผลประโยชน์ให้สมาชิกอย่างยุติธรรม ทำให้ทุกคนต้องมีหน้าที่และปฏิบัติรับผิดชอบร่วมกัน กลุ่มเมืองฝ่ายมีวิธีการจัดการเพื่อป้องกันความขัดแย้งของสมาชิก เช่น มีการตกลงจัดรอบเวรการใช้น้ำ หมุนเวียนกันใช้ให้เหมาะสมในช่วงใช้น้ำและการดูแลซ่อมแซมเหมืองให้สามารถใช้การได้ การซ่อมแซมดูแลเหมืองฝ่ายนั้น จะมีการประชุมร่วมกันวางแผนแบ่งงานกันไปดำเนินการ ในการซ่อมแซมฝ่ายและขุดลอกลำเหมืองนั้นจะดำเนินการก่อนฤดูการทำนาของแต่ละปี โดยเจ้าของที่นาและสมาชิกผู้ใช้น้ำจะต้องไปร่วมกิจกรรมทุกครั้ง การดำเนินกิจกรรมเมืองฝ่ายนี้ ส่วนใหญ่แล้วเป็นเรื่องของการจัดการแบ่งสรรปันส่วนของการใช้น้ำในการเกษตร และการดูแลรักษา กลุ่มเกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกที่เป็นสมาชิกของกลุ่มเมืองฝ่ายนั้นภายใต้การดูแลการจัดการและการใช้ผลประโยชน์จากน้ำร่วมกัน ทำให้มีการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน จึงไม่ค่อยมีกลุ่มอื่นเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย แต่สมาชิกภายในกลุ่มก็จะดูแลพิทักษ์ผลประโยชน์ให้กับตนเองและส่วนรวมร่วมกัน

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเป็นการจัดการดูแลเรื่องผลประโยชน์ของกลุ่มผู้ใช้น้ำภายใต้เมืองฝ่ายด้วยกัน ทั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำในและนอกชุมชน เป็นเรื่องของกลุ่มผู้นำ สมาชิก และเครือข่ายผู้ใช้น้ำด้วยกัน ซึ่งผลประโยชน์ในการที่ได้รับจากการเป็นสมาชิกกลุ่มนั้น คณะกรรมการก็จะได้รับการยกเว้นค่าน้ำยาก โดยทางประธานกรรมการได้คนละสามตำบอง คณะกรรมการได้สองตำบอง ในส่วนของสมาชิกผู้ใช้น้ำก็ได้ใช้น้ำกันอย่างทั่วถึง ภายใต้กฎเกณฑ์ แนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน การซ่อมแซมฝ่ายและขุดลอกลำเหมืองนั้นสมาชิกต้องดำเนินการทุกปี เนื่องจากฝ่ายแต่ละฝ่ายนั้นสมาชิกผู้ใช้น้ำจะประกอบด้วยกันหลายหมู่บ้านจากต้นน้ำจนมาถึงปลายเหมืองของแต่ละเส้นที่น้ำผ่าน ฉะนั้นในการซ่อมแซมฝ่ายและขุดลอกลำเหมืองจึงเป็นกิจกรรมสำคัญของกลุ่ม ลักษณะของฝ่ายเป็นคันดิน การซ่อมแซมต้องทำกันทุกปีก่อนหน้าทำนา แก่เหมืองก็จะร่วมกับคณะกรรมการวางแผนว่าจะใช้เสาหลักจำนวนเท่าใด แล้วก็จะมีการประชุมสมาชิกลูกเหมืองพร้อมกับจะตกลง

กันเอาเสาหลักมากันเท่าใด การเปิดช่องปากเหมืองจะคิดเป็นต่าง (ต่างคือ ช่องน้ำลงของลำเหมือง เข้าสู่หาหนึ่งต่างคิดประมาณ 10 ไร่ ความกว้างประมาณของน้ำเข้าปากเหมืองประมาณ 1 ศอก) หลังจากประชุมวางแผนจะดำเนินการซ่อมฝายเมื่อไหร่แล้ว ก็จะบอกกับสมาชิกเรื่องเสาหลักให้เตรียมกันมาให้พร้อม ทั้งนี้จะนัดหมายแบ่งงานกันเป็นกลุ่ม ๆ ส่วนการขุดลอกลำเหมืองนั้นก็จะมีการช่วยเหลือกัน สมาชิกผู้ใช้น้ำลำเหมืองเส้นไหนก็ให้ช่วยกันตั้งแต่ต้นเหมืองจนถึงที่นาของตนเอง ในส่วนของค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมของทางกลุ่มก็ได้ตั้งเกณฑ์ในการจ่ายเงินไว้ต่างละ 50 บาท และคณะกรรมการก็ได้ช่วยกันด้วยทุกคน โดยประธานได้ 3 ต่าง คณะกรรมการได้คนละ 2 ต่าง กลุ่มเหมืองฝายเป็นกลุ่มกิจกรรมที่มีการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกันทั้งในและนอกชุมชน เป็นเครือข่ายผู้ใช้น้ำด้วยกัน ตั้งแต่ได้ฝาย ต้นเหมืองลงมา กิจกรรมที่ได้ปฏิบัติร่วมกัน นั้นยังคงอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้ร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันกลุ่มเหมืองฝายก็ยังคงมีการกิจกรรมระหว่างกัน ในการประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีขุนน้ำเมื่อถึงต้นฤดูกาลเพาะปลูกก็จะมีพิธีกรรมเลี้ยงผีขุนน้ำ การประกอบพิธีกรรมทางกลุ่มก็ได้อาศัยกลุ่มผู้สูงอายุในการจัดเตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรม และทำพิธีประกอบพิธีกรรมร่วมกัน การประกอบพิธีกรรมในแต่ละครั้งนั้นแก่เหมืองคือ พ่อกำนัน ก็จะแจ้งข่าวว่าจะทำพิธีเมื่อใด โดยแจ้งให้คณะกรรมการเหมืองฝายแต่ละหมู่บ้านได้มาร่วมประชุม แล้วแบ่งงานกันไปดำเนินการ ส่วนลำเหมืองใหญ่ที่แยกเข้าสู่เขตพื้นที่นาของสมาชิกในชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งนั้น ก็จะมีพิธีกรรมเลี้ยงผีเหมืองกันต่อ ๆ มาจนถึงที่นาของสมาชิก กิจกรรมที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการและได้ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาคือ พิธีกรรมการเลี้ยงผีขุนน้ำจะดำเนินการก่อนฤดูกาลผลิต บ้านเจดีย์เนิ้ง ทางคณะกรรมการกลุ่มโดยนายอำนาจ จันทระดี และนายวิวัฒน์ บุญทา ได้ร่วมกันคิดและประสานขอความร่วมมือพ่อโธ แสงจันทร์ ผู้อาวุโส กลุ่มผู้สูงอายุในการหาวันเวลาที่เป็นมงคล เตรียมสิ่งที่จะใช้ในการประกอบพิธีกรรม ตลอดจนการประกอบพิธีกรรม การทำพิธีกรรมที่ถูกต้อง เหมาะสมทำให้สมาชิกมีความมั่นใจในความอุดมสมบูรณ์ในการเพาะปลูก ซึ่งกลุ่มผู้สูงอายุจะมีความถนัดและได้ทำตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา

นอกจากนั้นสมาชิกกลุ่มยังมีกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการร่วมกันภายในกลุ่มเหมืองฝายด้วยกันทั้งในและนอกชุมชนซึ่งอาศัยการใช้น้ำในการเพาะปลูกในแต่ละฝาย การทำกิจกรรมร่วมกันนั้น อันได้แก่ การดูแล ซ่อมแซมฝาย การขุดลอกลำเหมือง ตลอดจนการดูแลรักษาการใช้น้ำร่วมกัน

การปฏิบัติงานของกลุ่มเมืองฝ้ายเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้ใช้น้ำด้วยกัน พื้นที่นาที่ใช้น้ำจะมีหลายหมู่บ้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการประสานงาน ในการปฏิบัติงานในการใช้น้ำร่วมกันซึ่งคณะกรรมการกลุ่มบ้านเจดีย์เนิ้งก็ได้ประสานงานร่วมกันระหว่างแก่วเมือง คือ พ่อกำนันตำบลบ้านแมกับคณะกรรมการหมู่บ้านอื่นที่ได้ใช้น้ำเมืองร่วมกัน ให้สมาชิกได้มีการใช้น้ำตามกฎหมายที่กำหนด การใช้น้ำก็ให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำเป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกชุมชน การใช้น้ำจะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ในการใช้น้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำของหมู่บ้านเจดีย์เนิ้งจะต้องมีการจัดการร่วมกันกับหมู่บ้าน มีการประสานงานกันระหว่างหมู่บ้านโดยคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งส่วนหนึ่งก็เป็นคณะกรรมการกลุ่มเมืองฝ้ายเพื่อให้กลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกชุมชนได้รับและใช้น้ำตามสัดส่วนโดยสะดวก ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน ได้ประสานความร่วมมือระหว่างกันตลอดจน ดูแลผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของกลุ่มผู้ใช้น้ำ วางแผนการทำงานร่วมกับหมู่บ้านอื่นและคอยแก้ไขเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน กิจกรรมกลุ่มเมืองฝ้ายเป็นกิจกรรมเฉพาะของกลุ่มเป็นการจัดการเรื่องการใช้น้ำในการเกษตรของเครือข่ายผู้ใช้น้ำ ทั้งภายในและนอกชุมชน เรื่องการใช้น้ำในการเกษตรที่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งบางครั้งก็มีข้อพิพาทหรือขัดแย้งระหว่างกันได้ จะมีก็ในส่วนของการสมาชิกและเครือข่ายผู้ใช้น้ำด้วยกัน ซึ่งอาจเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ แนวทางการปฏิบัติร่วมกัน ส่วนใหญ่จะมีความเกี่ยวข้องกันในเรื่องของผลประโยชน์ต่าง ๆ ของสมาชิก ทำให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างกัน ขีดความต้องการการใช้น้ำของสมาชิกของกลุ่มผู้ใช้น้ำในแต่ละหมู่บ้านนั้น ต่างกันออกไปตามวิถีการผลิตของชุมชน ซึ่งจะมีทั้งการปลูกพืชหลักคือ ข้าว หลังจากเก็บเกี่ยวก็จะปลูกพืชเสริม เช่น ถั่วเหลือง หอม กระเทียม พืชผักต่าง ๆ ทำให้สมาชิกมีความต้องการใช้น้ำที่แตกต่างกันออกไป ความต้องการการใช้น้ำของสมาชิกกลุ่มถ้าไม่รักษากฎเกณฑ์แนวทางปฏิบัติร่วมกัน ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป ก็อาจมีข้อขัดแย้งกันเกิดขึ้น ซึ่งในชุมชนนี้ก็เกิดกรณีอย่างนี้บ่อยครั้ง ส่วนใหญ่สมาชิกที่ปลูกถั่วเหลืองต้องใช้น้ำมาก โดยลาดให้ทั่วพื้นที่ปลูกจึงทำให้สมาชิกที่ปลูกมีความพยายามที่จะฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ที่วางไว้ ด้วยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป เมื่อเกิดกรณีมีความขัดแย้งระหว่างกันกับเครือข่ายผู้ใช้น้ำร่วมกันก็มีการไกล่เกลี่ยมิให้เกิดลุกลามไปทำให้เกิดกรณีพิพาทกันมากขึ้น กลุ่มผู้สูงอายุก็มีบทบาทในการไกล่เกลี่ยได้ในระดับหนึ่ง ด้วยความเคารพนับถือกลุ่มผู้อาวุโส ด้วยความเป็นที่นับหน้าถือตากัน เป็นญาติพี่น้องกัน ก็จะมีการประนีประนอมกัน

เพื่อให้ทุกคนได้ปฏิบัติระหว่างกันได้ตามแนวทางที่ได้วางไว้ และอีกกลุ่มหนึ่งก็มีบทบาทสำคัญยิ่งในการควบคุมดูแลให้กลุ่มเหมืองฝายได้ปฏิบัติต่อกัน ภายใต้กฎเกณฑ์ที่วางไว้เมื่อเกิดกรณีทั้งภายในกลุ่มเหมืองฝายในชุมชนและนอกชุมชนและกรณีพิพาทระหว่างกันของผู้ใช้น้ำ กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านโดยการนำของผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทสำคัญในการประนีประนอมเหตุที่เกิดขึ้นระหว่างกัน ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์นี้มักจะพบเห็นในชุมชนชนบททั่วไป ด้วยความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไปของสมาชิกจึงทำให้อาจเกิดเหตุการณ์เหล่านี้ขึ้น เมื่อเกิดขึ้นแล้วกลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งบทบาทในคณะกรรมการหมู่บ้าน และคณะกรรมการกลุ่มเหมืองฝายบางส่วนก็ได้มีส่วนแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมด้านการประนีประนอมกันนั้น ด้วยอำนาจของกลุ่มผู้นำคือคณะกรรมการหมู่บ้านก็จะได้มีการประนีประนอมกันและกันเพื่อให้ทุกฝ่ายได้ปฏิบัติร่วมกันอย่างสันติและอยู่ร่วมกันได้ การประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างกันจึงทำให้เมื่อมีเหตุการณ์แบบนี้เกิดขึ้นก็จะมี การไกล่เกลี่ยระหว่างกันทุกครั้ง จนในที่สุดสมาชิกที่มีปัญหา ก็ได้ปฏิบัติตามโดยเกรงว่าจะไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกด้วยกัน และด้วยความนับถือในกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน (สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ บุญทา คณะกรรมการกลุ่มเหมืองฝาย นายใจมา ไสภารินทร์ สมาชิกกลุ่มเหมืองฝาย)

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มเหมืองฝาย

จากข้อมูลกลุ่มเหมืองฝายที่กล่าวมาเป็นการรวมกลุ่มกันของผู้ใช้น้ำในการจัดการเรื่องน้ำในการเกษตร ภายใต้การใช้น้ำของฝาย การใช้น้ำไม่ได้จำกัดเฉพาะชุมชนบ้านเจดีย์เน้งชุมชนเดียว ยังมีหมู่บ้านอื่นได้ตั้งเรียงรายอยู่ตามเส้นทางเดินของน้ำเหมืองภายใต้ฝายดังกล่าว ตั้งแต่ต้นฝายจนถึงท้ายเหมือง ซึ่งมีหลายหมู่บ้าน ดังนั้นเครือข่ายผู้ใช้น้ำของเหมืองฝายแต่ละฝายและเหมืองแต่ละเส้นได้มีการวางกฎเกณฑ์แนวทางในการใช้น้ำร่วมกันให้สมาชิกถือปฏิบัติ การจัดระบบการส่งน้ำโดยการแบ่งน้ำกันใช้ในการเกษตรอย่างมีสัดส่วนตามพื้นที่นาของสมาชิก เพื่อให้ได้ใช้น้ำกันอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มเหมืองฝายจึงเป็นลักษณะของการประสานความร่วมมือระหว่างกันของกลุ่มผู้ใช้น้ำทั้งในและนอกชุมชน โดยแก่มืองคือพ่อกำนันและกรรมการเหมืองฝายแต่ละหมู่บ้าน โดยพ่อหลวงและคณะคอยประสานควบคุมดูแลสมาชิกร่วมกัน ซึ่งในฤดูน้ำหลากการดำเนินการกลุ่มก็ไม่ค่อยมีปัญหาระหว่างกัน แต่ในฤดูน้ำน้อยทางกลุ่มมีปัญหาไม่พอใช้และได้แก้ไขปัญหามีการแบ่งรอบเวรกันใช้น้ำ การดำเนินการ

ดังกล่าวบางครั้งก็ยิ่งเกิดปัญหาระหว่างกันอยู่บ้าง ดังเช่น สมาชิกบางคนบางกลุ่มมีความต้องการใช้น้ำเกินสัดส่วนของตนเองที่ได้รับ ละเมิดสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากเกินไป จึงทำให้เกิดการทะเลาะกันระหว่างสมาชิกผู้ใช้น้ำด้วยกัน ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อย ๆ ถ้าเหตุการณ์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นภายในกลุ่มหรือในชุมชน ถ้าไม่มากนักก็ได้มีการไกล่เกลี่ยประนีประนอมระหว่างกันโดยผู้อาวุโสหรือผู้นำชุมชนแล้วแต่กรณี แต่ถ้ารุนแรงและอาจเกิดขึ้นระหว่างชุมชน ความสัมพันธ์ทางสังคม ลักษณะของการไกล่เกลี่ยประนีประนอมระหว่างกันของแก่งเหมืองคือ พ่อกำนัน กรรมการแต่ละหมู่บ้าน โดยการนำของพ่อหลวงบ้าน แล้วแต่กรณี ภายใต้กฎเกณฑ์การใช้น้ำร่วมกัน

2.6 กลุ่มสภาสตรี

กลุ่มผู้นำชุมชนร่วมกับพัฒนาชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มสภาสตรีขึ้นเพื่อรวมกลุ่มหนุ่มสาว และกลุ่มแม่บ้านเข้าด้วยกัน ในปี พ.ศ. 2536 โดยมีนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ เป็นประธาน นางเรณู พลีปราการ เป็นรองประธาน นางสาวศรีพรรณ วันดี นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ เป็นกรรมการ นางบุญเลา เจริญยอด เป็นเหรัญญิก นางสาววาลย์ ไชยวุฒิ เป็นปฏิคม ในแต่ละหมวดนั้นก็ได้แต่งตั้งหัวหน้าหมวด หมวดละสองคน คือ นางมาลี เจริญยอด นางสาวบัวเรียว จายนวล หัวหน้าหมวด 1 นางจำเนียร ศรีสุวรรณ นางพิศมัย ศรีวิชา หัวหน้าหมวด 2 นางบุญศรี บุญทา นางวนิดา หล้าป้อม หัวหน้าหมวด 3 และนางจันทร์แรม รัตนไวยาร นางสาวรี ตี๋บุญ หัวหน้าหมวด 4 โดยคณะกรรมการมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการ ควบคุมดูแล ช่วยเหลือ วางแผน ตลอดจนประสานงานการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในชุมชน (สัมภาษณ์ นางเรณู พลีปราการ รองประธาน นายอำนวย จันทร์คติ ผู้ใหญ่บ้าน นางแสงคำ ทองจ๋าม สมาชิก) นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ เล่าว่า "สาเหตุที่มีการจัดตั้งกลุ่มสภาสตรีโดยการรวมของสตรีจากกลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มแม่บ้านเข้าด้วยกันนั้น เป็นไปตามนโยบายของสำนักงานพัฒนาชุมชนที่ต้องการให้กลุ่มสตรีมีพลังและมีบทบาทในการพัฒนาชุมชน ซึ่งทางชุมชนก็เห็นด้วย หลังจากก่อตั้งเป็นกลุ่มแล้วทางพัฒนาชุมชนก็ได้จัดฝึกอบรมกระบวนการทำงานของกลุ่มและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน มีการลงทะเบียนสมาชิกกลุ่ม มีบัตรประจำตัวของสมาชิกกลุ่มสภาสตรี การจัดตั้งเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเพื่อส่วนรวม" การจัดกิจกรรมในงานสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการจัดขึ้นในชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานบุญ

ในพิธีการต่าง ๆ เช่น งานกุฐิน ผ้าป่า งานฉลองสมโภช งานบวช และงานพิธีกรรมต่าง ๆ ในวันสำคัญทางศาสนา กลุ่มสภาสตรีนี้มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินกิจกรรมจากวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อจะได้ร่วมกันจัดและดำเนินกิจกรรมของส่วนรวม นางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ ได้เล่าว่า "การช่วยเหลือกันของกลุ่มสตรีถือเป็นเรื่องสำคัญเมื่อมีงานทุกคนต้องเข้าไปร่วมงาน การไปร่วมนั้นก็ได้ไปรวมตัวกันก่อน หลังจากนั้นประธาน กรรมการ หรือกลุ่มแกนนำจะวางแผนร่วมกัน แบ่งงาน แบ่งคนทำ จะพิจารณากันในที่นั้นเลยว่าใครจะทำอะไร ซึ่งทางชุมชนจะรู้ว่าสมาชิกแต่ละคนในชุมชนมีบุคลิกลักษณะและความสามารถอะไรบ้าง ในการให้แต่ละกลุ่มย่อยไปดำเนินกิจกรรมนั้นแกนนำกลุ่มย่อยก็จะเป็นผู้ที่มีลักษณะบุคลิกเป็นผู้นำ สมาชิกที่สนิทไว้ใจได้ส่วนใหญ่ก็เป็นญาติพี่น้องกัน การที่ได้ให้ญาติพี่น้องไปดำเนินการนั้นมันเป็นการง่ายต่อการที่จะติดตามผลของการปฏิบัติ ดังเช่นในสมัยที่ตนเองนั้นเป็นประธานกลุ่มอยู่ก็ได้ให้คณะกรรมการไปดำเนินการ ซึ่งคณะกรรมการ ได้แก่ นางเรณู พลีปราการ นางไพฑูรย์ ปันทอง เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เป็นบุตรหลานการให้ไปทำงานในสิ่งเหล่านี้ด้วยความไว้วางใจว่าเราทำได้และในระหว่างดำเนินการก็ได้มีการพูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความเป็นคนใกล้ชิดกันก็ได้ทำงานร่วมกันได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว เพราะในบางครั้งกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการร่วมกันนั้นต้องเสียเวลาและเงินทอง ทางแกนนำกลุ่มก็จะขอร้องให้ทางสมาชิกที่ไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นญาติพี่น้องกันก่อนแล้วขยายไปสู่เพื่อนฝูงและสมาชิกในชุมชน เพราะเป็นการง่ายและสะดวกต่อการรวมพลังกลุ่ม" ความร่วมมือระหว่างกันกับกลุ่มกิจกรรมอื่นในชุมชนจะมีการประสานงานกันทำกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้งาน/กิจกรรมนั้น ๆ บรรลุผลร่วมกัน เป็นการร่วมกันทำงานพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันในงานของส่วนรวม เป้าหมายในความสำเร็จเพื่อหมู่บ้านชุมชนเป็นผลประโยชน์จากการร่วมมือร่วมแรงกันในการปฏิบัติงานกับทุกฝ่ายให้กับชุมชนเป็นสำคัญ จากการได้สอบถามนางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่มสภาสตรี เล่าว่า "เมื่อมีกิจกรรมของส่วนรวมของชุมชนแล้ว สมาชิกทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมกันทุกคน ต้องมีความสามัคคี เสียสละร่วมกัน เมื่อทางกลุ่มได้มอบหมายกิจกรรมในการทำแล้วนั้น ก็จะมีการปรึกษาหารือระหว่างแกนนำอย่างไม่เป็นทางการก่อน แล้วก็นัดหมายให้มีการประชุมร่วมกัน การประชุมแต่ละครั้งประธานที่ประชุมจะเสนอแนวทางในการทำงานกัน ส่วนใหญ่สมาชิกไม่ค่อยที่จะแสดงความคิดเห็นกันมากนัก สำหรับสมาชิกที่ไม่มาเข้าร่วมประชุมก็จะถือมติที่ประชุม การดำเนินกิจกรรมในชุมชนสมาชิกจะต้องไปรวมช่วยเหลือกันและกันทุกครั้ง ซึ่งสมาชิกถือว่าเป็นบทบาทหน้าที่ที่จะต้องให้ให้ความร่วมมือกันและกัน

ในงานสวนรวม ซึ่งในบางครั้งบางกิจกรรมสมาชิกที่ไปร่วมงานกันนั้นมีความแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของเครือข่ายแต่ละครอบครัว สมาชิกในชุมชนจะมีการตรวจสอบกันเอง สมาชิกบางรายไม่ค่อยเข้าไปร่วมกิจกรรมงานสวนรวม เมื่อถึงเวลาที่ครอบครัวตนจะมีงาน สมาชิกในชุมชนก็ไม่ค่อยเข้าไปร่วมและช่วยเหลือกันมากนัก เป็นการลงโทษทางสังคมสำหรับผู้ไม่ให้ความร่วมมือ ซึ่งสมาชิกเกรงกลัว และจะให้ความร่วมมือด้วยดี" นางแสงคำ ทองจ๋าม สมาชิกกลุ่มสภาสตรีได้เล่าให้ฟังว่า "เมื่อมีงานในชุมชนเราจะต้องไปช่วยงาน การไปช่วยงานกันก็จะมีการคุยกันก่อนแล้วแบ่งงานกันทำ เป็นเหมือนการไปเอามือเอากัน เช่น งานศพ เมื่อมีงานศพในหมู่บ้านแต่ละกลุ่มเมื่อได้รับมอบหมายไปทำกัน ในระหว่างการทำงานนั้นก็จะมีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ขณะเดียวกันแต่ละกลุ่มก็ได้ตรวจสอบกันเองว่าสมาชิกมาทันไหม ใครมาบ้าง ใครไม่มาร่วมกันอย่างไร ไม่มาเพราะด้วยเหตุผลใด ถ้ามีภารกิจที่ไปปฏิบัติที่จำเ็นก็ไม่ว่าอะไร ถ้าภารกิจมีเหมือนกับคนอื่น ๆ ทั่วไปด้านการทำมาหากินเหมือนกัน สมาชิกก็จะตรวจสอบกัน เมื่อครอบครัวของสมาชิกที่ไม่ค่อยให้ความร่วมมือมาช่วยงาน เมื่อมีงานของตนเองจะไม่ค่อยมีใครไปช่วยกัน" นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม ได้เล่าว่า "การที่มีกิจกรรมของสวนรวมนั้น สมาชิกทุกคนต้องเสียสละกันทุกครัวเรือน ต้องเข้ามาร่วมกันทำกิจกรรม สมาชิกบางคนที่ติดภารกิจสำคัญและจำเ็นในครอบครัวบางครั้งไม่ได้มาร่วมก็ไม่ใช่ไร ทางกลุ่มรู้ว่าบางครั้งจำเ็น ไม่ได้เป็นปกติในทุกครั้ง ถ้าสมาชิกบางรายที่ทำเป็นปกติเมื่อมีการประชุมร่วมกันก็ได้พูดคุยกัน โดยเชิญชวนและชี้แจงให้เข้ามาร่วมงานกิจกรรมเพื่อให้กลุ่มได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยกันและกัน จากการที่ตนเองได้เป็นผู้นำกลุ่มและเป็นประธานอีกหลายกลุ่มในชุมชน และจำเ็นจะต้องเข้าไปดำเนินการร่วมงานกับกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ทุกครั้งจึงอาศัยความเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงกันในการทำงาน การมอบหมายให้สมาชิกไปทำงานแต่ละครั้งนั้นก็จะเข้าไปร่วมงานด้วย จะมีการติดตามงานอยู่ตลอด จึงทำให้สมาชิกที่ได้เข้าไปร่วมงานนั้นมีความรู้สึกอบอุ่นภาคภูมิใจและพอใจที่ได้มาร่วมกันปฏิบัติ" การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มเมื่อมีกิจกรรมสวนรวมของชุมชน กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ เมื่อมีกิจกรรมเกิดขึ้นในชุมชนทางกลุ่มก็จะมีการประชุมปรึกษาหารือกันแบ่งงานกันทำ นางสาวศรีพรรณ วันดี คณะกรรมการกลุ่มเล่าว่า "กิจกรรมสวนใหญ่แล้วกลุ่มสภาสตรีได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการเตรียมอาหาร การต้อนรับ การดูแลทั่วไป ตลอดระยะเวลาที่มีการจัดงาน เมื่อทางกลุ่มได้รับมอบหมายงานแล้ว ก็จะมีการประชุมชี้แจงสมาชิกภายในกลุ่มและมีการแบ่งงานกันทำ ในการแบ่งงานกันทำ

ก็จะมีกลุ่มกิจกรรมย่อยลงไปอีก ในแต่ละกลุ่มย่อยก็จะมีผู้นำกลุ่มคอยประสานกับกลุ่มผู้นำและคณะกรรมการของกลุ่มสภาสตรี เช่น การจัดตกแต่งอาคารสถานที่ กลุ่มก็ได้ประสานกับกลุ่มผู้อาวุโสโดยประสานกับพ่อเป้ง จายนวล ว่าจะจัดกันอย่างไรให้เหมาะสมกับงาน ด้านอาหารก็จะประสานกับแม่ครัวคือ นางจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ หรือนางแสงคำ ทองจ๋าม ว่าจะต้องช่วยกันจัดหาเตรียมอุปกรณ์ เครื่องครัว รูปแบบของการเลี้ยงดูแขก จัดอาหารเสิร์ฟ ตลอดจนการต้อนรับให้ความสะดวกแก่แขกผู้มาร่วมงานอย่างไรกันบ้าง กรณีมีปัญหาข้อขัดข้องก็ติดต่อประสานงานกับกลุ่มแกนนำของกลุ่มและคณะกรรมการหมู่บ้านที่คอยช่วยเหลือและหาแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมต่อไป

จากการสังเกตในงานประเพณีปอยหลวงปี 2539 พบว่า เมื่อทางคณะกรรมการวัดและหมู่บ้านทั้งหมู่ 8 และหมู่ 9 ได้ตกลงกันแล้วว่ากำหนดจะจัดงานฉลองอาคารศูนย์เด็กเล็กที่ทางวัดและศรัทธาทั้งสองหมู่บ้านได้ร่วมกันจัดสร้างขึ้นในชุมชนบ้านเจดีย์เน้ง ก็ได้มีการประชุมหัวหน้าหมวดบ้านและแต่ละหมวดบ้านก็มีการประชุมสมาชิกในแต่ละหมวดบ้านเพื่อปรึกษาหารือรูปแบบของงานและกิจกรรมต่าง ๆ การดำเนินงาน โดยได้แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบเป็นกลุ่ม ๆ กิจกรรมไป นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มเล่าว่า "ในงานส่วนรวมของชุมชน ตนเองในฐานะเป็นประธานกลุ่มสตรีหลายกลุ่มกิจกรรมเมื่อได้รับมอบหมายให้มาดำเนินการเรื่องอะไรแล้วที่เกี่ยวข้องกันกับกลุ่มไหนก็จะแบ่งงานระหว่างกันของแต่ละกลุ่ม ซึ่งสมาชิกบางคนก็ยังสังกัดกันหลายกลุ่ม การแบ่งงานก็จะแบ่งไปตามบทบาทของกลุ่มในลักษณะงานที่มีความเกี่ยวข้องกัน ในส่วนของสมาชิกกลุ่มนั้นบางคนก็จะไปร่วมหลายกลุ่มหลายกิจกรรม ทั้งนี้จะพิจารณาว่ากิจกรรมไหนคนมากน้อย การทำงานให้เหมาะสมกับกิจกรรม ซึ่งการที่ไปร่วมกันดำเนินงานของสมาชิกไม่ได้กำหนดตายตัวแน่นอนว่าจะต้องเป็นสมาชิกกลุ่ม เมื่อไปร่วมงานก็ได้ช่วยกันทำงานต่าง ๆ โดยการแบ่งงานกันทำตามความถนัดและเหมาะสมของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการ และในแต่ละครั้งกลุ่มสภาสตรีได้รับมอบหมายให้ดูแลในส่วนของการต้อนรับแขก การจัด สถานที่ บริเวณวัด ทางเดินที่ จัดโต๊ะ เก้าอี้ ยืมเครื่องครัว หม้อ ถ้วย จาน ช้อน หม้อน้ำ แก้วน้ำ ถาด เป็นต้น เพื่อต้อนรับและเลี้ยงดูแขกหัววัดต่าง ๆ ที่จะมาร่วมงาน การแบ่งงานในบางครั้งก็ได้มอบให้สมาชิกไปทำเป็นกลุ่มย่อย เช่น การไปช่วยแม่ครัวทำกับข้าว เตรียมของ ดูแลเรื่องน้ำท่าเลี้ยงแขก ดูแลหัววัดต่าง ๆ ที่มาร่วมงาน โดยไปร่วมงานกลุ่มผู้สูงอายุ ดูแลทั่วไปในงาน เป็นต้น" ซึ่งพ่อโก แสงจันทร์ ได้เล่าเพิ่มเติมว่า "งานของส่วนรวมนั้นส่วนใหญ่ต้องใช้แรงงาน การขอความร่วมมือกลุ่มนี้ให้ช่วยดำเนินการจึงนับว่าสำคัญยิ่ง

เมื่อทางกลุ่มได้มาร่วมงานและช่วยเหลือแล้วทำให้งานเสร็จเร็ว" นอกจากนั้นแล้วนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม และนางเรณู พลีปราการ รองประธาน ก็ยังคงต้องคอยดูแลกิจกรรมที่ให้กับกลุ่มสมาชิกไปปฏิบัติ ในขณะที่เดียวกันก็ยังคงคอยประสานงานถึงผลของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการร่วมกัน เมื่อมีปัญหาอะไรตรงไหนก็จะคอยช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ถ้าแก้ไขได้ก็ช่วยกันแก้ไข ถ้าแก้ไขไม่ได้ในบางครั้งก็ต้องประสานงานกับกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การดูแลการต้อนรับผู้มาร่วมงาน เมื่อมีเหตุการณ์ทะเลาะกันหรือสมาชิกบางคนมาร่วมงานก่อความวุ่นวาย ก็จะประสานกับกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านไปดำเนินการ ในการทำงานร่วมกันก็จะมี การประสานงานปรึกษาหารือขอความช่วยเหลือกันและกันกับกิจกรรมหรืองานในส่วนที่เกี่ยวข้องระหว่างกันกับกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน หลังจากเสร็จจัดงานในแต่ละครั้งในกลุ่มต่าง ๆ ก็จะมีการพูดคุยระหว่างกัน เสมือนกับเป็นการตรวจสอบและสรุปผลการทำงานกันในทุกครั้ง ทำให้ทางกลุ่มแต่ละกลุ่มในชุมชนได้วิเคราะห์ผลของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้งเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมครั้งต่อไป

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มสภาสตรี เมื่อมีกิจกรรมส่วนรวมที่เป็นประเพณีพิธีกรรมของชุมชน กลุ่มก็จะมีการรวมตัวกันเกิดขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีการร่วมมือกันทำงานกันอย่าง เป็นระบบกันมากขึ้นกว่าเดิม มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกัน กลุ่มสภาสตรีเป็น การรวมกลุ่มกันระหว่างกลุ่มหนุ่มสาวและกลุ่มแม่บ้านเข้าด้วยกัน เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกจำนวนมาก และเป็นการระดมพลังในการทำงานให้กับงานส่วนรวมของชุมชนร่วมกับกลุ่มกิจกรรมอื่นได้อย่างดี (สัมภาษณ์ นายใจมา ไสภาริน คณะกรรมการหมู่บ้านและหัวหน้าหมวดสี่) และเพื่อให้กลุ่มได้ดูแล กันและกัน การเรียนรู้ การถ่ายทอด และสืบทอดกิจกรรมสตรีที่ได้ดำเนินการ ไม่มีกิจกรรมของกลุ่ม ในการดำเนินการเฉพาะ ส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องของงานส่วนรวม การรวมกลุ่มของสภาสตรีเป็นการรวม พลังในการช่วยเหลืองานกิจกรรมทั้งงานบุญประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งของวัดและชุมชน เมื่อถึง เทศกาลหรือมีงานในชุมชน กลุ่มบุคคลเหล่านี้ก็จะไปรวมตัวกันช่วยเหลือกัน จะมีการแบ่งหน้าที่ กันทำโดยดูจากเนื้องานกิจกรรมที่มีขึ้น ส่วนใหญ่ถ้าเป็นงานประเพณีต่าง ๆ แล้ว กลุ่มนี้จะถูกแบ่ง ให้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการทั่วไป การทำความสะอาด จัดสถานที่ ดูแลต้อนรับแขก เตรียมน้ำ เตรียมอาหาร ดูแล และเลี้ยงแขกผู้มาร่วมงาน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมงานบุญประเพณีพิธีกรรม ในการ ทำงานร่วมกันนั้น กิจกรรมที่ทำร่วมกันโดยมีศูนย์รวมของคนในที่เดียวกันนั้นเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยจะมี ปัญหา เช่น งานประเพณี ขึ้นบ้านใหม่ งานศพ งานแต่งงาน เป็นต้น ในงานเหล่านี้เมื่อมีกิจกรรม

ก็จะไปร่วมกันในจุดเดียวคือช่วยเหลือกันเพื่อให้งานนั้น ๆ เสร็จสิ้น แต่ถ้าเป็นงานที่ทุกคนจะต้องทำ
ทั้งงานกิจกรรมของตนเองและส่วนรวมพร้อมกัน ส่วนใหญ่ค่อนข้างจะมีปัญหา ดังเช่น งาน
ปอยหลวง งานสลากภัต เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้ภารกิจของสมาชิกทุกคนนอกจากจะไปร่วมตัวช่วย
กันในงานส่วนรวมที่วัดแล้ว ทางครอบครัวก็ยังคงต้องดูแลญาติพี่น้องและแขกที่มาร่วมงานกัน
จะละทิ้งบ้านก็ไม่ได้ เพราะที่บ้านแต่ละครัวเรือนก็ได้ตั้งครัวทานกันทุกหลังคาเรือน เมื่อญาติพี่น้อง
เพื่อนฝูง คนรู้จักมาฮ่อมครัว (ร่วมบริจาค) ถ้าไม่พบก็จะตำหนิกันได้ แล้วต่อไปเขาอาจจะไม่มาร่วม
อีก จากสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้สมาชิกบางรายที่ไม่ได้เข้าไปปฏิบัติร่วมกับกลุ่มกิจกรรมตาม
บทบาทและหน้าที่ของเขาได้ ซึ่งเป็นผลให้สมาชิกภายในกลุ่มเกิดความไม่เข้าใจกัน มีผลต่อความ
ขัดแย้งกันได้ และอาจจะมีผลกระทบต่อกลุ่มและส่วนรวม กิจกรรมส่วนใหญ่ที่ทางกลุ่มได้ปฏิบัติ
ร่วมกันในงานบุญประเพณีที่ปฏิบัติร่วมกัน ถ้าเป็นกิจกรรมงานที่ร่วมกันปฏิบัติแล้ว ทางกลุ่มได้ตั้ง
กฎเกณฑ์ในการปฏิบัติร่วมกัน คือทุกคนต้องไปร่วมกันเพื่อเป็นพลังของกลุ่ม เป็นสิ่งที่ได้รับการ
ถ่ายทอดสืบต่อกันมาในการช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ในความเป็นเครือญาติเพื่อนบ้านกัน การ
ปรองดองกันและกัน เชื้อต่อกัน ภายใต้กฎเกณฑ์ ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน เมื่อมีงานส่วนรวม
ต้องไปร่วมกัน ซึ่งเป็นการประสานผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยลดข้อขัดแย้ง นางจันทร์หอม
ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม ได้เล่าว่า "เมื่อมีงานในชุมชนจะประชุมกัน แบ่งงานกันไปดำเนินการ เท่าที่
ผ่านมานั้นทุกคนได้ให้ความร่วมมือดี จะมีแต่บางครั้งที่ความคิดเห็นไม่ตรงกัน บางกลุ่มทำงานหนัก
บางกลุ่มทำงานน้อย กลุ่มผู้นำก็จะคอยดูแลและชี้แจงให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจเพื่อที่จะทำให้เกิดความ
ขัดแย้งเกิดขึ้นภายในกลุ่ม ดังเช่น ในงานประเพณีปอยหลวงเป็นที่สมาชิกจะต้องไปร่วมกันที่วัดเพื่อ
ช่วยเหลือกัน แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องดูแลจัดการบ้านของแต่ละคน ในการนี้ทางผู้นำชุมชนได้
หาทางออกโดยการแบ่งช่วงเวลาความรับผิดชอบแต่ละคนให้มาดูแลกิจกรรมงานของส่วนรวม
เป็นการขอรับรองสมาชิกให้ดำเนินการรับผิดชอบร่วมกัน เป็นต้น

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มสภาสตรี

กลุ่มสภาสตรีเป็นกลุ่มที่มีพลังในการช่วยเหลือกันทำงานกิจกรรมต่าง ๆ ของส่วนรวม มีสมาชิกที่เป็นทั้งสตรีแม่บ้านและสตรีวัยหนุ่มสาว ที่ได้จัดตั้งโดยองค์กรของรัฐ โดยรวมกลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มหนุ่มสาวเดิมเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ช่วยเหลือกันและกันใน กิจกรรมกลุ่มและกิจกรรมงานสาธารณประโยชน์ของชุมชนให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ดังนั้นความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นไปในลักษณะของการประสานขอความร่วมมือระหว่างกันในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มและกิจกรรมงานสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานและพลังอย่างใดก็ตามกิจกรรมนั้นเป็นการรวมกลุ่มกันอย่างหลวม ๆ ซึ่งบทบาทของกลุ่มที่ได้ทำงานนั้นยังคงแยกตัวกันทำอยู่ คือสภาพบทบาทของกลุ่มแม่บ้านนั้นในชุมชนก็ยังซ้อนกันอยู่ สมาชิกที่เป็นแม่บ้าน ยังคงได้ไปดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของกลุ่มแม่บ้าน จะเหลือสมาชิกที่จะดำเนินการในนามกลุ่มก็ยังคงเป็นกลุ่มหนุ่มสาวเดิมอยู่ และเวลาปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มนั้นไม่ค่อยจะมีเวลากันมากนัก เนื่องจากต้องไปทำงาน ไปเรียนหนังสือนอกชุมชนกันพอสมควร รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นไปในลักษณะของการประนีประนอมเข้าหากันหลายฝ่าย การจัดกิจกรรมในชุมชนนั้นจะมีกิจกรรมที่หลีกเลี่ยงได้กันเป็นไปตามภาวะความจำเป็น ถ้าเป็นเรื่องของงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการกำหนดการกันหลายฝ่าย โดยในแต่ละงานนั้นต้องคำนึงถึงสมาชิกกลุ่มเป้าหมายที่จะร่วมกันปฏิบัติเช่น พยายามหาวันที่สมาชิกพอว่างกันให้มาก ความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อที่จะให้สมาชิกได้เข้ามาร่วมช่วยเหลืองานกันได้อย่างทั่วถึง เช่น การเลี้ยงมาจัดในวันหยุด ช่วงที่ไม่ได้ลงนา เป็นต้น ก็จะมีการพิจารณาร่วมกันเป็นครั้ง ๆ ไป แต่ถ้าเป็นงานที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น งานศพที่เป็นสากลั่น ก็ต้องดำเนินการตามกำหนด ในการช่วยเหลือกันก็ต้องขอร้องให้ช่วยดำเนินการ สมาชิกกลุ่มก็จะแบ่งงานกันมาร่วมทำและส่วนใหญ่จะมาในเวลาตอนเย็นและกลางคืน ซึ่งจะไม่กระทบต่อวิถีการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิก แต่อย่างไรก็ตามพ่อหลวงและกลุ่มแกนนำก็จะมี การประสาน ควบคุม ดูแลให้กิจกรรมในแต่ละจุดได้ดำเนินการไปให้ลุล่วงแล้วเสร็จในแต่ละครั้งแต่ละงาน

2.7 กลุ่มแม่บ้านสุขภาพอาหาร

สุขภาพอาหารเป็นสิ่งจำเป็นต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท การให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในด้านสุขภาพของตนเองและชุมชน การเลือกซื้ออาหารที่ปลอดภัย การปฏิบัติในด้านสุขภาพของตนเองและชุมชน การประกอบอาหาร และการบริโภคอาหารได้อย่างถูกสุขลักษณะ การดูแลครัวเรือนให้มีสภาพที่ดีเรียบร้อย และปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ชาวบ้านได้รับประทานอาหารที่สะอาดและปลอดภัย ชาวบ้านจะต้องมีความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนในเรื่องเหล่านี้ กลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการเรื่องสุขภาพอาหารคือ กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องตั้งแต่การจัดอาหารดิบ การล้าง การปรุง การเก็บอาหาร และการเลือกใช้ภาชนะ การทำความสะอาด และการรักษาภาชนะอุปกรณ์เครื่องครัวในครัวเรือน จากการได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล โดยทางหน่วยงานมีโครงการอบรมแม่บ้านอาสาสมัครสุขภาพอาหาร ในโครงการปรับปรุงสุขภาพอาหารและสุขวิทยาส่วนบุคคลในครัวเรือนชนบท เป็นการทำงานโดยอาศัยกลุ่มแม่บ้านอาสาสมัครเป็นแกนกลางในการดำเนินงานและขยายไปสู่บ้านหรือครัวเรือนข้างเคียง โดยใช้ระบบกองทุนหมุนเวียนสนับสนุนเพื่อให้มีการปรับปรุงสุขภาพและสุขวิทยาส่วนบุคคลในครัวเรือนให้ครอบคลุมทั้งหมู่บ้าน อันจะนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน หลังจากที่คุณหมองจจิตต์ ใจยอด เจ้าหน้าที่อนามัยตำบลบ้านแม่ ได้มาให้คำแนะนำร่วมกับพ่อหลวงใจมา บันทะวงศ์ ผู้ใหญ่บ้าน นายอำนวย จันทระคติ นายวิวัฒน์ บุญทานบุญเรือง ต่อมาคณะกรรมการหมู่บ้าน พร้อมด้วยนางเรณู พลีปรการ นางสาวศรีพรรณ วันดี อสม. ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการและวิธีการดำเนินการ กลุ่มแกนนำของชุมชนได้เห็นความสำคัญของโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและชุมชน ได้ร่วมกันประชุมชาวบ้านถึงวัตถุประสงค์ของโครงการและบทบาทของแม่บ้านอาสาสมัคร และเมื่อได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มแล้วก็จะได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดตั้งกองทุนซึ่งทางกลุ่มแม่บ้านก็ได้มีการพูดคุยปรึกษาหารือกันจากการที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละครัวเรือนในชุมชนนั้น ซึ่งได้ดำเนินการกันอยู่แล้วแต่ยังไม่ได้ทำเป็นกระบวนการ เมื่อมีโครงการของรัฐมาเผยแพร่โดยมีเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานในเขตบริการของชุมชนก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ทางกลุ่มคิดว่าเมื่อตั้งไปแล้วก็จะไม่ล้มเลิกกันไปโดยง่าย ซึ่งนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม ได้เล่าว่า "หลังจากคุณหมอได้นำโครงการมาเสนอให้กับกลุ่มแกนนำในชุมชน และได้ชี้แจงให้กับชาวบ้าน จากการพูดคุยกันในกลุ่มแกนนำแล้วต่างก็เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีที่ดำเนินการตามวิถีชีวิตของคน มีประโยชน์ต่อชาวบ้าน จึงได้ตัดสินใจรวมกลุ่มกัน โดยได้ชักชวน

สมาชิกในกลุ่มแกนนำเข้ามาร่วมกันดำเนินการก่อนให้แม่หลวงจันทร์เที่ยง ปันทะวงศ์ เป็นที่ปรึกษา กลุ่ม สมาชิกกลุ่มก็ได้เข้ามาสมัครกันภายในแวดวงของคณะกรรมการหรือกลุ่มแกนนำ ได้แก่ ภรรยา คณะกรรมการ ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และสมาชิกในชุมชน" หลังจากรวมกลุ่มกันและเจ้าหน้าที่มาอบรมบทบาทหน้าที่ วิธีการดำเนินงานแล้วก็ได้มีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลขึ้น โดยได้รับเงินสนับสนุนเป็นกองทุนให้เป็นเงินหนึ่งพันห้าร้อยบาท จึงทำให้มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อดำเนินการตามโครงการดังกล่าว โดยมีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2532 มีสมาชิกแรกเริ่มจำนวน 20 คน และต่อมาได้มีชาวบ้านสนใจสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มอีกรวมเป็น 37 คน จุดมุ่งหมายในการรวมกลุ่มของสตรีแม่บ้านสุขาภิบาลอาหารที่บ้านเจดีย์เนิ่งเพื่อให้แม่บ้านได้มีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติในการซื้ออาหารและการประกอบอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และมีคุณค่าทางโภชนาการ การจัดและปรับปรุงครัวเรือนของตนเองให้ถูกสุขาภิบาลเพื่อเป็นตัวอย่าง และสามารถแนะนำ ถ่ายทอดความรู้ เรื่องต่าง ๆ ให้กับแม่บ้านข้างเคียงได้ ในขณะเดียวกันก็ได้จัดตั้งกองทุนแม่บ้านสุขาภิบาลอาหารขึ้นมาจากเงินสนับสนุนของโครงการส่วนหนึ่ง และเพื่อให้สมาชิกได้รู้จักอดออมแล้วสามารถกู้ยืมเงินกองทุนมาซื้อวัสดุอุปกรณ์ เครื่องครัว มาใช้ และมีเงินออมไว้ใช้ในโอกาสต่อไป โดยให้สมาชิกได้ซื้อหุ้นกันตามกำลังของแต่ละครัวเรือน ซึ่งนางเรณู พลีปรากการ เภรบุญกุ่ม ได้เล่าว่า "ตนเองในฐานะเป็นสมาชิก อบต. ของหมู่บ้าน ได้เชิญชวนและชี้แจงให้สมาชิกในชุมชน โดยเฉพาะญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่สนิทกันสมัครเป็นสมาชิก เห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ เป็นการได้รับความรู้จากองค์กรภายนอกที่อยู่ใกล้ชิดกับชุมชนคือสาธารณสุข ได้รับเงินสนับสนุนให้ตั้งกองทุนโดยไม่ขอรับเงินจำนวนดังกล่าวคืน และสมาชิกได้ออมเงินโดยการซื้อหุ้นซึ่งจะซื้อเท่าใดก็ได้ สมาชิกด้วยกันได้ช่วยเหลือกันและกันในกลุ่มสมาชิกและเพื่อนบ้าน และสามารถกู้เงินจากกองทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อใช้ในกิจกรรมและค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ สมาชิกแรกเข้ากลุ่มและสมัครเพิ่มภายหลังล้วนแล้วแต่เป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่สนิทกันทั้งนั้น จึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มนั้นเป็นไปได้ง่าย" กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลอาหารเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกัน โดยมีวัตถุประสงค์ในด้านการจัดการสุขาภิบาลอาหารในครอบครัวของตนเองและชุมชน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มแม่บ้านและเพื่อให้แม่บ้านได้รู้จักการประหยัดและอดออม จากการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลอาหารขึ้นมานั้น ทางกลุ่มได้รับงบประมาณสนับสนุนให้กลุ่มจำนวนเงินหนึ่งพันห้าร้อยบาทเพื่อเป็นเงินกองทุนและให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการกับเงินกองทุนตามโครงการ โดยได้จัดให้สมาชิกได้มีการจัดซื้อหุ้นเพื่อนำเงินเข้ามาบริหารกองทุน ในขณะเดียวกันสมาชิกก็จะได้เก็บและออมเงินไว้ใช้

ในโอกาสต่าง ๆ โดยซื้อหุ้นสะสมไว้เรื่อย ๆ ตามกำลังของสมาชิกและครอบครัวพอสิ้นปีก็จะได้รับเงินปันผลเฉลี่ยคืนให้กับสมาชิกตามเงินหุ้น นางเรณู พลีปราการ เภรัญญิกกลุ่ม เล่าว่า "การตั้งกองทุนขึ้นโดยให้สมาชิกซื้อหุ้น จะซื้อหรือไม่ก็ได้ หุ้นละ 20 บาท จะซื้อกี่หุ้นก็ได้ การออมเงินนั้นทางกลุ่มได้กำหนดวันที่ 21 ของทุกเดือน เวลา ๙.00 น. เป็นต้นไปเป็นเวลาออมเงิน ซึ่งทางกลุ่มได้ถือเอาวันเวลาดังกล่าวนัดประชุมประจำเดือนเพื่อปรึกษานหารื้อกันในกิจกรรมของกลุ่ม นอกจากทางกลุ่มได้จัดตั้งกองทุนมีการให้สมาชิกซื้อหุ้นเพิ่มแล้ว ทางกลุ่มก็ยังได้ตกลงกันให้สมาชิกกู้ยืมเงินกองทุนไปใช้ในกิจกรรมของแต่ละครัวเรือนได้ โดยกำหนดเกณฑ์ในการกู้ยืมของสมาชิกไว้คือ การยืมแต่ละครั้ง ๆ ละไม่เกิน 2,000 บาท ให้ผ่อนชำระได้นานไม่เกิน 5 เดือน ดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท และสมาชิกจะกู้ครั้งต่อไปให้ปลอดหนี้เดิมก่อน การพิจารณาเงินกู้ในแต่ละเดือนนั้นพิจารณาตามความจำเป็นของสมาชิก ในกรณีที่สมาชิกยื่นคำร้องขอกู้หลายรายที่เกินวงเงินที่มีอยู่ ทางกลุ่มก็ได้พิจารณาร่วมกัน บางครั้งสมาชิกที่ยื่นกู้จะตกลงกันแบ่งกันตามความจำเป็น บางรายไม่ค่อยจำเป็นก็ถอนตัวก่อน ถ้ามีความจำเป็นมากเหมือน ๆ กันก็ใช้วิธีเฉลี่ยเท่ากับวงเงินที่มีอยู่ การพิจารณาการกู้เงินของสมาชิกนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาเงินกู้แต่ละครั้งในวันประชุมประจำเดือน คือเมื่อสมาชิกที่กู้เงินรายเก่านำเงินค่างวดมาชำระคืนจำนวนเท่าใด และในเดือนนี้มีสมาชิกมีการซื้อหุ้นเพิ่มอีกเป็นเงินเท่าใด คณะกรรมการจะสรุปยอดเงินคงเหลือทั้งหมด ค่างเงินกู้เท่าใด เป็นเงินสดในมือที่จะสามารถให้กู้ยืมได้อีกจำนวนเท่าใด แจ้งในที่ประชุมเพื่อให้คณะกรรมการและสมาชิกสามารถกู้ยืมไปใช้ได้ ในบางเดือนเงินกองทุนก็จะหมด บางเดือนเงินจะเหลือ ระยะเวลาที่สมาชิกกู้กันมากภายในช่วงที่ทางชุมชนมีกิจกรรม ประเพณี พิธีกรรมของชุมชน การพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการในแต่ละครั้งก็จะขอความเห็นชอบจากที่ประชุม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมรู้กันในที่ประชุมทุกคน จึงทำให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจให้มีการกู้ยืมเงินกัน เพื่อให้การบริหารกองทุนของกลุ่มและโครงการมีก่อให้เกิดปัญหาระหว่างกันขึ้นได้"

สมาชิกกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลอาหารจะมีการพัฒนาครัวเรือนของตนเองให้อยู่ในสภาพที่ดีและเป็นตัวอย่างให้กับเพื่อนบ้านข้างเคียง และมีบทบาทหน้าที่ในการแนะนำครัวเรือนข้างเคียงโดยการแบ่งความรับผิดชอบในบริเวณละแวกบ้าน กิจกรรมการประกวดครัวเรือนสะอาดนี้ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม ได้เล่าให้ฟังว่า "สมาชิกกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลนั้นตามโครงการเป็นแม่บ้านอาสาสมัครที่มีบทบาทในการพัฒนาสุขาภิบาลอาหารและสิ่งแวดล้อมให้กับครัวเรือนของตนเองและข้างเคียง จากการแบ่งครัวเรือนข้างเคียงที่ได้รับมอบหมายแล้วนั้น ได้แบ่งออก

เป็น 4 หมวด หมวดละประมาณ 20-30 ครัวเรือน ในแต่ละหมวดก็จะร่วมกันดูแล จัด ปรับปรุง ครัวเรือนของสมาชิกและเพื่อนบ้านข้างเคียง แล้วเลือกครัวเรือนที่ทางกลุ่มคิดว่าเป็นตัวแทนที่จัด สภาพเรียบร้อยที่สุดส่งเข้าประกวด หมวดละ 2-3 ครัวเรือน พร้อมกันนี้ก็ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการตัดสิน ทางกลุ่มก็ได้มีการปรึกษาร่วมกันโดยเชิญเจ้าหน้าที่อนามัย ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน มาเป็นคณะกรรมการตัดสิน ทางคณะกรรมการกลุ่มและคณะกรรมการที่ได้เชิญมาพิจารณาตัดสินกิจกรรมการประกวดครัวเรือนสะอาดนี้ก็ได้มีการวางแผนร่วมกัน กฎเกณฑ์ ในการประกวด อันได้แก่ สภาพครัวเรือน สารปรุงแต่งอาหาร และอาหารกระป๋อง การเก็บอาหารที่ ปรุงสำเร็จ ชนิดภาชนะอุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาหาร การเก็บถ้วย ชาม ช้อน ส้อม ตะเกียบ ถังขยะ การกำจัดขยะ น้ำดื่ม น้ำใช้ และการกำจัดน้ำเสีย เป็นต้น ในการประกวดต้องใช้ระยะเวลา ใช้ความร่วมมือกันภายในกลุ่มช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และที่ทางกลุ่มได้เชิญให้เจ้าหน้าที่อนามัยมา เป็นกรรมการร่วมเพราะว่าเป็นโครงการของหน่วยงานสาธารณสุขได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนได้มีการ ดำเนินการ และเชิญผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน มาเป็นกรรมการร่วมด้วยนั้นเพราะว่า การพัฒนาของสมาชิกแต่ละครัวเรือนในชุมชนควรที่จะให้กลุ่มแกนนำได้มารับรู้ ตลอดจนกลุ่ม บุคคลเหล่านี้มีพลังอำนาจในการที่ตัดสินการประกวด ทางกลุ่มเชื่อมั่นในความเป็นกลางของกลุ่ม บุคคลเหล่านี้ และเพื่อมิให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างสมาชิกครัวเรือนที่เข้าประกวดและสมาชิกในแต่ละ หมู่บ้าน หลังจากได้ประกวดแต่ละครั้งก็จะมีมีการประกาศผลครัวเรือนสะอาดและได้จัดของที่ระลึก ให้กับบ้านที่ชนะการประกวด จะดำเนินการไปเป็นระยะตามความเหมาะสมและข้อตกลงของกลุ่ม"

กลุ่มแม่บ้านสุขภาพอาหารมีกิจกรรมของกลุ่มที่ต้องประสานขอความร่วมมือกับ องค์การอื่นคือ กิจกรรมการประกวดครัวเรือนสะอาด จากวัตถุประสงค์ของโครงการที่ให้สมาชิกกลุ่ม ได้มีการเผยแพร่ความรู้ด้านสุขภาพอาหารและสิ่งแวดล้อมกับบ้านข้างเคียง โดยมีการจัดการ ประกวดครัวเรือนสะอาดแต่ละหมวดบ้าน และเพื่อให้การตัดสินการประกวดครัวเรือนสะอาดเป็นไป ด้วยความเรียบร้อยและมีก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ทางกลุ่มจึงได้ ประสานงานกับกลุ่มแกนนำของชุมชน อันได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำกลุ่ม กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนเจ้าหน้าที่อนามัยตำบลบ้านแม่ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ใน การกำกับควบคุมดูแลงานในโครงการดังกล่าว โดยใช้เกณฑ์การตัดสินของสาธารณสุข จากการ ประกวดครัวเรือนสะอาดที่ผ่านมา นางเรณู พลีปราการ เภรณุกกลุ่ม ได้เล่าว่า "การประกวด ครัวเรือนสะอาดนั้นเป็นการกระตุ้นให้มีการเผยแพร่กิจกรรมในโครงการ โดยมีการประกวดเพื่อ

ให้ทุกหมวดมองเห็นความสำคัญในการจัดบ้านเรือนให้ถูกสุขลักษณะและตามอัธยาศัย ตลอดจนให้ความสำคัญกับครัวเรือนที่ชนะการประกวด โดยมีของรางวัลเล็ก ๆ น้อย ๆ มอบให้ ซึ่งในการดำเนินการทางกลุ่มได้เชิญกลุ่มแกนนำของชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาร่วมดำเนินการด้วยนั้น ทางกลุ่มต้องการให้ทุกฝ่ายได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการดำเนินการร่วมกันเพื่อจะทำให้ชุมชนได้ร่วมกันทำงานเพื่อส่วนรวม นอกจากนั้นทางกลุ่มก็ได้ประสานงานระหว่างกันกับหน่วยงานสาธารณสุขในการให้ความรู้แก่กลุ่มเป็นระยะ ๆ ร่วมกับกลุ่มสภาสตรีในการให้ความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มในการจัดดูแลสุขภาพอาหารและการจัดสภาพแวดล้อมในครอบครัวและชุมชน"

การดำเนินกิจกรรมด้านสุขภาพในครัวเรือน เป็นการดำเนินการด้านสุขภาพอาหาร และจัดสภาพแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ เป็นโอกาสที่สมาชิกได้รับความรู้ ความเข้าใจ ได้พูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตลอดจนได้รับการอบรม แนะนำ ส่งเสริม การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ได้รับการเรียนรู้ ถ่ายทอดร่วมกัน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีการแลกเปลี่ยนความรู้แนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยการเยี่ยมบ้านสมาชิก ได้รับคำติชม รางวัลจากการประกวดครัวเรือนสะอาดทุกปี เป็นความภาคภูมิใจ จากการประเมินผลครัวเรือนสะอาดร่วมกันได้รับข่าวสารข้อมูลด้านสุขภาพอาหารและสิ่งแวดล้อมเป็นระยะจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนได้ขยายผลให้กับสมาชิกในชุมชน นอกจากนั้นแล้วทางกลุ่มได้มีกิจกรรมการออมเงินไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย โดยการซื้อหุ้น ๆ ละ 20 บาท จะซื้อกี่หุ้นก็ได้และเปิดโอกาสให้สมาชิกได้กู้ยืมเงินของกลุ่มไปไว้ใช้ได้ โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาท จากการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมการได้รับรางวัลจากการประกวดได้รับคำติชมจากชุมชนและหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง ทำให้กลุ่ม ชุมชนมีความสามัคคี การดำเนินกิจกรรมถือได้ว่าประสบผลสำเร็จ เป็นความภาคภูมิใจ ของชุมชน (จากการสัมภาษณ์ นางเรณู พลีปรการ เจริญญิกกลุ่ม และนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มแม่บ้านสุขภาพอาหาร)

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มแม่บ้านสุขภาพอาหาร

จากข้อมูลกลุ่มแม่บ้านสุขภาพอาหารที่กล่าวมาเป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อให้แม่บ้านได้มีความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติในการเลือกซื้ออาหาร ประกอบอาหารให้มีคุณค่าทางโภชนาการ จัด ปรับปรุงครัวเรือนตนเองให้ถูกสุขลักษณะและสามารถถ่ายทอด เผยแพร่ความรู้ไปยังครัวเรือนข้างเคียง ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นไปในลักษณะของการประสานหาความร่วมมือระหว่างกันในการดำเนินกิจกรรม อันได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำต่าง ๆ และเจ้าหน้าที่

อนามัยได้ร่วมกันควบคุม ดูแล ติดตามผลการดำเนินงานตามโครงการที่ได้นำมาเผยแพร่และจัดร่วมกับชุมชน ซึ่งกิจกรรมที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการนอกจากที่จะให้สมาชิกได้รับความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการแล้ว ยังมีการประสานขอความร่วมมือในการเผยแพร่ขยายผลให้กับครัวเรือนข้างเคียงภายในหมวดบ้านและชุมชนอีกด้วย นอกจากนั้นทางหน่วยงานก็ได้สนับสนุนงบประมาณให้กลุ่มเป็นกองทุน โดยให้สมาชิกได้นำมาบริหารขยายผลโดยการซื้อหุ้นเพิ่มเป็นเงินสมทบกองทุนเพื่อให้สมาชิกได้กู้ยืมเป็นค่าใช้จ่ายในกิจกรรมของโครงการและอื่น ๆ ตามความจำเป็นของสมาชิก แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของกลุ่มก็มีปัญหาอยู่บ้าง ดังเช่น การนัดหมายประชุมสมาชิกเพื่อพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน การซื้อหุ้น คืนเงินกู้และกู้ยืมเงินในแต่ละเดือน ๆ ละครั้งนั้น ปรากฏว่าจะมีสมาชิกมาร่วมประชุมกันค่อนข้างน้อย การกู้เงินสมาชิกที่กู้ยืมรายที่ช้า ๆ กันส่วนใหญ่เป็นผู้มีรายได้น้อยและมีความถี่สูง และกิจกรรมการเผยแพร่ความรู้สู่ครัวเรือนข้างเคียงนั้น สมาชิกกลุ่มไม่ค่อยมีเวลาในการดำเนินการและไม่ค่อยได้รับความสนใจและการยอมรับจากครัวเรือนข้างเคียงมากนัก และความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบการประนีประนอมกันนั้น เป็นลักษณะของการวางแนวทางในการปฏิบัติของกลุ่มร่วมกัน ได้แก่ กรณีมีการประชุมประจำเดือนนั้น เมื่อทางกลุ่มมีข้อหารือร่วมกันเมื่อมีมติในการปฏิบัติร่วมกันแล้วให้สมาชิกที่มาและไม่มาให้ถือเอามติเป็นเกณฑ์ การกู้ยืมเงินของสมาชิก การกู้ให้กู้ได้เฉพาะสมาชิกที่ปลอดหนี้ภายในวงเงินที่ได้กำหนด การคืนเงินยืมให้คืนได้ไม่เกินระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ การกู้ยืมเงินของสมาชิกให้พิจารณาสมาชิกทุกรายเหมือนกันหมด โดยให้กรรมการของแต่ละหมวดเป็นผู้รับรอง และในส่วนของการเผยแพร่ความรู้สู่ครัวเรือนข้างเคียงนั้น ทางกลุ่มก็ได้ดำเนินการจัดประกวดครัวเรือนสะอาดกันอยู่แล้ว ซึ่งในแต่ละหมวดก็ได้มีตัวแทนครัวเรือนส่งเข้าประกวด ก็ได้ถือเป็นตัวแทนในการเผยแพร่ให้สมาชิกในหมวดและชุมชนได้ประชาสัมพันธ์และเยี่ยมชมเพื่อเป็นตัวอย่างได้ และการประกวดในแต่ละครั้งนั้นก็ได้มีการประสานงานกันระหว่างกลุ่ม ผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำ และเจ้าหน้าที่อนามัยเพื่อเป็นกรรมการตัดสินร่วมกัน เพื่อให้การประกวดนั้นเป็นโครงการเผยแพร่ กระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้ตระหนักในความรู้ความเข้าใจที่จะได้รับ และมีก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกันได้

2.8 กลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติ

กลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติของกลุ่มสตรี-แม่บ้านบ้านเจดีย์เนิ้ง เป็นการรวมตัวกันของสตรีแม่บ้าน ในการออมทรัพย์เพื่อการถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ทรงพระชนมายุครบ 5 รอบ ในปี พ.ศ. 2535 ทางกรมได้จัดให้มีโครงการประกวดหมู่บ้านพัฒนาขึ้น บ้านเจดีย์เนิ้งเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ทางตำบลและอำเภอได้สนับสนุนและเสนอชื่อเข้าร่วมโครงการ จากการได้เห็นศักยภาพของชุมชนในเรื่องการจัดตั้งและดำเนินการกลุ่มต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ทำให้กลุ่มสตรี-แม่บ้านเจดีย์เนิ้งได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของกลุ่มคือ รู้จักประหยัด อุดหนุน และมีเงินเก็บไว้ใช้ในครัวเรือนในโอกาสต่อไป กิจกรรมของกลุ่มเป็นการออมทรัพย์ของกลุ่มโดยเฉพาะ มีจำนวนสมาชิกจำนวน 13 คน คณะกรรมการดำเนินการมีนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ เป็นประธาน มีกรรมการ 2 คน เลขานุการ 1 คน และนางเรณู พลีปรการ เป็นเหรัญญิก ระยะเวลาดำเนินการตามโครงการ 5 ปี คณะกรรมการได้ดำเนินการรับสมัครจากกลุ่มแม่บ้านเข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ ซึ่งนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่ม ได้เล่าว่า "เมื่อทางสภาตำบลได้มีการประชุมสภาตำบล กำหนดตำบลบ้านแม่ได้เชิญกลุ่มแกนนำระดับหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมปรึกษาหารือกัน ทางกลุ่มแกนนำบ้านเจดีย์เนิ้งก็ได้รับเชิญและเข้าร่วมด้วย โดยมีพ่อหลวง คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มแกนนำสตรีหลายคนเข้าร่วมการประชุมในครั้งนั้น จากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่าง ๆ และการช่วยเหลือกันและกันในงานส่วนรวมของชุมชน แสดงถึงควมมีศักยภาพในการจัดการขององค์กรชุมชน ทางสภาตำบลมีมติในที่ประชุมขอให้ทางหมู่บ้านเจดีย์เนิ้งรับโครงการการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์มาดำเนินการ ทางกลุ่มแกนนำก็ได้ปรึกษาหารือกัน โดยพ่อหลวง และนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ผู้นำกลุ่มสตรีแม่บ้าน รับหลักการมาดำเนินการชี้แจงและจัดตั้งกลุ่ม จากการที่ทางชุมชนได้รับการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ มาแล้วหลายโครงการและหวังว่าคงจะได้รับการสนับสนุนส่งเสริมต่อไป จึงได้ตัดสินใจรับโครงการนี้มาดำเนินการถึงแม้ว่าโครงการนี้จะไม่ค่อยมีประโยชน์ต่อสมาชิกในกลุ่ม และชุมชนมากนัก ในการจัดตั้งกลุ่มนั้นทางผู้นำชุมชนขอให้ทางสตรีแม่บ้านดำเนินการ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ก็ได้ไปประชุมชี้แจงและหาสมาชิก ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ที่หาได้ก็เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับทางกลุ่มผู้นำชุมชนและประธานคือมีภรรยาผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มแกนนำสตรี และเครือญาติ จากการสอบถามสมาชิกหลายคนถึงการที่ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการนี้ก็เพราะว่ากลุ่มผู้นำได้มาเชิญชวนให้เข้าร่วมโครงการเห็นว่าเป็นการช่วยเหลือทางชุมชน และจำนวนเงิน

ดังกล่าวก็คิดว่าพอร่วมกับกลุ่มได้ เป็นการออมเงินก้อนไว้ใช้ และเป็นความร่วมมือรวมกลุ่มกันเป็นตัวแทนของชุมชน และทำแล้วก็ไม่ทำให้สมาชิกเสียหาย และได้รับเงินคืนโดยเป็นเงินก้อน จึงตัดสินใจทำกัน

กิจกรรมการออมทรัพย์ของกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติได้ดำเนินการออมเป็นรายเดือน ๆ ละ 100 บาทต่อคน เป็นเวลา 5 ปี สมาชิกที่รวมก่อตั้งมี 13 คน สมาชิกจะนำเงินมาฝากทุกวันที่ 21 ของเดือน เวลากลางวัน เวลา 19.00- 21.00 น. และทางกลุ่มก็ได้ถือเอาวันเวลานี้เป็นวันประชุมประจำเดือนของกลุ่มด้วย นางเรณู เจริญญิกกลุ่มเล่าว่าเมื่อสมาชิกในกลุ่มนำเงินมาฝาก คณะกรรมการก็ได้ทำทะเบียนคุม แล้วนำเงินไปฝากธนาคารภายใน 3 วัน นับจากการได้เงินฝากจากสมาชิก กิจกรรมก็จะเป็นเรื่องของการสะสมทรัพย์ โดยสะสมเท่ากับยอดที่แจ้งแล้วนั้น คือคนละ 100 บาทต่อคนต่อเดือน สมาชิกฝากได้ไม่ต่ำและสูงเกินไปกว่านี้ ต้องฝากทุกเดือน แต่ละเดือนเก็บได้เดือนละ 1,300 บาท โดยคณะกรรมการจะนำเงินไปฝากที่ธนาคารในนามกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติ ซึ่งระยะเวลาโครงการได้ครบกำหนดในเดือนมีนาคม 2540 เป็นระยะเวลาฝาก 5 ปีเต็ม เมื่อครบกำหนดจึงสามารถถอนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืนจากกลุ่ม ซึ่งจากการได้สนทนากลุ่มย่อย กลุ่มได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันแล้วในโครงการนี้มีมติถอนเงินคืนสมาชิก ถือว่าได้ดำเนินการตามโครงการเรียบร้อยแล้วและทางกลุ่มมีความคิดเห็นว่าสมาชิกจะได้รับเงินคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายของสมาชิกแต่ละคนต่อไป แต่ถ้าจะดำเนินการต่อก็คงจะได้หารือและรับสมาชิกชุดใหม่ จากการสนทนากลุ่ม คณะกรรมการกลุ่มและสัมภาษณ์เจริญญิกได้ทราบว่า การดำเนินการตามโครงการนี้ เนื่องจากได้รับคำขอร้องจากสภาตำบลและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐได้มาชี้แจงแนะนำ และผู้นำชุมชนก็ได้แนะนำพร้อมขอรับรองให้ร่วมกันเพื่อจัดส่งหมู่บ้านเข้าประกวด เมื่อชาวบ้านได้รับการขอรับรองให้ร่วมมือประกอบกับจะได้มีเงินก้อนไว้เป็นค่าใช้จ่ายจึงตัดสินใจรับมาดำเนินการ และสมาชิกกลุ่มเห็นว่าเมื่อหมดโครงการแล้วก็ได้เงินออมคืนมาก่อนหนึ่งเพื่อเก็บเป็นค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพต่อไป

การดำเนินกิจกรรมกลุ่มในชุมชนนั้นได้รับการสนับสนุนร้องขอจากกลุ่มผู้นำชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่มองเห็นศักยภาพในการจัดการของกลุ่มสตรีแม่บ้าน ซึ่งจากการที่ทางกลุ่มสตรีแม่บ้านได้ปรึกษาหารือกันแล้ว และได้ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมนั้น ทำให้สมาชิกกลุ่มซึ่งเป็นตัวแทนของชุมชนได้แสดงความจงรักภักดี ได้สะสมออมเงินเป็นทุนไว้ใช้ในการดำเนินกิจกรรมและไว้ใช้ในยามจำเป็น การรวมกลุ่มของสตรีแม่บ้านออมทรัพย์เกิดพระเกียรติบ้านเจดีย์เนิง เป็น

กลุ่มตัวแทนของตำบลบ้านแมส่งเข้าประกวดและได้รับรางวัล ได้รับคำติชมจากคนภายในและนอกชุมชนถึงความสามัคคีและศักยภาพของกลุ่ม มีผู้มาศึกษาดูงานจากองค์กรภายนอก ทำให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจ มีชื่อเสียงและเป็นเกียรติประวัติของกลุ่มและชุมชน และจากการดำเนินงานตามโครงการของกลุ่ม การประสานขอความร่วมมือระหว่างกันของคณะกรรมการกับกลุ่มสตรีแม่บ้านที่แจ้งเหตุผลความจำเป็นในการจัดตั้งกลุ่มจนทำให้มีการจัดส่งกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติเกิดขึ้นและเป็นตัวแทนของหมู่บ้านและตำบลบ้านแม ในการเข้าประกวดโครงการจนได้รับรางวัล ทำให้กลุ่มชุมชนมีชื่อเสียงเป็นหน้าเป็นตา ถึงแม้ว่ากิจกรรมของกลุ่มจะไม่ค่อยเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มก็ตาม ในแง่ความร่วมมือแล้วนั้น ทางกลุ่มสตรีแม่บ้านก็ได้ให้ความร่วมมือกับกลุ่มผู้นำชุมชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทางกลุ่มก็ได้รับความช่วยเหลือในการหลายกิจกรรมแล้ว และยังหวังว่าในโอกาสต่อไปคงจะได้รับความช่วยเหลือกันและกันอีกจึงได้ตัดสินใจเข้าร่วมและดำเนินโครงการตามแนวทางและวัตถุประสงค์เป็นอย่างดี และประสบผลสำเร็จ จนมีกลุ่มสตรีแม่บ้านภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก (สัมภาษณ์ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มนางเรณู พลีปราการ เจริญญิกกลุ่ม นางไพฑูรย์ ปิ่นทอง สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติ)

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มออมทรัพย์เกิดพระเกียรติ

จากข้อมูลกลุ่มแม่บ้านเกิดพระเกียรติดังกล่าว เป็นการรวมกลุ่มของสตรีแม่บ้านในการออมทรัพย์ให้รู้จักประหยัดและอดออม โดยได้รับการขอร้องจากสภาตำบลและอำเภอให้เข้าร่วมโครงการ ซึ่งทางพ่อหลวงและแกนนำกลุ่มสตรีได้ตัดสินใจรับและเข้าร่วมด้วยความเกรงใจและหวังว่าคงได้รับสนับสนุนในกิจกรรมอื่น ๆ ต่อไป การนำเสนอกิจกรรมของโครงการให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบ รับรู้ เข้าใจ ตลอดจนตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ การรับสมาชิกโดยความสมัครใจรวบรวมได้ 13 คน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วพ่อหลวงได้ชักชวนกลุ่มบุคคลที่อยู่ในแวดวงเครือญาติของพ่อหลวงและกลุ่มแกนนำสตรีเอง เพราะสมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นการออมเงินอย่างเดียว คือรวบรวมเงินจากสมาชิกทุกคนแล้วนำไปฝาก ระหว่างระยะเวลาดำเนินการไม่สามารถนำเงินออมของสมาชิมาหมุนเวียนใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อกกลุ่มและชุมชนได้ ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นเรื่องของการประสานงานขอความร่วมมือกันและการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ซึ่งหน่วยงาน นโยบายในการจัดกิจกรรมโดยองค์กรชุมชนจึงได้เลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินกลุ่มโดยเฉพาะชุมชนที่ได้ช่วยเหลือและผลงานเป็นที่ประจักษ์แล้วนั้น และทางชุมชนได้ตัดสินใจ

ร่วมโครงการดังกล่าวนี้ เพราะว่าเมื่อทางหน่วยงานขอความร่วมมือดำเนินการจึงจำเป็นต้องร่วมทำจากการที่ได้รับการช่วยเหลือในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยโครงการจึงทำให้ทางชุมชนไม่ปฏิเสธและได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมในระยะเวลาของโครงการ 5 ปี หลังจากครบกำหนดแล้วทางกลุ่มก็ได้ทำการเบิกถอนมาแบ่งกัน แล้วโครงการก็ได้หยุดดำเนินการไว้ก่อน

ตอนที่ 3 เจื่อนไขที่ส่งผลต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมขององค์กรในชุมชนชนบท

ความสัมพันธ์ทางสังคมขององค์กรชุมชนในชนบทเกิดขึ้นด้วยเจื่อนไขหลายประการ เจื่อนไข ได้แก่ ผู้นำ ความเป็นเครือญาติและผลประโยชน์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ผู้นำ การดำเนินกิจกรรมร่วมกันในชุมชนที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ผู้นำนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งที่ทำให้กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการปฏิบัติระหว่างกัน การดำเนินกิจกรรมกลุ่มที่หมู่บ้านเจตียนี้ก็มีกลุ่มกิจกรรมเกิดขึ้นหลายกลุ่ม ซึ่งในแต่ละกลุ่มก็มีผู้นำทำหน้าที่ประสานงาน ควบคุมดูแลการดำเนินการจัดการกิจกรรม จากการศึกษพบว่ามีกลุ่มกิจกรรมหลายกลุ่มที่มีผู้นำกลุ่มเป็นคนเดียวกัน ได้แก่ นายอำนวย จันทรรคิ ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธานกลุ่ม คณะกรรมการหมู่บ้านกลุ่มเหมืองฝาย กลุ่มฉาปนกิจสงเคราะห์ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ เป็นประธานกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร กลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาล กลุ่มสภาสตรี กลุ่มออมทรัพย์เทิดพระเกียรติ จากการที่ผู้นำกลุ่มบางคนเป็นประธานหลายกลุ่มในเวลาเดียวกันนั้น เนื่องจากสมาชิกในชุมชนได้ให้การยอมรับเลือกให้เป็นผู้นำกลุ่ม จากการทำตัวให้เป็นประโยชน์คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ มีการประสานงานขอความร่วมมือช่วยเหลือกันทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน จากการสอบถามสมาชิกในชุมชนหลายคนได้เล่าให้ฟังว่า การที่ผู้นำกลุ่มที่เป็นประธานหลายกลุ่มในเวลาเดียวกันนั้น เป็นเพราะว่าลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำด้วยความมีใจมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อส่วนรวม ทำงานด้วยความเสียสละ มีความเข้าใจสภาพและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีกระบวนการทำงานแบบถ้อยทีถ้อยอาศัย มีการปรึกษาหารือกันในรูปแบบคณะทำงาน มีระบบทำงานแบบไม่สั่งการ และการมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมกัน จึงทำให้การประสานงานทั้งภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มในชุมชนร่วมกันทำงานเป็นอย่างดี (สัมภาษณ์ นายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายสวัสดิ์ ทองจาม นางแก้วมา ต่อมจา สมาชิกในชุมชน) และจากการสัมภาษณ์นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มที่ได้รับการเลือกและแต่งตั้งให้เป็นผู้นำกลุ่มหลายกลุ่มได้เล่าให้ฟังว่า การเป็นผู้นำกลุ่มนั้น

เนื่องจากตนเองได้รับการเลือกให้เป็นผู้นำกลุ่มหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มกิจกรรมก็มีโครงสร้างการทำงานที่หลากหลายไม่เหมือนกัน ตนเองทำงานบ้านไม่ได้ออกไปไหนจึงค่อนข้างจะมีเวลามากกว่าคนอื่น ๆ และได้แยกแยะกิจกรรมของแต่ละกลุ่มและบริหารกลุ่มต่าง ๆ ไปตามวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งของแต่ละกลุ่มไป และสมาชิกกลุ่มแต่ละกลุ่มก็จะมีซ้ำ ๆ กัน แต่ถ้าเมื่อใดชุมชนมีงานส่วนรวมที่กลุ่มต่าง ๆ จะร่วมกันในการปฏิบัติแล้ว ตนเองก็ได้ประสานงานกับคณะกรรมการของแต่ละกลุ่มที่รับผิดชอบ การประสานขอความร่วมมือก็ค่อนข้างเป็นไปได้ง่าย ซึ่งกลุ่มแต่ละกลุ่มที่ตนเองรับผิดชอบนั้น คณะกรรมการหลายคนก็เป็นกรรมการของหลายกลุ่มด้วย และเป็นคนที่ได้ทำงานร่วมกันมาตลอด เป็นญาติ ๆ กัน มีความคุ้นเคยและได้ช่วยเหลือกันอยู่ตลอดเวลา กิจกรรมในชุมชนแต่ละครั้งก็จะมีภารกิจหรือร่วมกัน การแบ่งงานกันตามถนัด กลุ่มไหนจะรับผิดชอบอะไรไปดำเนินการ มอบหมายภารกิจกันเป็นครั้ง ๆ ไป กิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนก็จะมีร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการ ซึ่งกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ร่วมกันปฏิบัติต่อกันมาช้านานบนพื้นฐานกิจกรรมด้านประเพณีพิธีกรรมและงานอื่น ๆ ของชุมชน ซึ่งทางชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งมีประเพณีวัฒนธรรมและความเชื่อที่มีการถ่ายทอดและปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน เช่น ในกรณีที่มีการสร้างถาวรวัตถุ บุรณะเสนาสนะต่าง ๆ เมื่อดำเนินการเสร็จก็จะมีถวายทานโดยจัดงานประเพณีปอยหลวงขึ้น ในงานก็มีกิจกรรมหลายอย่าง ทางชุมชนก็ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นครั้ง ๆ ไป ซึ่งส่วนใหญ่ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการวัด คณะกรรมการหมู่บ้าน หัวหน้าหมวดวัด ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ เพื่อดำเนินการวางแผนการจัดงาน แบ่งงานกันรับผิดชอบดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเตรียมงาน การติดต่อประสานงาน การแสดงในงาน เรื่องอาหาร เรื่องอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องไทยทาน รักษาวน เรื่องการรักษาความสงบ การต้อนรับห้วงวัด เป็นต้น ในกิจกรรมแต่ละอย่างเหล่านี้ก็จะแบ่งมอบหมายให้กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันรับผิดชอบในการดำเนินการช่วยเหลือกัน ผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะมีบทบาทในการดำเนินการบริหารและประสานระหว่างกิจกรรมย่อยกับกลุ่มอื่น คอยควบคุมดูแลช่วยเหลือตลอดจนช่วยกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันอาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างดำเนินการกิจกรรม

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มในชุมชนเนื่องจากโครงสร้างการดำเนินงานวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่มไม่เหมือนกัน กิจกรรมจึงไม่ค่อยจะมีความเกี่ยวข้องต่อกัน แต่ความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันของกลุ่มกิจกรรมเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมเหล่านั้นมีการประสานเกี่ยวข้องกันทั้งเรื่องของกิจกรรม ตัวบุคคล และผู้นำ เป็นการเชื่อมโยงให้มาประสานร่วมมือกัน เช่น งานประเพณี

พิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์นายอำนวย จันทรรคิ ผู้ใหญ่บ้าน ได้เล่าให้ฟังว่า การบริหารงานของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนแต่ละกลุ่มกิจกรรมก็มีการดำเนินงานในแต่ละกลุ่มไป ตนเองในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนและเป็นผู้นำกลุ่มด้วย ก็ได้ดำเนินการไปตามบทบาทที่ได้รับ คือกรณีที่เป็นผู้นำกลุ่มก็จะคอยดำเนินการกิจกรรมในแต่ละกลุ่มที่ได้รับผิดชอบ ในฐานะผู้นำชุมชนก็จะคอยควบคุมดูแลบริหารจัดการ ประสานงาน ให้คำปรึกษา แนะนำในทุกกลุ่มกิจกรรมให้ดำเนินการไปตามโครงสร้างของแต่ละกลุ่ม แต่ถ้าเมื่อมีการจัดงานของส่วนรวมขึ้นมาในชุมชนก็จะมีการประสานขอความร่วมมือกันโดยเริ่มต้นกันในระดับผู้นำกลุ่มในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการปรึกษาหารือเพื่อแสวงหาความร่วมมือระหว่างกันในการระดมทรัพยากรในชุมชนมาร่วมกันดำเนินงาน ภารกิจที่กลุ่มผู้นำในชุมชนจะต้องประสานขอความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในงานต่าง ๆ ระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรในชุมชน ความเกี่ยวข้องกันในฐานะเป็นตัวแทนกลุ่มต่าง ๆ มีการหารือ พุดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการมีจิตสำนึกในการทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเองทั้งภายในและระหว่างกันของกลุ่ม จากการที่ผู้นำชุมชนได้รับการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน ทำให้มีกิจกรรมเกิดขึ้นมากมายหลายกิจกรรม ด้วยความร่วมมือและประสานงานของผู้นำชุมชนที่ได้กระทำต่อกันมา ดังเช่น การประสานงานของผู้นำกับพัฒนากรอำเภอสันป่าตองที่ประจำตำบลบ้านแม่ ในการเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในด้านการถนอมและแปรรูปอาหาร การจัดตั้งกลุ่มขบวนการทำงานกันเป็นกลุ่มในชุมชนให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้าน จนถึงขั้นมีการก่อตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรขึ้นมา ซึ่งเป้าหมายให้กลุ่มสตรีแม่บ้านในการดำเนินการกลุ่มและมีกิจกรรมของกลุ่ม เช่น การถนอมอาหาร การแปรรูปอาหาร จากผลผลิตทางการเกษตรที่ผลิตในชุมชน ผลผลิตอันได้แก่ พริก ทำน้ำพริกตาแดง น้ำพริกเผา พริกสลาบ พักทองเป็นข้าวเกรียบพักทอง ถั่วเหลืองเป็นเต้าเจี้ยว ซอส เป็นต้น นอกจากนั้นก็นำเอาพืชผักที่ปลูกบริเวณบ้านมาแปรรูป เช่น วุ้นหน้างจรเข้ ดอกอัญชัญ ใบหมี มะกูดเป็นแฮมพู ครีมνωด น้ำยาล้างจาน เป็นต้น ทางชุมชนก็ได้จัดสร้างอาคารที่ทำการกลุ่มเพื่อทำการและขายผลผลิตจากกลุ่ม เป็นต้น (สัมภาษณ์นางจันทร์เที่ยง บันทะวงศ์ ที่ปรึกษากลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร)

การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ผู้นำมีความคิดเห็นว่าการกระทำดีน่าจะมีประโยชน์ต่อชุมชน สมาชิกกลุ่ม ชุมชน ก็มีความคิดเห็นคล้ายตามเสมอ และตัดสินใจเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม เมื่อเข้าไปปฏิบัติงานในกลุ่มแล้วกิจกรรมนั้น ๆ จะมีความต่อเนื่องในการดำเนินการตลอด และบางครั้งบางกิจกรรมมีการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน สมาชิกก็ไม่ค่อยที่จะแสดงความคิดเห็นกันที่หลากหลาย ส่วนใหญ่จะเห็นดีเห็นงามคล้ายตามเสมอ จากการประสานงานระหว่างกัน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการร่วมมือประสานงานและสนับสนุนระหว่างกัน ทำให้ทางกลุ่มมีความเชื่อมั่นว่าคงจะเป็นหลักประกันความมั่นคงว่ากิจกรรมนั้น ๆ จะดำเนินการไปด้วยดี (สัมภาษณ์ นางสมนา ต่อมจา สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เทิดพระเกียรติ และนางไพฑูรย์ ปิ่นทอง เลขานุการกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร) จากการที่ผู้นำได้ช่วยเหลือ เกื้อกูล จนเจอกันมาตลอดระยะเวลา นั้น จนกลายเป็นความผูกพันซึ่งกันและกัน สนับสนุนกัน นับถือซึ่งกันและกัน เหมือนเครือญาติกัน เมื่อมีการร้องขอหรือได้รับการชี้แนะกิจกรรมต่าง ๆ ให้เห็นถึงประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของตนเอง (ครอบครัว) กลุ่ม และชุมชน ก็จะเห็นด้วย เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยไม่คิดจะปฏิเสธ ถึงแม้ว่าบางกิจกรรมนั้นจะไม่ค่อยเอื้อประโยชน์ต่อสภาพของสมาชิกก็ตาม เช่น กิจกรรมการออมเงินของกลุ่มออมทรัพย์เทิดพระเกียรติ เป็นการออมทรัพย์ในระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ ไม่มีการให้สมาชิกได้กู้ยืม ไม่มีการถอนเงินดังกล่าวมาใช้ให้เป็นประโยชน์ก่อนกำหนด ถึงแม้ว่าสมาชิกบางรายมีความจำเป็นต้องใช้ แต่ด้วยความเกรงใจในตัวผู้นำชุมชน ชี้แนะ และร้องขอในการเป็นกลุ่มที่เป็นตัวแทนของชุมชนในการส่งเข้าประกวด กลุ่มสตรีแม่บ้านจึงได้มีการรวมกลุ่มกันและตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งเกรงว่าถ้าไม่เข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ อาจจะไม่ได้รับความสะดวกในการขอความช่วยเหลือในโอกาสต่อไป (สัมภาษณ์ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มออมทรัพย์เทิดพระเกียรติ และนางสาวศรีพรรณ วันดี สมาชิกกลุ่ม)

นอกจากการทำหน้าที่ในการบริหาร ประสานงาน ขอความร่วมมือในการดำเนินงานให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างกันในชุมชนแล้วนั้น ผู้นำยังคงมีหน้าที่คอยดูแลในด้านการปกครอง คือคอยควบคุมดูแลพฤติกรรมของสมาชิกให้มีการปฏิบัติต่อกันและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยอาศัยฐานของกลุ่มกิจกรรมในการกระทำระหว่างกัน ก็ถือเป็นกลไกในการควบคุมดูแลในด้านการปกครองได้ด้วยเช่นกัน

3.2 ความเป็นเครือญาติ

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนชนบทมีความสัมพันธ์กันในระบบเครือญาติ เป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ทำให้เกิดกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในชุมชน และมีการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างกัน ชุมชนบ้านเจดีย์เนิงก็เป็นชุมชนหนึ่งที่มีลักษณะความสัมพันธ์ในระบบเครือญาติเช่นกัน ความสัมพันธ์ทางเครือญาติเป็นความสัมพันธ์ทางสังคม ตามสายสัมพันธ์ของญาติพี่น้องเป็นตัวเชื่อมโยงให้มีการเกาะกลุ่มกันทำกิจกรรม พึ่งพาอาศัย ช่วยเหลือกันและกัน จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนบ้านเจดีย์เนิง กลุ่มกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้นสมาชิก ส่วนใหญ่ของแต่ละกลุ่มนั้นล้วนแล้วแต่เป็นเครือญาติหรือเสมือนเครือญาติกัน เพราะว่าอดีตในชุมชนมีตระกูลใหญ่ประมาณ 5-6 ตระกูล ในแต่ละตระกูลเป็นครอบครัวใหญ่มีความเกี่ยวพันกันในลักษณะของการแต่งงานกับคนในชุมชน ทำให้ความเป็นเครือญาติในแต่ละตระกูลมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันสูง จึงเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกัน โดยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จนเป็นวัฒนธรรมชุมชนที่เป็นกลไกในการปฏิบัติต่อกันในทางที่ดีงาม การช่วยเหลือกันในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งส่วนตัวและชุมชน โดยเฉพาะการเข้าร่วมงานประเพณี พิธีกรรม งานบุญต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน สมาชิกในชุมชนเชื่อว่าการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นั้นจะได้รับบุญกุศลตลอดจนได้แสดงออกถึงน้ำใจในฐานะเป็นเครือญาติและสมาชิกในชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือเป็นสิ่งที่ดี มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน จากการสอบถามพ่อโสดแสงจันทร์ สมาชิกกลุ่มผู้อาวุโส ได้เล่าให้ฟังว่า “ในชุมชนมีประเพณีต่าง ๆ หลายอย่างทั้งของวัดและชุมชน เมื่อถึงคราวมีงานคนในหมู่บ้านก็จะไปร่วมงานกับทุกครัวเรือน ถือเป็นธรรมเนียมที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน การที่ได้เข้าไปร่วมงานกันถือเป็นการได้บุญได้กุศล ได้ช่วยเหลือกันทำงาน ได้พูดคุยแลกเปลี่ยน พบปะกับสมาชิกในชุมชน ได้สอบถามทุกข์สุขกันและกัน” ความเป็นเครือญาติกันของคนในชุมชนทำให้การปกครองกันและกันเป็นไปโดยง่าย ด้วยการให้ความเคารพนับถือญาติผู้ใหญ่ ความผูกพันในการปฏิบัติต่อกันในแนวทางที่ถูกต้องดีงาม การสั่งสอน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมเกี่ยวกับวิถีการผลิต การทำมาหากิน การดำรงชีวิต การดูแลสุขภาพ เป็นต้น จะมีการช่วยเหลือกันในแวดวงของพี่น้องและบ้านใกล้เคียงด้วยความเต็มใจและสมัครใจ ซึ่งแสดงถึงความมีน้ำใจ เอื้ออาทรต่อกัน ผูกพันกันในเครือญาติ เพื่อนบ้านและคนในชุมชนเดียวกัน จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนแรงงานกันในการผลิตทางการเกษตร ตลอดจนการช่วยงานประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่น งานบวช งานบุญ

งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน และงานศพ เป็นต้น เมื่อมีงานเหล่านี้ พบว่าสมาชิกในชุมชนก็จะไป
 ร่วมและช่วยเหลือกันในฐานะเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้านเดียวกัน การรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็น
 ทางการ สมาชิกจะมาด้วยความสมัครใจ ทุกคนเต็มใจที่จะร่วมช่วยเหลือกัน และเป็นที่น่าสังเกต
 อีกประการหนึ่งคือ เมื่อสมาชิกได้ไปร่วมงานช่วยเหลือกันแล้วนั้น ในการไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ใน
 งานมีการช่วยเหลือกันจะเป็นไปตามความถนัดและความพร้อม จะมีการแยกตัวของกลุ่มช่วย
 กิจกรรมต่าง ๆ อย่างเห็นได้ชัด เช่น กลุ่มผู้สูงอายุก็จะเข้าไปรวมกลุ่มกันช่วยงานด้านการเตรียมการ
 เตรียมเครื่องประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ กลุ่มสตรีแม่บ้านก็จะไปดูแลเรื่องอาหารการกิน ช่วยกันเตรียม
 การเลี้ยงดู ร่วมกันจัดให้พอเพียง กลุ่มสภาสตรีก็จะดูแลเรื่องการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
 จัดสถานที่ ต้อนรับ เลี้ยงดูแขกผู้มาร่วมงานจัดเก็บและบริการทั่วไปอย่างนี้เป็นต้น ซึ่งจากการที่ได้
 สอบถามนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มสภาสตรี ได้เล่าให้ฟังว่า การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
 ในหมู่บ้านพี่น้อง เพื่อนบ้านกันนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นประเพณี ซึ่งแต่เดิม
 มีการช่วยเหลือกันแบบนี้ แต่ไม่ได้มีระบบ ไม่มีกฎเกณฑ์กันที่ตายตัวแน่นอนว่าใครจะต้องทำอะไร
 กันบ้าง จะเป็นการร่วมงานกันตามความถนัดและความพร้อมของตนเอง ไม่ได้ทำงานกันเป็น
 กระบวนการ ไม่มีระเบียบที่แน่นอน งานบางอย่างไม่มีใครช่วยทำ เจ้าของงานต้องรับผิดชอบ
 หลายอย่าง บางอย่างก็มีข้อขัดข้องบางอย่างงานก็ล่าช้า เป็นต้น ต่อมาจึงได้มีการพัฒนาโดยมีการ
 พิจารณาวางแนวทางในการปฏิบัติร่วมกัน แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบเพื่อให้เหมาะสมกับงาน โดย
 แต่ละงานก็จะมีหัวหน้ากลุ่มหรือผู้นำคอยดูแลให้การดำเนินกิจกรรมบรรลุเป้าหมายและไปด้วย
 ความเรียบร้อย การที่กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้มีการมาปฏิบัติระหว่างกันในงานประเพณี
 พิธีกรรมต่าง ๆ นั้น ถือเป็นงานของส่วนรวมและสมาชิกในชุมชนจะต้องเข้าร่วมกันทำกิจกรรมใน
 ทุกครั้ง เป็นความสัมพันธ์ทางสังคมหรือเครือข่ายสังคมตามสายสัมพันธ์ของญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน
 และสมาชิกในชุมชนให้มามีการปฏิบัติกิจกรรมในงานต่าง ๆ ระหว่างกัน จากการศึกษาพบว่า การ
 เข้าไปร่วมกิจกรรมสมาชิกจะเข้าไปร่วมกิจกรรมระหว่างกันโดยอาศัยฐานความเป็นเครือญาติกัน
 ก่อนโดยการชักชวนให้เข้าไปร่วมกันมากกว่า ความเป็นเครือญาติกันได้เอื้อประโยชน์ต่อการเข้ากลุ่ม
 และทำกิจกรรมระหว่างกัน จากการสัมภาษณ์นางเรณู พลีปราการ พบว่า กิจกรรมงานที่จะทำ
 ระหว่างกันนั้นส่วนใหญ่แล้วก็จะพูดคุยขอข่าในงานในแวดวงของญาติพี่น้องกันก่อน ซึ่งการพูดคุย
 กันอย่างไม่เป็นทางการก่อนที่จะมีการประชุมกลุ่มและระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อวางแผนทำงาน
 ร่วมกัน และในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันนั้นก็ได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

และกันเพื่อหาแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งการได้พูดคุยกันและกันในเรื่องญาติกันนั้นเป็นการปรึกษาหารือระหว่างกันตลอดมา เป็นการสร้างความมั่นใจในการทำงานในแวดวงของเครือญาติเพื่อนบ้านเดียวกัน

การประกอบกิจกรรมร่วมกันตามโครงสร้างของชุมชนตั้งบนพื้นฐานความสัมพันธ์ทางสังคมด้านเครือญาติและความเชื่อด้านประเพณีวัฒนธรรมที่ได้ปฏิบัติและสืบทอดกันมาได้มีการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างกันของกลุ่ม/องค์กรเข้าด้วยกันในรูปแบบของการประสานความร่วมมือกันในกิจกรรมต่าง ๆ เข้ากับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ตลอดจนการควบคุมดูแลพฤติกรรมของมวลสมาชิกให้มีการปฏิบัติต่อกันมีข้อตกลงร่วมกัน มีการประนีประนอมระหว่างกันสูง มีการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันและกันในการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ การทำกิจกรรมจะร่วมกันปฏิบัติโดยการให้ความร่วมมือกันและกันมาตลอด จะมีการแบ่งกลุ่มกันทำงาน มีการประสานงานระหว่างกัน มีการเชื่อมโยงให้กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนมาปฏิบัติสัมพันธ์กันจนเกิดการยอมรับและเรียนรู้ร่วมกันในการทำกิจกรรม โดยมุ่งหวังเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชน ทำให้สะท้อนเห็นศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมระหว่างกันในรูปแบบวิธีการต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการทำงานร่วมกันของกลุ่ม/องค์กรต่าง ๆ โดยอาศัยระบบคุณค่าที่มีอยู่เดิมทางด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานการดำเนินกิจกรรมระหว่างกัน เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันตลอดเวลา ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดกิจกรรมเพื่อส่วนรวม

3.3 ผลประโยชน์

การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม/องค์กรชุมชนในแต่ละกลุ่มกิจกรรมนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิก ในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มแต่ละกลุ่มนั้นไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกได้ทุกประการ จากการที่กลุ่มต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์ เชื่อมโยงกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีขึ้นในชุมชน โดยอาศัยฐานความเกี่ยวข้องระหว่างกันในเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับในการจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ร่วมกันทั้งในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม จากการศึกษาในเรื่องผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างกันในชุมชน พบว่า ผลประโยชน์เป็นเงื่อนไขหนึ่งที่ทำให้มีการตัดสินใจในการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ หรือไม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มระดับผู้นำชุมชนมีหน้าที่ในการบริหาร การจัดการกิจกรรมกลุ่ม การควบคุมดูแลประสานงานกับกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นและดำเนินการไปด้วยดี ต่อเนื่อง เป็นการแสวงหาความร่วมมือและให้ความร่วมมือและมีข้อผูกพันระหว่างกันในการแลกเปลี่ยนกันทางสังคม ก่อให้เกิดความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน มีอำนาจในการดำเนินกิจกรรมให้ข้อคิดเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติ ตลอดจนขอความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ มีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านจะได้รับความไว้วางใจในการรับเลือกเป็นคณะกรรมการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ภายใต้งานโครงการผลประโยชน์ที่จะได้รับระหว่างกัน ดังเช่น ร่วมกับกลุ่มผู้สูงอายุในการดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม การควบคุมดูแลการดำเนินการ ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องต่าง ๆ จนเป็นที่ไว้วางใจกันและกัน จากการสอบถามพ่อเป้ง จายนวล ประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ได้เล่าให้ฟังว่า พ่อหลวงและคณะกรรมการหมู่บ้านนั้นจะคอยดูแลประสานงานการดำเนินงานของกลุ่มตลอดเวลา ในกิจกรรมที่จะดำเนินการของกลุ่มก็ได้ปรึกษารื้อหรือแนวทางในการดำเนินการร่วมกันทุกครั้ง และในขณะเดียวกันทางพ่อหลวงก็จะขอคำปรึกษารื้อหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องที่เกี่ยวข้องกันงานด้านประเพณี วัฒนธรรม พิธีกรรม ที่มีการจัดขึ้นในชุมชนแต่ละครั้ง และกลุ่มผู้สูงอายุก็จะได้รับมอบหมายให้ไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบพิธีกรรมทางด้านศาสนา เป็นต้น ร่วมกับกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์โดยการเป็นคณะกรรมการร่วมซึ่งมีหน้าที่ในการกำกับดูแล ให้คำปรึกษา การดำเนินงานของกลุ่มเพื่อให้กิจกรรมดำเนินการไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้ ซึ่งสมาชิกกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์จะเป็นสมาชิกเกือบทั้งหมดของชุมชนและให้ได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ร่วมกัน ซึ่งการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ของคณะกรรมการหมู่บ้านได้รับผลประโยชน์คือ ได้รับการยกเว้นการเก็บเงินค่าสมาชิกรายศพเมื่อมีสมาชิกเสียชีวิต แต่มีสิทธิได้รับเงินช่วยเหลือจากกลุ่มรายศพเช่นเดียวกับสมาชิก และคณะกรรมการก็จะได้ควบคุมให้สมาชิกได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตรในการดำเนินการตั้งแต่การจัดตั้ง การดูแล ให้คำปรึกษารื้อหรือช่วยเหลือ ประสานงานกับหน่วยงานพัฒนาชุมชน ให้ความรู้ ความเข้าใจ เทคนิค วิธีการการดำเนินงานของกลุ่มสตรีแม่บ้าน ตลอดจนร่วมกันแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องต่าง ๆ จนทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จในกิจการ มีผลิตภัณฑ์ที่ได้จากกลุ่มเป็นที่ประจักษ์แก่กลุ่ม ชุมชน และประชาชนทั่วไป โดยจากการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และจำหน่าย จนเป็นที่ยอมรับ มีกลุ่มสตรีแม่บ้านจากภายนอก

ชุมชนได้มาศึกษาดูงาน ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้านก็ได้ร่วมกันดูแลต้อนรับ ซึ่งเป็นการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างกันด้วยความร่วมมือกันแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการจัดการร่วมกันขององค์กรภายในชุมชน นอกจากนั้นแล้วในงานประเพณีวัฒนธรรมกิจกรรมงานของส่วนรวมในชุมชนจากการแบ่งงานกันดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้งส่วนใหญ่แล้วกลุ่มสตรีแม่บ้านก็จะได้รับมอบหมายให้ไปดำเนินการในเรื่องของอาหารการกิน การประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงดูแขกผู้มาร่วมงาน เป็นต้น (สัมภาษณ์ นางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน) ร่วมกับกลุ่มเหมืองฝายในการทำกิจกรรมร่วมกัน เนื่องจากกลุ่มผู้ใช้น้ำมีทั้งในและนอกชุมชน ดังนั้นคณะกรรมการเหมืองฝายจึงเป็นคณะกรรมการส่วนหนึ่งของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งมีหน้าที่ในการบริหาร กำกับ ดูแลเรื่องผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำได้ปฏิบัติต่อกันภายใต้กฎเกณฑ์ที่ได้วางไว้ร่วมกัน ซึ่งจากการที่คณะกรรมการได้รับการแต่งตั้งก็จะได้รับผลประโยชน์ตอบแทนคือ จะได้รับน้ำยากคนละสองถึงสามถัง (หนึ่งถังเท่ากับที่นาจำนวนสิบไร่ แต่ปีนี้จะเก็บค่าหัวนาในการใช้น้ำไร่ละห้าบาท) นอกจากนั้นแล้วจากการได้ประสานงานความร่วมมือซึ่งกันและกันเครือข่ายผู้ใช้น้ำนอกชุมชนที่เกี่ยวข้องกันทำให้มีความสนิทสนมคุ้นเคย เมื่อมีความจำเป็นเดือดร้อนก็สามารถร้องขอความช่วยเหลือได้ (สัมภาษณ์ นายบุญเรือง ต่อมจา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน) ได้ร่วมกับกลุ่มสภาสตรีในการทำกับดูแล การดำเนินกิจกรรมของกลุ่มสภาสตรี ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มกันระหว่างกลุ่มหนุ่มสาวเดิมกับกลุ่มสตรีแม่บ้านในหมู่บ้านทั้งหมดเพื่อช่วยเหลือกันและกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วกิจกรรมของกลุ่มจะมีการรวมตัวกันก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมงานของส่วนรวมร่วมกันในชุมชน ดังเช่นเมื่อมีงานประเพณีวัฒนธรรม งานของชุมชนในแต่ละครั้งหลังจากคณะกรรมการมีการประชุมหารือแบ่งงานกันไปดำเนินการแล้ว ทางกลุ่มสภาสตรีก็จะได้รับมอบหมายให้ไปดำเนินการในเรื่องของการจัดอาคารสถานที่ หาวสด อุปกรณ์ การให้บริการทั่วไป การดูแลต้อนรับแขก ซึ่งกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีแรงงานมากมีพลังในการดำเนินกิจกรรมที่ต้องใช้ทรัพยากรบุคคลเป็นจำนวนมาก (สัมภาษณ์ นางเรณู พลีปราการ รองประธานกลุ่มสภาสตรี) ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านสุขาภิบาลอาหารโดยการกำกับดูแลการดำเนินกิจกรรมกลุ่มตั้งแต่การจัดตั้ง การกำกับดูแล การประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้ความเข้าใจให้กับกลุ่มและชุมชน ซึ่งมีบางกิจกรรมที่ทางกลุ่มได้ดำเนินการต้องอาศัยคณะกรรมการหมู่บ้านและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการร่วมคือ กิจกรรมการประกวดครัวเรือนสะอาด ซึ่งต้องขอคำปรึกษาหารือ แนวทางการปฏิบัติและเกณฑ์ขบวนการตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้มวลสมาชิกในกลุ่มเกิดการยอมรับร่วมกัน มีก่อให้เกิดความขัดแย้ง

ซึ่งกันและกัน กิจกรรมของกลุ่มได้ดำเนินการจัดกันเกือบทุกปี เป็นกิจกรรมตามนโยบายของ สาธารณสุขในการให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเผยแพร่ (สัมภาษณ์ นางเรณู พลีปราการ เภรณุกกลุ่มสหภาพสตรี นายวิวัฒน์ บุญทา ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน) ร่วมกับกลุ่มแม่บ้านเกิดพระเกียรติใน การดำเนินกิจกรรม ซึ่งเป็นโครงการขอเงินและจากการได้รับการร้องขอจากสภาตำบลในการจัดตั้ง โครงการนี้ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของตำบลบ้านแม่ในการส่งเข้าประกวด ซึ่งทางกลุ่มคณะกรรมการ หมู่บ้านจะมีการติดต่อประสานงานในกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างกันตลอดระยะเวลา ซึ่งจากการส่งเข้า ประกวดและได้รับรางวัลแล้วนั้นทำให้ชุมชนมีชื่อเสียง ได้รับความชื่นชมทั้งในและนอกชุมชน

นอกจากการดำเนินการของกลุ่มคณะกรรมการหมู่บ้านในการบริหารและการจัดการ กิจกรรมของกลุ่ม/องค์กรในชุมชนให้ดำเนินการตามเป้าหมายของแต่ละกลุ่มกิจกรรมแล้วนั้น กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ก็ได้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม ความเกี่ยวข้องระหว่างกลุ่ม กิจกรรมในเรื่องของการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มนั้นไม่ค่อยมีปรากฏ แต่จะมีความเกี่ยวข้องระหว่าง กันก็ต่อเมื่อมีกิจกรรมงานของส่วนรวมร่วมกัน ภายใต้ประเพณีวัฒนธรรม กิจกรรมที่ร่วมกันจัดขึ้นทั้ง ภายในและนอกชุมชน ซึ่งกลุ่มกิจกรรมแต่ละกลุ่มก็ได้ปฏิบัติร่วมกันตามที่ได้รับมอบหมาย แบ่ง หน้าที่กันทำ ในการเป็นตัวแทนในการดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในแต่ละครั้งของ สมาชิกแต่ละกลุ่มกิจกรรมนั้นเพื่อผลประโยชน์ต่อส่วนรวม จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในงาน ประเพณีในแต่ละครั้งและจากการสอบถามนางจันทร์หอม ศรีสุวรรณ ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน พบว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มนั้นก็มีการดำเนินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม แต่ถ้าเมื่อมีงาน ของส่วนรวมไม่ว่าจะเป็นงานประเพณีพิธีกรรม ทั้งของวัดและชุมชน สมาชิกในชุมชนก็จะได้เข้าไป ร่วมกันในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน โดยแบ่งงานกันทำตามถนัดและได้รับมอบหมายซึ่ง ส่วนใหญ่แล้วสมาชิกของแต่ละกลุ่มกิจกรรมก็จะเข้าไปสังกัดในกิจกรรมของส่วนรวม โดยอาศัยฐาน การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมด้วยความคุ้นเคยระหว่างกัน ความถนัดในการปฏิบัติกิจกรรม ดังเช่น สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเพื่อการเกษตร กลุ่มแม่บ้านสุขภาพ ก็จะได้รับมอบหมายให้ไปเตรียมใน เรื่องของการเตรียมการประกอบอาหารเพื่อเลี้ยงดูแขกผู้มาร่วมงาน กลุ่มสหภาพสตรีก็จะได้รับ มอบหมายให้ไปดำเนินการจัดการเรื่องทั่วไป เช่น เรื่องของการจัดอาคารสถานที่ หาวสดอุปกรณ์ การต้อนรับ การดูแลทั่วไป ในส่วนของเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาตั้งแต่เรื่องของการประกอบ พิธีกรรม การหาซื้อหาวันดูฤกษ์ยามต่าง ๆ เป็นเรื่องของกลุ่มผู้สูงอายุจะร่วมกันดำเนินการ ส่วนใน เรื่องของการจัดการพิธีการทั่วไป การประสานงานในแต่ละกลุ่มกิจกรรมก็จะเป็นเรื่องของคณะ

กรรมการหมู่บ้าน ในชุมชนบ้านเจดีย์เนิ้งเมื่อมีกิจกรรมงานของส่วนรวมเกิดขึ้นในทุกครั้งสมาชิกในชุมชนก็จะมาร่วมกัน ทุกครัวเรือนเมื่อมาช่วยงานในแต่ละครั้งก็就会有การแยกตัวกันไปเข้ากลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ตนถนัด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็จะไปเข้ากิจกรรมในส่วนที่ตนเองสังกัดเป็นสมาชิกอยู่เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมของส่วนรมนั้น ๆ โดยมีผู้นำกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ คอยดูแลประสานงานให้สมาชิกได้ร่วมกันปฏิบัติ เพราะในชุมชนนั้นจะรู้กันว่าใครถนัดอะไรกันบ้าง และการเข้าไปช่วยในแต่ละกิจกรรมในงานเป็นเสมือนตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมที่ได้สังกัดเป็นสมาชิกอยู่ ในความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกันนั้นบนพื้นฐานการตัดสินใจในการปฏิบัติระหว่างกันภายใต้เงื่อนไขของการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม มีการแลกเปลี่ยนกันโดยไม่มีการระบุนค่าของสิ่งที่จะแลกเปลี่ยนกันอย่างชัดเจนตายตัว แต่เป็นพันธะที่มีความผูกพันกันทางสังคม ความคาดหวังการตอบแทนที่ไม่จำกัดรูปแบบและเวลา มีแนวโน้มทำให้เกิดความผูกพัน ความไว้วางใจกันและบุญคุณ และด้านเศรษฐกิจเป็นการระบุนค่าของผลประโยชน์ที่จะได้รับค่อนข้างที่จะแน่นอนและชัดเจน